OKRAJNA ŠTUDIJSKA GORICA

IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. Štev. 277 (2273) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1 gr TRST, nedelja 16. novembra 1952 Cena 25 lir

POMEN VI. kongresa KPJ

Štiri leta viharnega razvoja na vseh področjih gospodarskega, družbenega, političnega in ideološkega življenja jugoslovanske socialistične republike po zgodovinskem prelomu KPJ s Kominformom leta 1948 so se morala nujno odražati v delu in rezultatih šestega kongresa KPJ, ki se je pred kratkim zaključil v Zagrebu. Peti kongres KPJ, ki je bil nekaj mesecev po zloglasni bukareštanski kominformistični resoluciji, očitno še ni mogel naznačiti ves globoki pomen preloma, niti pojasniti osnovne družbene politične temelje sovjetske zunanje politike in sovjetskega notranjega sistema, pa tudi kominformističnega mednarodnega političnega aparata. Vendar je peti kongres, ko je proglasil odločno voljo KPJ, da se bo uprla poskusom sovjetske politike zasužnjevanja svoje dežele, ki je bila medtem v orjaški borbi za svojo notranjo socialistično preobrazbo, pomenil začetek mrzličnega iskanja, katerega namen je bil, da se nedvoumno razjasnijo objektivna gospodarska, družbena in politična nasprotja, ki so se razvila po oktobrski revoluciji in ki so pripeljala do sedanjega položaja v ZSSR in do njene reakcionarne in imperialistične zunanje politike.

Praksa jugoslovanske socialistične graditve, ki je v mnogočem izhajala iz istih materialnih in družbenih pogojev kot socialistična graditev, ki se je začela po oktobrski revoluciji, na drugi strani pa nujnost, da se z vseh strani osvetli sedanja napadalna politika Sovjetske zveze, v prvi vrsti proti socialistični Jugoslaviji, politika, ki je nujno morala izhajati iz notranjega družbenega in političnega razvoja v ZSSR — to je bil temelj in osnovni pogoj, ki je omogočil politične in ideološke rezultate ogromne pomembnosti, ne le za prakso socialističnih sil v Jugoslaviji, temveč za socialistične, demokratične in napredne množice v vsem svetu. Šesti kongres je prav zaradi te bilance razčiščevanj in praktične socialistične akcije dobil odločilen zgodovinski pomen za mednarodno delavsko gibanje.

Če posebej pregledamo delo kongresa, to je poročila in diskusije, tako o delu, ki je bilo opravljeno v letih po petem kongresu, kot o probleme v zvezi z osnovno smerjo nadaljnjega socialističnega razvoja dežele, ki jo formalno povzema zaključna resolucija, moramo reči, da je v središču problematike obravnavane na kongresu, bilo vprašanje socialistične izgradnje, objektivnih gospodarskih in družbenih zakonov te izgradnje, nevarnosti in protislovij, ki so lastne prehodni dobi iz kapitalizma v socializem. Z eno besedo, osrednje vprašanje je bil problem nadaljnjega razvoja socialistične demokracije — osnovnega pogoja za dejansko uvedbo socialističnih odnosov v proizvodnjo in sploh v družbeno in politično življenje. Odločilni korak v tej smeri, je bila uvedba sistema delavskih svetov v gospodarskih in proizvajalnih podjetjih, ki je bila izvršena leta 1950; ta sistem je v naslednjih letih razvijal z uvedbo delavskih upravnih svetov v višjih gospodarskih in produktivnih organizacijah in z nedavnim zakonom, ki uvaja na vseh stopnjah oblasti poleg občinskih in okrajnih ljudskih odborov in poleg republiških skupščin, tudi poleg najvišje, zvezne ljudske skupščine, svete proizvajalcev, v katere so neposredno izvoljeni predstavniki delovnih kolektivov v sorazmerju z akumulacijo, ki jo socialistična industrija ter zadružno in zasebno kmetijstvo.

Osnovno načelo, ki ga je potrdil kongres, je da določa stopnja razvoja socialistične demokracije stopnja, do katere lahko proizvajalci neposredno nadzorujejo in določajo razdeljevanje viška dela, ustvarjenega v proizvodnji, in obratno sorazmerno, od stopnje, do katere ta funkcija še ostaja centralizirana in monopolizirana v rokah države. Od tod osnovna orientacija, ki jo je sprejel kongres za nadaljnji razvoj socialistične demokracije z nadaljnjo decentralizacijo uprave in vodstva gospodarske proizvodnje s perspektivo postopnega ustvarjanja pravih gospodarskih in političnih komun po primeru ustave, ki jo je zagovarjala Pariška Komuna, tako da se omogoči odvajanje večjega dela socialistične akumulacije neposredno občinskim upravam s posredovanjem ljudskih odborov in svetov proizvajalcev ter preko upravnih organov delovnih kolektivov, se pravi delavskih svetov v posameznih podjetjih.

Enotnost komun in iz teh izhajajoča politična, družbena in gospodarska enotnost narodov se naj uresničuje preko ljudskih skupščin republik in federacije, pri katerih morajo delovati sveti proizvajalcev z nalogo, da neposredno nadzorujejo in določajo razdeljevanje onega dela socialistične akumulacije, ki se odvaja centralnim organom za splošne potrebe in za ključne investicije, dokler bo te potrebno centralizirati. V tem smislu je kongres načelno razpravljal tudi o reformi sedanje ustave; reforma bo ob koncu tega leta predložena ljudski skupščini. Tudi sprememba imena Komunistične partije v Zvezo komunistov Jugoslavije in Ljudske fronte v Socialistično zvezo delovnega ljudstva Jugoslavije je na liniji tega razvoja, ki zahteva organizacijsko reformo delavskih političnih organov, kot sta Komunistična partija in Ljudska fronta, da se popolnoma prepreči vsaka nevarnost birokratizacije, kot se je zgodilo z boljševiško partijo v ZSSR.

Teoretično posplošenje in jasna praktična perspektiva tega razvoja socialistične demokracije sta zgovorno potrdilo postavk klasikov marksizma, obenem pa mečeta jasno luč na vso antitezo, ki postavlja socializem proti sedanji sovjetski družbeni strukturi in politiki, ki je negacija socialistične demokracije, negacija načela, da je socializem uvedba takih družbenih odnosov v katerih delavci in delovni ljudje sploh dejansko zamenjajo ne samo zasebni kapital temveč tudi državno birokratsko kasto državnega kapitalizma.

Iz te osnovne ugotovitve neposredno izhaja vprašanje orientacije borbe za socializem in za demokracijo v svetu, obenem pa potreba pravilne ocene sedanjih mednarodnih odnosov. V prvi vrsti je treba ugotoviti da na reakcionarno sovjetsko politiko proti Jugoslaviji ni mogoče gledati ločeno, temveč da je ta politika reakcionarna na vseh področjih mednarodnega življenja in v odnosu do vseh vprašanj današnjega mednarodnega življenja, pa tudi v odnosu do vseh socialističnih in demokratičnih gibanj v svetu.

Z osvetlitvijo imperialističnega značaja sovjetske politike in sedanje mednarodne napetosti, ki je nujna posledica borbe za hegemonijo, v kateri je v tem trenutku ZSSR najbolj napadalna in dinamična sila, se pojavi vprašanje borbe za demokracijo, za mir in socializem v svetu v novi luči, ki postavlja pred demokratične in socialistične sile problem enotnosti akcije ne glede na morebitne ideološke razlike in ne glede na posamezna posebna vprašanja, za katerih rešitev se mora boriti vsako gibanje, bodisi da združuje socialistične delavce v razvitih deželah bodisi da gre za narodnoosvobodilna gibanja v deželah, ki se borijo za neodvisnost in za enakopravnost z ostalimi narodi.

BORIS MRAK

JUGOSLAVIJA JE V FRONTI DRŽAV ki se borijo za mir in proti napadu

Jugoslovan ki delegat v gospodarskem odboru OZN izrekel priznanje za izvajanje tehnične pomoči Združenih narodov v splošnem, še prav posebej pa Jugoslaviji - Predlog skandinavskih držav v zvezi z rasno diskriminacijo v Južni Afriki - Libanonski delegat Charles Malik kandidira za glavnega tajnika Organizacije združenih narodov

NEW YORK, 15. — Na včerajšnji seji gospodarskega odbora glavne skupščine Združenih narodov je jugoslovanski delegat Leo Mates izrekel priznanje izvajanju programa tehnične pomoči Združenih narodov v splošnem še prav posebej pa Jugoslaviji. Mates je prav tako izrekel zahvalo predsedniku odbora za tehnično pomoč gospodu Owenu ki se zavzema za pomoč nerazvitim deželam. Jugoslovanski delegat je podprl resolucijo, ki predvideva 20 milijonov dolarjev kreditov v prihodnjem letu za razširitev načrta tehnične pomoči zaostalim državam. Vse delegacije razen delegacij sovjetskega bloka so se izrekle za to resolucijo, ki je bila končno sprejeta s 46 glasovi proti 5 vzdržanim. Ker so sovjetski, češkoslovaški in poljski delegati v svojih govorih hvalili «bratsko pomoč» Sovjetske zveze njemu podložniškim satelitskim državam, medtem ko je sovjetski predstavnik še prav posebej zagovarjal načelo dvostranske pomoči, je jugoslovanski delegat Leo Mates navedel gospodarskemu odboru izkušnje Jugoslavije glede sovjetske pomoči. Mates je navedel vsebino sovjetskega predloga sporazuma o dvostranski pomoči in primerjal pogoje programa tehnične pomoči s pogoji, pod katerimi je Sovjetska zveza leta 1948 ponujala «pomoč» Jugoslaviji. Po tej sovjetski ponudbi, ki jo je Jugoslavija zavrnila, bi morala Jugoslavija plačati sovjetskim izvedencem potovanje in njihovo bivanje, nakupiti opremo za delo teh izvedencev ter plačati v dolarjih ali v zlatu vse stroške v zvezi z njihovim delom. Podobne pogoje je Sovjetska zveza postavila tudi v zvezi z jugoslovanskimi štipendisti. Nasprotno s temi predlogi pa dobiva danes Jugoslavija od Združenih narodov v splošnem brezplačno pomoč. Vsi stroški za izvedence gredo iz fonda tehnične pomoči, skupaj z njimi pa prihaja v Jugoslavijo tudi potrebna oprema. Podoben je tudi primer z jugoslovanskimi štipendisti, ki odhajajo v inozemstvo.

Ker ni mogel pobiti Matesovih argumentov ki so bili navedeni iz uradnega sovjetskega dokumenta, je predstavnik Sovjetske zveze napadel Matesov govor z brutalnimi in žaljivimi besedami, pri čemer pa ni niti z besedico omenil predmeta, ki je bil na dnevnem redu. Napadel je Jugoslavijo, češ da je prešla v imperialistični tabor, ter je skušal to «dokazati» z obiskom ameriških, angleških in drugih političnih ter vojaških osebnosti v Jugoslaviji in z vojaško pomočjo, ki jo Jugoslavija dobiva od ZDA.

Mates je nato ponovno povzel besedo ter dejal, da so Jugoslavijo obiskale ne samo številne diplomatske in vojaške osebnosti, temveč tudi predstavniki družbenih in političnih organizacij ter socialističnih gibanj v svetu. «Vrata Jugoslavije — je poudaril Mates — so odprta vsakomur, ki želi spoznati o njej resnico». Hkrati je Mates vprašal, zakaj Sovjetska zveza zapira vrata pred svetom in ne dovoljuje, da bi spoznali resnico o položaju v tej državi. Glede vojaške pomoči in investicij, ki jih Jugoslavija izdaja za vojsko in oborožitev, je Mates poudaril, da je bila prav Sovjetska zveza tista ki je prisilila Jugoslavijo, da se oborožuje in da vlaga v svojo obrambo največje napore, ker sta svoboda in neodvisnost Jugoslavije ogroženi prav po Sovjetski zvezi. Mates je končno rekel, da je Jugoslavija v fronti držav, ki se borijo za mir in proti napadu, in da sprejema vojaško in drugo pomoč zaradi svoje obrambe.

V političnem odboru, ki razpravlja o korejskem vprašanju, je danes govoril mehiški delegat Louis Padilla Nervo, ki je obrazložil načrt resolucije, ki jo je bil 1. novembra predložil v zvezi z repatriacijo vojnih ujetnikov. Prihodnja seja bo v ponedeljek.

V dobro obveščenih krogih domnevajo, da je mogoče, da bo politični odbor prihodnji teden odložil razpravljanje o Koreji in poveril posebnemu pododboru, naj prouči razne resolucije, ki so bile predložene (resolucija 21 držav, sovjetska, mehiška, perujska in indijska), ter bo začel razpravljanje o Tuniziji.

V posebnem političnem odboru se je nadaljevalo razpravljanje o rasni diskriminaciji v Južni Afriki. Ameriški delegat Charles Sprague je izjavil, da se bodo ZDA uprle ustanovitvi preiskovalne komisije, ki naj bi proučila mednarodno plat položaja v Južni Afriki v zvezi s politiko rasne diskriminacije. Sprague je dodal, da se ne more strinjati z južnoafriškim stališčem, češ da Združeni narodi niso pristojni za razpravljanje o tem vprašanju. Nato je sporočil, da bo ameriška delegacija glasovala proti južnoafriški resoluciji, na podlagi katere ne bi smel posebni politični odbor razpravljati o tem vprašanju.

Nato se je izrekel za rešitev, ki jo predlagajo skandinavske države (Islandija, Danska, Švedska in Norveška). Ta rešitev obstaja v tem, da bi svečano pozvali države člane OZN, naj spoštujejo načela listine OZN, ki določajo narodnostno enakopravnost. Končno je Sprague poudaril, da Združeni narodi ne morejo ostati brezbrižni o vprašanju, ki se nanaša na temeljne človeške pravice, vendar pa se ne morejo neposredno vmešavati v notranje zadeve države članice.

Sprague je pozneje na tiskovni konferenci izjavil, da je bila ameriška vlada deležna pritiska v enem in drugem smislu v tem vprašanju, ter je pripomnil, da rasna diskriminacija v Južni Afriki predstavlja nevarnost za mir, in pri tem omenil odmev, ki ga ima v vsej Afriki, ter odpor, ki ga v ZDA čutijo proti Malanovi politiki.

Iz Beiruta javljajo, da je libanonski zunanji minister Mussa Mobarak danes sporočil diplomatskim predstavnikom arabskih držav v Beirutu da je libanonska vlada sklenila postaviti kandidaturo svojega ministra v Washingtonu Charlesa Malika za glavnega tajnika Združenih narodov. Mobarak je pozval arabske predstavnike, naj bi njihove vlade podprle to kandidaturo, in je dodal, da ta odgovarja bodisi moralnim kakor materialnim interesom njihovih držav.

S tem v zvezi je imel libanonski zunanji minister stike tudi z voditelji raznih drugih diplomatskih predstavništev.

Mac Donald Murrayev naslednik

PITTSBURGH, 15. — Izvršilni odbor sindikata jeklarskih delavcev je določil za začasnega predsednika sindikata Davida Mac Donalda namesto pokojnega Philipa Murraya.

O reviziji tangerskega statuta

RABAT, 15. — Mednarodni nadzorstveni odbor za Tanger ni izdal za tisk nobenega poročila glede sporazuma o reviziji tangerskega statuta.

Vendar pa se zdi, da se revizija nanaša v glavnem na štiri točke:

1. V mednarodni upravi bodo imenovali tri nove pomočnike upravnikov, ki bodo en Britanec, en Italijan in en Španec;
2. ustanovili bodo orožništvo, ki ga bodo sestavljali Maročani, Francozi in Španci, in ki bo neposredno odvisno od uprave področja;
3. število italijanskih predstavnikov v tangerski zakonodajni skupščini bi se zvišalo od enega na tri;
4. v tangerskem mešanem sodišču bodo imenovali tri nove sodnike, ki bodo en Maročan, en Nizozemec in en Portugalec.

Izjavlja se, da morajo sklenjeni sporazum predložiti v odobritev sultanu, ker ne bi mogel drugače stopiti v veljavo.

Sožalje V. Vlahoviča vdovi Abrahama Fellerja

NEW YORK, 15. — Vodja jugoslovanske delegacije na sedmem zasedanju glavne skupščine OZN Veljko Vlahović je poslal vdovi Abrahama Fellerja sožalno brzojavko. Kakor je znano, je Abraham Feller opravljal službo pravnega svetovalca glavnega tajništva OZN in je pred dnevi napravil samomor.

DANES OB 8. URI

VI. REDNI OBČNI ZBOR

Slovensko-hrvatske prosvetne zveze

V PROSTORIH V UL. ROMA 15/II, s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev.
2. Volitev komisij.
3. Poročila.
4. Referat o današnjih nalogah prosvete.
5. Sprememba pravil.
6. Volitve novega odbora.
7. Zaključki.

Občinski svetovalci LSS na obisku v Sloveniji

Prisrčen sprejem na Mestnem ljudskem odboru v Ljubljani

LJUBLJANA, 15. — Danes popoldne je prispela s Tržaškega ozemlja v Ljubljano večja skupina občinskih svetovalcev, ki so nastopili na volitvah na Listi slovenske skupnosti. Ob prihodu v Ljubljano je MLO Ljubljana priredil gostom v klubskih prostorih odbora sprejem, katerega so se udeležili odborniki MLO. Goste je v imenu MLO in prebivalstva Ljubljane pozdravil predsednik Jaka Avšič, ki je med drugim dejal: «Čast mi je, da vam v imenu slovenske metropole izrečem dobrodošlico na naših tleh. Prebivalci našega mesta se zavedajo pomena vašega obiska kot predstavnikov slovenskega ozemlja STO. Gotovo vam je znano, kako je, zlasti z manifestacijami, ljubljansko prebivalstvo izrazilo svojo zainteresiranost za pravice jugoslovanskih narodov in posebej slovenskega ljudstva STO, katerega predstavniki ste vi, občinski odborniki. In ko vas imamo danes med nami, vam želimo odkriti vso bratsko toploto, solidarnost in trdnost naše tesne povezanosti z vami.

Mi smo v Jugoslaviji pod vodstvom maršala Tita dosegli ogromne uspehe v utrjevanju socialistične demokracije in na gospodarskem področju. Vi se boste o tem lahko prepričali. Želimo vam, da bi od našega napredka imeli tudi vi koristi.

Vi, ki ste naše skupne krvi, ste lahko ponosni na naše ustvaritve, ki so dokaz kulture in sposobnosti naših delovnih ljudi. Žal, da vam ni mogoče pogledati tudi dalje v Jugoslavijo, v Zagreb, Beograd, Sarajevo, Skoplje, da bi lahko videli popolni razmah našega dela. Želimo vam, da si v tem kratkem času ogledate čim več in se sami tudi prepričate o dobrih željah, ki jih imamo tudi za vaše delo pri vas doma».

Po sprejemu so si svetovalci ogledali ljubljansko tržnico, magistrat, univerzitetno knjižnico, Križanke, Tomšičevo tiskarno in se poklonili spominu narodnih herojev pred spomenikom.

Po kosilu so svetovalci obiskali veliko ljubljansko tovarno turbin in hidravličnih strojev «Litostroj», nato pa jih je sprejel direktor podjetja «Slovenija-Vino», tov. Danev.

Zvečer jim je MLO Ljubljana priredil v hotelu Bellevue banket na katerem je ponovno spregovoril predsednik MLO Jaka Avšič, ki se je v uvodu spomnil leta 1943, ko je NOV samo v Sloveniji razorožila šest italijanskih divizij in takoj izpustila vse ujetnike, da so lahko odšli domov. Tov. Avšič je poudaril da so Slovenci takrat pokazali svojo kulturo, kar jim je Italija po svoje vrnila leta 1948, ko je po sovjetskem napadu na Jugoslavijo začela izvajati nanjo najhujši pritisk zaradi Trsta.

V odgovoru je tov. dr. Jože Dekleva prikazal težki položaj tržaških Slovencev in se zahvalil Jugoslaviji za vso pomoč.

Kasno zvečer so občinski svetovalci LSS odpotovali v Bohinj, kjer bodo prespali. Jutri si bodo ogledali jeseniško železarno in hidrocentralo v Mostah, nato pa bodo obiskali Drago pri Begunjah, kjer je bilo med vojno ustreljenih skoraj tisoč talcev.

C. S.

MARŠAL TITO JE SPREJEL ameriškega generala Handyja

Zdravje tovariša Borisa Kidriča se je včeraj izboljšalo - Romunske oblasti so odstavile predsednika uprave djerdapske administracije - Dunajski komentarji o mariborskih pogajanjih

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 15. — Predsednik jugoslovanske vlade maršal Tito je sprejel danes dopoldne v prisotnosti načelnika generalštaba JLA generalnega polkovnika Koče Popoviča in njegovega namestnika generalnega polkovnika Peka Dapčeviča ameriškega generala Handyja, ki je prišel v Jugoslavijo v zvezi z vprašanjem vojaške pomoči Jugoslaviji. Sprejemu je prisostvoval tudi general Harmony, vodja misije za vojaško pomoč pri ameriškem veleposlaništvu v Beogradu.

Po poročilu zdravniškega sveta, ki so ga izdali nocoj ob 18. uri glede zdravstvenega stanja predsednika gospodarskega sveta zvezne vlade Borisa Kidriča, je rečeno, da se je njegovo zdravje zelo izboljšalo. Temperatura 36,2, puls 108, krvni pritisk 80/60.

Poročajo tudi, da sta prispela danes ob 19.30 iz Velike Britanije v Beograd prvi sodelavec znanega angleškega hematologa dr. Whidbyja, dr. Britton in dr. Evans, ki sta bila povabljena v Beograd, da sodelujeta z jugoslovanskimi zdravniki pri zdravljenju tov. Borisa Kidriča.

O bolezni predsednika gospodarskega sveta jugoslovanske vlade prejema pisarna beograjske bolnice, v kateri se zdravi tov. Kidrič, številne brzojavke, v katerih prebivalstvo iz raznih krajev Jugoslavije izraža zaskrbljenost zaradi resnega zdravstvenega stanja ministra Kidriča in željo za čim prejšnjo ozdravljenje. Delovni kolektivi in vojaške enote poudarjajo Kidričev prispevek pri izgradnji socializma v Jugoslaviji in izražajo željo, da ponovno zavzame svoje odgovorno mesto ter nadaljuje delo za nadaljnji razvoj marksistične gospodarske teorije in jugoslovanske revolucionarne prakse. Razen številnih telegramov iz vse države je prispela tudi brzojavka članov jugoslovanskega veleposlaništva v Moskvi.

Zaradi splošne skrbi jugoslovanskih narodov do predsednika gospodarskega sveta pri zvezni vladi Borisa Kidriča, katerega bolezensko stanje je še vedno kritično, so za jutri odpovedali vse predvolilne sestanke v ljudski republiki Srbiji.

Glasilo avstrijske ljudske stranke «Neue Wiener Tageszeitung» je objavilo članek pod naslovom «Dober napredek v Mariboru», v katerem obširno piše o avstrijsko-jugoslovanskih razgovorih v Mariboru. List pripominja, da so bili številni primeri o vrnitvi avstrijske imovine že obravnavani, in dodaja, da dela jugoslovansko - avstrijska komisija v Mariboru v duhu sporazuma, ki so ga dosegli v Bad Gleichenbergu. Podobna poročila objavljajo tudi drugi listi kakor n. pr. «Die Presse» in vladni «Wiener Zeitung».

V glavno mesto Sirije je prispela danes delegacija jugoslovanskih novinarjev, ki bo ostala v tej državi osem dni kot gost sirijske vlade. Delegacijo sestavlja sedem novinarjev, ki so prispeli iz Turčije. Jugoslovanske goste so pričakali v Damasku predstavniki sirijske vlade in jugoslovanski veleposlanik Mihajlo Javorski.

Po nepotrjenih vesteh iz Romunije so romunske oblasti odstavile predsednika začasnega odbora za upravo poslov djerdapske uprave na Donavi Mirča Pableskuja Sodijo, da so ga romunske oblasti zamenjale na zahtevo Rusov, ker mu ni uspelo uresničiti njihovo namero o instalaciji v sipski ožini remorkerja «Vaškapu», ki naj bi na tem področju Donave opravljal vlogo vlačilca namesto vlačilnega stroja, ki ga upravlja Jugoslavija.

Nocoj so odprli v ljudski knjižnici v Ljubljani razstavo francoske tehnične knjige, ki jo je organiziralo francosko veleposlaništvo v Beogradu. Slovesnemu odprtju razstave so prisostvovali med drugimi podpredsednik prezidija Ljudske skupščine Slovenije Ivan Regent in France Bevk ter predsednik skupščine Ferdo Kozak.

V bližini industrijskega mesta Tuzla v Bosni so naleteli te dni na prve sledove nafte v globini nad tisoč metrov. Na tem področju nadaljujejo z vrtanjem. Za enkrat ne vedo točno, kakšne so rezerve nafte, vendar sodijo, da jo bodo lahko črpali na več krajih, predvsem pa v bližini Tuzle.

B. B.

KONGRES AFŽ Slovenije

LJUBLJANA, 15. — Danes se je začel v Ljubljani IV. kongres AFŽ Slovenije, ki se ga je udeležilo 720 delegatk iz vse Jugoslavije. Predsednica AFŽ Slovenije je pozdravila predstavnike vlade in raznih organizacij, goste iz Koroške in obeh con STO in vse delegatke. V imenu ZKS in IOOF je kongres pozdravil Stane Kavčič. Glavni referat na kongresu je imela tov. Očepkova, ki je govorila o vlogi žena v graditvi socializma. Tov. Očepkova je navedla številne podatke ki razločno kažejo vključevanje žena v javno življenje. Poudarila je, da se morajo politične organizacije zlasti pa sindikati pobrigati za kvalifikacijo ženske delovne sile.

Po referatu tov. Očepkove je kongres pozdravila v imenu ASIZZ tov. Špela Kocjančičeva ki so jo delegatke burno pozdravile z vzkliki: «Smrt fašizmu!» «Živela enotnost vseh naprednih žena!» Dopoldanskega dela kongresa se je na povabilo GO AFŽ udeležil tudi tov. Etbin Kristan. Popoldne je kongres pozdravila tudi zastopnica koroških žena in tov. Premru v imenu žena iz Gorice.

Tov. Vida Tomšičeva je nato govorila o vlogi žene kot državljanke in o vlogi klera, ki želi obdržati žene v sponah reakcije. Duhovščina se je v zadnjem času kar dvakrat proglasila za zaščitnika družine in morale. Direktno se upira novi vlogi žene v družbi in se noče odreči svoje službe Vatikanu. Glede vloge žene kot državljanke je tov. Tomšičeva dejala, da so jugoslovanske žene — borke za izgradnjo socializma. V skladu s tem bi bilo potrebno, da bi se tudi AFŽ preimenovala in sicer v Zvezo socialističnih žena Slovenije oziroma Jugoslavije. O predlogu bo sklepal kongres AFŽ Slovenije in nato plenum GO AFŽ.

N. M.

Nova farsa v Budimpešti

BUDIMPEŠTA, 15. — Pod predsedstvom znanega Vilmosa Oltija, ki je vodil že več podobnih procesov, se je začela nova sodna farsa, v kateri je glavni obtoženec neki Laszlo Balint, baje jugoslovanski državljan, na zatožni klopi pa sedi še pet madžarskih državljanov. Obtožnica dolži Balinta, da je kot «agent UDB» dvakrat skrivaj prišel na Madžarsko in ugrabil dva kominformistična begunca, da je bil med vojno odlikovan z nemškim železnim križem in da je imel v načrtu nič več in nič manj kot razstrelitev glavnih mostov in podzemske železnice v Budimpešti in umor predsednika vlade in drugih visokih madžarskih političnih voditeljev. Seveda so vsi obtoženci «priznali svojo krivdo».

Poziv Eisenhowerju naj se izreče glede korejskih vojnih ujetnikov

NEW YORK, 15. — Glasnik ameriške delegacije pri Združenih narodih je danes izjavil, da bo Dean Acheson pri prihodnjem sestanku v Beli hiši zahteval od generala Eisenhowerja pojasnila glede njegovega mnenja o repatriaciji korejskih vojnih ujetnikov in o drugih vprašanjih, o katerih sedaj razpravljajo v glavni skupščini OZN.

Za torek pričakujejo, da bo prišel v Washington tudi senator Robert Taft, ki se bo sestal s svojimi kolegi in se bo nato odločil ali naj sprejme predsedstvo republikanske skupine v prihodnjem senatu.

Po včerajšnjem razgovoru med Eisenhowerjem in Deweyem so objavili izjavo, ki pravi da namerava Dewey ostati še dalje guverner v New Yorku da pa je obljubil, da bo na razpolago «vsakikrat, ko bo to potrebno za posvetovanje ali nasvete ali pa za vsako bodoče delo ki bi imelo začasni ali izredni značaj».

Demokratični kandidat Stevenson je pozval demokrate naj pozitivno sodelujejo kot opozicija, ter je ponudil svojo pomoč stranki. «Najboljši način za demokrate za povratek na oblast — je dejal Stevenson — je vršiti uspešno delo v opoziciji, toda ne omejiti svoje naloge samo na delo opozicijske skupine, pač pa vršiti konstruktivno delo.»

Nemške zahteve za povratek Posarja k Nemčiji

BERLIN, 15. — Zahodnonemški minister za vsenemška vprašanja Jakob Kaiser je nocoj po radiu zahteval povratek Posarja k Nemčiji.

«Zahtevamo, je dejal, združitev Posarja z Nemčijo z enako odločnostjo, kakor želimo povratek 20 milijonov Nemcev sovjetskega področja k nam. Posarje je nemško, kakor so Brandenburg, Mecklenburg, Saška, Anhalt in Turingija. Je prav tako nemško, kakor je nemško ozemlje, ki je vzhodno od Odre in Nise. Ni samo mir nedeljiv, pač pa tudi pravičnost in ta bo prevladala proti slehernemu odporu».

Zahodnoberlinska akcija nemške stranke, ki je najmanjša od treh strank vladne koalicije, javlja da je po njenem mnenju plebiscit, ki je bil v Posarju leta 1935, zakonito še veljaven. Kakor je znano, je tedaj večina prebivalstva glasovala za Nemčijo. Ta sekcija je pozvala glavni odbor stranke, naj to stališče zavzame formalno in uradno.

Predsednik saarske socialno demokratske stranke, ki je naklonjena Franciji, Rihard Kirn, je izjavil agenciji «United Press», da mora biti prva dolžnost novega režima v Posarju sodelovati za izboljšanje francosko-nemških odnosov. V razpuščenem parlamentu je imela ta stranka tretjino sedežev. Kirn je izjavil tudi, da bo njegova stranka podprla resolucijo za razpustitev nove vlade. «če bi nastalo to potrebno zaradi poznejšega francosko-nemškega dogovora o evropeizaciji Posarja.

PARIZ, 15. — Na podlagi zadnjih poročil, ki so prišla iz Moskve, domnevajo, da bo sovjetska vlada v kratkem izročila novo noto o mirovni pogodbi z Nemčijo in o nemški enotnosti.

Ta nota naj bi bil odgovor na zahodno noto od 23. septembra.

SPORAZUM O VOLILNI REFORMI V ITALIJI

Kapitulacija manjših strank pred demokristjansko samovoljo

Socialni demokrati so se zadovoljili z nekaj splošnimi frazami, pristali pa so na obilno nagrado večini, na možnost razširitve povezave in na odobritev treh protidemokratičnih zakonov - Sumljivo ozadje članka v „New York Timesu"

(Od našega dopisnika)

RIM, 15. — Po včerajšnjem posredovanju glavnega tajnika liberalne stranke Villabruna pri socialnih demokratih v palači Wedekind je bil danes na stanovanju glavnega tajnika PRI Realeja sestanek predstavnikov vseh štirih sredinskih strank, ki so se pogajale za sporazum o reformi volilnega zakona, zvečer pa je bil — za večino opazovalcev nekam nenadno — podpisan sporazum v sedežu demokristjanske stranke v Piazza del Gesù.

Predstavniki štirih strank so se sestali na demokristjanskem sedežu danes zvečer ob 21.45. Navzoči so bili Gonella in Navajoli za demokristjane, Villabruna in Storoni za PLI, Reale in Amadeo za PRI in triumvirat Saragat, Romita in Simonini za PSDI. Po seji, ki je trajala do 23. ure je bilo objavljeno besedilo doseženega sporazuma, ki kaže na kapitulacijo manjših strank, zlasti socialnih demokratov, pred demokristjani.

Sporazum ugotavlja v svoji glavni točki, da bodo vse štiri stranke «podpirale v parlamentu proti vsem poskusom sabotaže zakonski načrt o volilni reformi, kjer ga je predložila vlada in ki dodeljuje absolutni večini 65 odst. sedežev ali skupno 380 mandatov». Nadalje se obvezujejo štiri stranke, da bodo na vsem državnem ozemlju nastopile s povezanimi listami; vsak morebitni kasnejši pristop k povezavi pa «bo mogoč samo s pristankom vseh povezanih strank». V tretji točki sporazuma priznavajo štiri stranke «ustavno potrebo, da se z zakoni disciplinira tisk, sindikalni sektor in obramba demokracije»; zaradi tega se bodo «v parlamentarnem okviru posvetovale, da bi dosegle sporazumno formulo o vladnih zakonskih načrtih».

Iz gornjega je razvidno, da so demokristjani popustili za pet sedežev (že predloženi zakonski načrt predvideva za večino 385 mandatov, socialni demokrati pa so navajali kot maksimalno koncesijo 375 sedežev), da pa so manjše stranke, predvsem PSDI, kapitulirale na vseh ostalih področjih.

Demokristjani so si zavarovali možnost, da razširijo volilno zavezništvo na desno, morda z monarhističnimi disidenti, ki so se združili v «Italijansko demokratično stranko» s slabo prikritim botrovanjem demokristjanskih botrov. Prav tako so demokristjani dosegli, da ostanejo v veljavi njihovi načrti sindikalnega zakona, zakona o tisku in «polivalentnega zakona», ki so jih zlasti socialni demokrati napadli kot nedemokratične in ne le zahtevali njihov umik, temveč so ta umik celo postavljali kot pogoj za pristanek na reformo volilnega zakona. V tem smislu je dal tudi kongres v Genovi mandat novemu socialnodemokratičnemu vodstvu.

Romita je verjetno čutil slabo vest, ko je po podpisu sporazuma izjavil, da po njegovem mnenju sporazum «v bistvu zadovoljuje sklepe in duh genovskega kongresa», in še dodal: «Če ne bi bil o tem prepričan, ga ne bi podpisal».

Spomniti se je treba, da je genovski kongres postavil za pristanek na sporazum o volilni reformi in na povezavo dve vrsti pogojev: prva, načelna, je zahtevala najprej sporazum o skupni platformi štirih strank s socialno in demokratično naglašeno vsebino, druga, ki direktno zadeva volilno reformo, pa izključuje možnost raztegnitve povezave na desno in nasprotuje tako velikemu koeficientu «nagrade večini», da bi vnaprej zagotovil demokristjanom samim absolutno večino.

V tej zvezi zvene Romitove besede kajpada zelo neprepričljivo in neiskreno, čeprav lahko v formalno opravičilo navede uvod v sporazum, ki ga je pa najbolje označil Gonella z besedami, da «sporazum temelji na idealnih točkah, ki nas združujejo». Te «idealne točke» so nekaj splošnih fraz o «neodtujljivih pravicah osebe», «demokratičnem idealu», «politični svobodi», «univerzalnih vrednotah krščanstva», «načelih socialne pravičnosti» itd. V praksi pa se ti «skupni ideali» kažejo v pristanku na protidemokratične zakone, ki naj omogočijo demokristjanom neovirano samovoljo.

Čeprav je bil podpis sporazuma o volilni reformi kot pomembna demokristjanska zmaga takoj propagandistično hrupno izkoriščen, je vladna propaganda le še našla možnosti, da se okoristi tudi s člankom, ki ga je objavil danes «New York Times» zelo verjetno — kot mislijo mnogi — kot izsiljeno protiutež intervjuju z maršalom Titom. Poučeni ljudje v Rimu menijo, da italijansko veleposlaništvo v Washingtonu ni povsem «nedolžno» pri tem članku, ki spada v vrsto poskusov (ki se bodo v prihodnjih mesecih gotovo še pomnožili) vplivanja na porajanje zunanjepolitične linije nove republikanske uprave.

«New York Times» obravnava tržaško vprašanje na videz s stališča povprečnega Amerikanca, ki ima o tem drugačne pojme kot Italijan, vendar značilno končuje z dvema stavkoma, ki predstavljata sintezo politične linije italijanske diplomacije glede Trsta in odnosov z Jugoslavijo: «Italija je iskrena in demokratična zaveznica in članica NATO. Če bi bili prisiljeni da se postavimo na eno izmed obeh strani, bi morali izbrati Italijo. Če bomo mogli izvajati pritisk, ga bomo morali na Jugoslavijo».

Rimska poluradna agencija «ANSA», ki je v Italiji razširila besedilo tega članka, navaja gornje stavke v enem samem poročilu kar trikrat.

A. P.

Danes volitve v Grčiji

V zadnjih treh letih so to že tretje volitve - Pri sedanjih volitvah nastopajo samo tri stranke, dočim jih je bilo leta 1950 sedemnajst, lani pa sedem - Politični krogi so mnenja, da bo o zmagi odločal izid volitev v Atenah, kjer volijo 25 poslancev

ATENE, 15. — Jutri bodo v vsej Grčiji parlamentarne volitve. V zadnjih treh letih so to že tretje volitve. Do novih volitev je sedaj prišlo na zahtevo Plastirasa, ki je mnenja, da bo na teh volitvah dobil potrebno večino, zato da lahko sestavi samostojno vlado.

Dve glavni politični skupini: koalicija strank sredine (EPEK in liberalci) ter gibanje grškega zbiranja sta zahtevali v volilni kampanji pooblastilo volivcev da bi s svojim prihodom na oblast rešili kronično nestalnost grških vlad in sta poudarjali, da je po njihovem mnenju pogosto menjavanje vlad vzrok vseh težkoč.

Na volitvah 5 marca 1950 se je pojavilo 17 političnih strank. Na lanskih septembrskih volitvah pa je nastopilo samo sedem strank. Poslanska mesta so si stranke delile takole: novoustanovljeno gibanje grškega zbiranja je dobilo 114 poslancev, Plastirasov EPEK 74, liberalci 57, združena demokratična levica 10, populisti 2 in 1 agrarec. S politične pozornice sta izginili dve veliki stranki: Caldarisova populistična stranka in Papandreuova stranka ter enajst manjših desničarskih in konservativnih strank, ker je največje število grških volivcev prešlo k Papagosovemu gibanju. Toda nobena teh strank ni mogla sestaviti homogene vlade.

Ker ni gibanje grškega zbiranja želelo sodelovanja z vsemi strankami, je prišlo do sestave vlade Plastiras - Venizelos, ki je z majhno parlamentarno večino vladala 11 mesecev.

V sedanji volilni kampanji so se pojavile samo tri stranke, in sicer skupina EPEK, liberalci in Papagosovo gibanje, ker ima združena demokratična levica zelo malo možnosti na uspeh.

Padanje števila političnih strank v zadnjih treh letih je v prvi vrsti posledica razpoloženja volivcev, ki so se naveličali stalnega zamenjavanja vlad in zato želijo stabilizacije. Toda k temu je pripomogla tudi sprememba volilnega zakona, ki je iz leta v leto dajal vedno večje prednosti močnim strankam.

Medtem ko so po klasično-proporcionalnem sistemu iz leta 1950 dobile posamezne stranke število poslancev sorazmerno po številu dobljenih glasov, je lansko leto ojačeni proporcionalni sistem dal prednost samo trem strankam.

Sedanji večinski volilni sistem daje oblast samo eni od dveh največjih strank. V tem primeru se lahko dogodi, da skupina, ki razpolaga z neznatno večino glasov, dobi absolutno večino ali pa da niti ni potrebno, da zmagovita stranka ima relativno večino glasov v vsej državi.

Ali bodo sedanje volitve dale izrazito prednost eni od dveh glavnih grških političnih strank, je težko reči. Atenski politični krogi sodijo, da so sedaj te sile v notranjosti skoraj enake in da bo končni izid odvisen od volilnih rezultatov v Atenah, kjer volijo 25 poslancev.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, nedelja 16. novembra
Neža, Večerin
Sonce vzide ob 7.06 in zatone ob 16.33. Dolžina dneva 9.27. Luna vzide ob 5.59 in zatone ob 15.27.
Jutri, ponedeljek 17. novembra
Gregorij, Ljubava

To je volilni znak

DFS

goriških Slovencev!

Občinske volitve

7 dni

Tajništvo Demokratične fronte Slovencev v Italiji je vložilo na goriškem županstvu kandidatno listo DFS. Njen nosilec je uradnik Bogomil Pavlin iz Gorice, ki je v prejšnjem občinskem svetu zagovarjal slovenske narodne, kulturne in gospodarske potrebe.

Gonarske žrtve

V fašističnem taborišču v Gonarsu je umrlo nad 400 antifašističnih borcev, ki so jih italijanske okupacijske oblasti aretirale ob svojem prihodu v Jugoslavijo.

Pred dnevi je italijansko upravno ministrstvo tem žrtvam podivjanega fašizma pripravilo zadnje bivališče na vaškem pokopališču v Gonarsu. Pod vsakim križem so pokopane štiri žrtve. Na križu pa so pločevinaste plošče, na katerih je vtisnjeno ime in priimek. Čeprav je grobišče lepo urejeno, je vendar na njen opaziti pomanjkljivost, ki se izraža v tem, da ni na vidnem mestu spomenik ali kakšno drugo znamenje, ki bi tolmačilo istovetnost teh ljudi kakor tudi cilje za katere so padli. Zato od obrambnega ministrstva zahtevamo, da do kraja izpolni svojo dolžnost in nad grobovi slovenskih mučenikov napiše njihovo narodnost in vzrok smrti.

Fašistične provokacije

V zvezi s redipuljsko izzivalno in šovinistično manifestacijo, ki se je v Gorici zaključila z dejanskim napadom dveh fašistov na jugoslovanskega obmejnega stražnika, smo prišli do zanimivih podatkov, po katerih naj bi v fašistično črno-srajco oblečen ezulski provokator iz Tržiča bil baje osumljen, da je bil glavni sokrivec bombnega atentata na sedež ZVU v Trstu 27. septembra lanskega leta.

O manjšinah

Klerofašistični tržaški dnevnik je objavil podatke o številčnem stanju narodnih manjšin v Jugoslaviji, po katerih odpade 2.6 odst. ali 2 milijona jugoslovanskih državljanov na narodne manjšine. Časnikarjem tega lista ne gre v račun, da je v Jugoslaviji približno enako število Italijanov kot Slovencev v Italiji, to je približno 80.000. Svoje pomisleke utemeljujejo s tem, da Italijani v Jugoslaviji ne morejo svobodno ob navzočnosti policijskih organov povedati svoje narodne pripadnosti.

Do takih zaključkov lahko pride samo človek, ki nima v svoji glavi niti najmanjše predstave o državi z ljudsko oblastjo, niti najmanjše koncepcije kako zna svobodno delovno ljudstvo gledati na so državljana katerekoli narodnosti. Samo buržuazija zatira druge narodnosti, in ne samo druge, tudi svoj narod

Občinske volitve in Slovenci

Kdor glasuje za DFS glasuje za skupnost, za povezanost s slovenskim narodom, za našo bodočnost in zaščito naših pravic

Priprave in volilna kampanja za občinske volitve v Gorici so v polnem teku. Demokrščanska stranka se je nanje pripravila že pred mnogimi meseci s tem, da je izdala poseben volilni zakon, ki ga je raztegnila tudi na Gorico in po katerem bo lahko z manjšim številom glasov kot zadnjič dosegla večje število sedežev v občinskem svetu. S tako volilno mahinacijo bo vladna večina z lahkoto porazila še mnogo močnejše stranke kot so naše slovenske manjšinske skupine.

Zato bi nam bil Slovencem v Gorici nujno potreben skupen nastop, da bi pod volilnim znakom enotnosti zbrali vse, ali skoraj vse naše sile in pokazali našo številčno moč, ki jo bo morala javnost upoštevati kljub vsem mahinacijam novega volilnega zakona. Treba bi se bilo torej odpovedati raznim strankarskim pa tudi drobnim osebnim koristim v interesu višjih koristi naše narodne manjšine, ki se mora v tako težkih okoliščinah boriti za svoje osnovne pravice, za svoj življenjski obstoj.

Demokratična fronta Slovencev je že na svoji konferenci v Standrežu dne 16. decembra 1951 sprejela sklep, da se bo borila za skupen nastop vseh Slovencev v Italiji. Ta svoj sklep je skušala uveljaviti lani pri pokrajinskih volitvah, do skupnega nastopa pa takrat žal ni moglo priti. V cilju učinkovitejše obrambe naših osnovnih pravic smo bili pripravljeni doseči sporazum za tak enoten nastop pri prihodnjih volitvah. Zato smo že v preteklem avgustu pisali v našem listu o potrebi enotnega nastopa vseh Slovencev na Goriškem in v Italiji na splošno.

Poudarili smo, da vodi DFS pri vsem njenem delu samo ena misel in ta je: pomagati slovenskemu zavednemu Slovencu v Italiji, kjer koli je mogoče in se boriti za naše pravice. Porudili smo še enkrat svoje sodelovanje vsem poštenim Slovencem v Italiji v prepričanju, da je skupen nastop nujno potreben. Pri tem nismo imeli pred očmi osebnih interesov ali interesov kakšne ožje skupine ali skupinice, ampak življenjske interese naše narodne manjšine, ki bo le z združenimi silami in z moralno oporo matičnega naroda lahko kljubovala tistim silam, ki bi rade pripravile njeno uničenje in smrt.

Gospodje okrog SDZ so odgovorili na našo ponudbo, da je enoten nastop Slovencev v Italiji le potreba Demokratične fronte Slovencev» in «da vodstvo SDZ na Goriškem nima prav nobenih skrbi zaradi bližnjih volitev kljub krivičnemu volilnemu zakonu». (Demokracija št. 36 od 5. sept. 1952).

Takrat so torej jasno in nedvoumno priznali da jim ni za enotni nastop, da jim ni do obrambe skupnih in osnovnih koristi vseh Slovencev na Goriškem, ampak da jim gre le za njihove strankarske in morda celo osebne cilje in ambicije posameznikov. Tej svoji liniji so ostali dosledni v svojem delu in pisanju tudi v poznejših mesecih in javili, da gredo na volitve ločeni s svojo posebno listo.

Na ta način torej po njihovi krivdi ni prišlo do enotnega nastopa. To naj si zapomnijo ne samo pristaši DFS, ki itak tvorijo večino slovenskega življa v zamejstvu, ampak vsi drugi pošteni Slovenci, ki jim je pri srcu usoda našega naroda in obramba naših osnovnih manjšinskih koristi.

Demokratična fronta Slovencev se je vedno in povsod borila za te pravice in pomagala povsod in vsakemu, ne glede na njegovo osebno opredeljenost ker se je zavedala in se zaveda, da smo najprej Slovenci v zamejstvu in da pride vse drugo šele daleč za tem osnovnim dejstvom. Zato smo prepričani, da se bodo pod našim znakom DFS združili vsi tisti goriški Slovenci, ki jih preveva ista misel in glasovali na bližnji občinskih volitvah za naše kandidate, ki bodo nadaljevali v zadnjih štirih letih započeto borbo v občinskem svetu, za priznanje naše enakopravnosti v sklopu italijanske države. Če v vodstvu nasprotnih skupin nimajo dovolj politične zrelosti za tako spoznanje in ravnanje, potem naj obsodijo volivci sami, naj obsodi vse naše ljudstvo njihovo sebično, strankarsko in razkrojevalno politiko.

To pa bomo storili najbolje, če oddamo svoj glas za kandidate DFS. S tem bomo glasovali za skupnost, za povezanost s slovenskim narodom, za našo bodočnost!

(Iz Soče)

Umrl je dr. Josip Gruden

GORICA, 15. — Po dolgi in mučni bolezni je danes za vedno zatisnil oči eden izmed stebrov slovenstva na Goriškem dr. Josip Gruden.

Pokojnik se je rodil 3. marca 1901. v Nabrežini. Po osnovnošolskih in srednješolskih študijah je odšel v Padovo, kjer je z odličnim uspehom dokončal pravno fakulteto leta 1923. Kot koncipient je nato dobil zaposlitev pri dr. Koršiču. To mesto je dobil še preden je dokončal tezo, kar samo potrjuje njegove velike sposobnosti.

Nekaj časa kasneje je v Ajdovščini odprl svojo pisarno. Kot sin slovenskih staršev ni nikoli pozabil svojega naroda in mu je stal ob strani tudi v najhujših časih fašizma. Zaradi tega so ga fašisti osovražili. Takratni ajdovski brigadir karabinjerjev je nanj toliko pritiskal, da se je leta 1935. čez Postojno umaknil iz fašističnega pekla v Jugoslavijo, kamor mu je sledila tudi njegova družina.

Ustalil se je v Tržiču na Gorenjskem. Odprl je tudi svojo pisarno. Tamkaj ga je zalotila nemška okupacija. Pred Nemci se ni umaknil, ker si je bil v svesti svoje pravičnosti. Kljub njegovi vseskozi svetli preteklosti in poštenosti pa so ga nacisti za nekaj mesecev zaprli v zloglasno jetnišnico v Begunjah, od koder so jemali talce in jih streljali v Dragi.

Svobodo je dočakal v Ljubljani. Vrnil se je v Gorico, da pomore bratom, ki jih je fašizem tako močno prizadel. Tu se začne tudi njegovo politično delovanje. Bil je med ustanovitelji Demokratične fronte Slovencev v Italiji, kateri je pomagal s svojimi nasveti in dejanji. Veliko pozornost je polagal komunalni goriški politiki. Od vsega začetka je bil član izvršilnega odbora DFS.

V vseh, ki so predragega pokojnika poznali, je ob žalostni vesti bolestno odjeknilo. Poznali so dr. Grudna kot velikega poštenjaka in marljivega delavca, za katerim bo v slovenskem zamejstvu ostala občutna praznina.

Naj mu bo lahka slovenska zemlja. Njegovi družini naše iskreno sožalje.

Huda brezposelnost v Beneški Sloveniji

Začasni zaslužek v gozdu — Brezposelnih bo 95 odst. de azmožnih moških — Nobena podpora brezposelnim - Pomagali bi jim lahko z zimskimi deli

Zima prihaja, dela na polju v Beneški Sloveniji so končana. Treba je še nagrabiti steljo za živino in si pripraviti drva za kurjavo. Ta dela pa opravljajo sedaj samo ženske, ker so vsi moški za zaslužkom, sekajo in pripravljajo drva v gozdovih Karnije in drugod.

Dokler je lepo vreme še gre, ko pa se začnejo slaba vremena, mraz in sneg, tedaj je hudo, ker ne morejo več delati in ostanejo brez zaskužka.

Vse gre za zaslužkom, kar je delazmožnih moških brez razlike starosti, dečki in starci. Združijo se v večje ali manjše skupine, od tri do deset članov in garajo kakor živina, dokler jih ne spodi sneg. Nekatere skupine, ki so bile zaposlene v bolj osojnih predelih in kjer je že zadnje dni oktobra zapadel sneg, so se že vrnile domov. V kratkem jim bodo sledili še drugi. Le redki bodo lahko delali vso zimo.

Število brezposelnih se bo še bolj povečalo, saj imamo poleg teh sezonskih brezposelnih še one, ki niso dobili zaposlitve niti v poletnih časih. Lahko trdimo, da bo v kratkem v Beneški Sloveniji brezposelnih 95 odstotkov skupnega števila dela zmožnih moških. Položaj je resen, in to še bolj, ker nihče ni deležen podpore za brezposelne, češ da so vsi posestniki. Kakšna pa so ta posestva! Male bajte s slamnato streho in košček zemlje, njivice nič večje od plahte. V Beneški Sloveniji so posestva tako razdrobljena kakor menda nikjer na svetu, sem pa je treba še prišteti pomanjkanje poti, siromašnost zemlje, razdaljo itd. Kljub temu pa so pred zakonom ti reveži še vedno — posestniki — kakor bogati furlanski kmetje in zaradi tega ne dobivajo nobene podpore ko so brez dela in zaslužka.

Nobeden se ne zmeni za te ljudi, nobena sindikalna ali politična organizacija, nobena oblast. Pri tem ne sme ostati! Proučiti je treba ta resni problem in pomagati tem krajem in ljudem. Lahko bi nekoliko pomagali z zimskimi deli, popravili naj bi ceste in poljske poti, da ne bo treba več nositi gnoja, pridelkov in drv na ramenih, zboljšali bi lahko zemljišča, napravili vodovode, šole itd.

Tu naj se izkaže volja in skrb vladnih oblasti za napredek in blagostanje državljanov.

Kdor se naroči pred koncem tega meseca na revijo RAZGLEDI, prejme zastonj letošnjo novembrsko in decembrsko številko

SLOVENSKI NAMIZNI KOLEDAR ZA LETO 1953

Obveščamo slovensko javnost, da izide tudi letos slovenski tedenski beležni namizni koledar, ki bo na željo na razpolago tudi kot stenski koledar.

Na pisalno mizo slovenskega uradnika, prosvetnega delavca, trgovca, obrtnika in svobodnih poklicev spada slovenski koledar. V vsaki slovenski hiši bo koristno služil slovenski tedenski beležni stenski koledar.

Slovenci! Ne kupujte drugih koledarjev, ker Vam bo že v mesecu decembru na razpolago slovenski koledar.

Mizarji podjetniki kmetovalci! Delke smre kove mare smrne in trdi lesov in tra me nudi najugodneje

CALEA GRADISCA viale Sonnino 24 tel. 96441

JUGOSLOVANSKE CASOPISE IN REVIJE lahko naročite na UPRAVI «PRIMORSKEGA DNEVNIKA» Ul. sv. Frančiška 20-I. Tel. 73-38.

ADRIA EXPRES

ADEX IZLETI

6. IN 7. DECEMBRA 1952
DVODNEVNI IZLET V
Poreč

7. DECEMBRA 1952 V
Mune-Vodice
Vpisovanje do 22. novembra t. l.

7. DECEMBRA 1952
IZLET V
Komen
Vpisovanje se zaključi ko je doseženo zadostno število prijavljencev.

29. IN 30. NOVEMBRA
IZLETI V
Aidovščino
Vipavo
Rovinj
Pazin
Vpisovanje do 18. novembra 1952 pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5-b tel. 29243.

ŠTEDILNIKI „ROYAL"



BONIFACIO TRST - UL. ROMA 20.
MALALAN Opčine
KNEZ Nabrežina

S SEJ UPRAVNEGA ODBORA TRGOVINSKE ZBORNICE

Za gradnjo nove železniške proge in nagradtev del za gospodarski napredek

GORICA, 15. — Na svojih zadnjih sejah je upravni odbor Trgovinske zbornice dal svoj pristanek stalnemu odboru za gradnjo nove železniške proge Calalzo Auronzo, Cortina, Val Marebbe in Brunico. Izrazil je svoj pristanek tudi za gradnjo železniške proge med tržaškim pristaniščem in dolino Gaila z delno uporabo že obstoječih prog med Zagrajem in Sv. Ivanom ob Nadiži.

Nadalje so odobrili razpis natečajev za nagraditev del za gospodarski napredek, ki jih je Zbornica napovedala za leto 1952. Imenovali so v tej zvezi komisijo za dodeljevanje nagrad, katere člani inž. Penso, predsednik Zveze industrijcev, predsednik Zveze trgovcev, g. Ulderik Agostini, predstavnik Zveze rokodelcev iz Tržiča ter predstavnika Svobodnih sindikatov in Delavske zbornice.

Med drugimi sklepi upravnega značaja je odbor odobril prispevek 15.000 lir konzorciju za nadzorovanje ribolova ter imenoval inž. Prinzija za predstavnika Trgovinskih zbornic Furlanije in Julijske krajine pri centru za zbiranje in izmenjavo znanstvenega materiala o metanu.

Obmejne izmenjave v oktobru

GORICA, 15. — V preteklem oktobru je Trgovinska zbornica v okviru videmskega sporazuma za obmejne blagovne izmenjave izdala 22 uvoznih dovoljenj in 20 izvoznih. Uvoženega je bilo za 46.086.000 lir sledečega blaga: gradbeni les, tipični lesni proizvodi, drva, žagovina, oglje, maslo, svinjina in Radenska voda.

Izvoženega pa je bilo za 22.381.048 lir blaga, in sicer: obrabljen avtomobil, avtomobilski nadomestni deli, šivalni in računalni stroji, plašči in nadomestni deli za kolesa, galanterijsko blago in drugo.

Stanje avtonomnega kompenzacijskega računa dne 31. oktobra 1952 je sledeče: prejeta vplačila 654.560.203; izplačila 552.239.878 lir; plačilne obveznosti za izmenjave v teku 26.293.962 lir. Saldo znaša 76.026. 363 lir.

SKLEPI POKRAJINSKEGA ODBORA V GORICI

Za davke v raznih občinah

GORICA, 15. — Pod predsedstvom prefekta dr. Giam michela je pokrajinski upravni odbor na svoji zadnji seji sprejel sledeče sklepe:

Pokrajinska uprava: prijava prisotnosti za člane pokrajinskega dobrodelnega odbora in pokrajinskega upravnega odbora; davek za kroženje vprežnih voz; kavcija za plačilo najemnine za poslopje prefekture.

Občina Sovodnje: prispevek šolskemu patronatu.

Občina Doberdob: davek na reklamne deske.

Občina Tržič: prispevek ljudski univerzi za organizacijo ličnih predstav; prispevek šolskemu patronatu; prispevek državni šoli.

Občina Fara: prispevek za nabavo kinematografskega projektorja za šolstvo.

Občina Gradež: brezplačni odstop zemljišč upravi Unrra-Casa; prispevek kongresu sred. njega veka; prispevek kulturnemu krožku.

Občina Mariano: davek na pse, na stroje za ekspres kavo, na klavirje in biljarde; potrošniški davek za drugo polletje 1952; potrošniški davek na blago «ad valorem» za drugo šestmesečje 1952; davek na napisne deske, na službinčad, na vozila in na policijska dovoljenja.

Občina Romans: davek na pse, na stroje za ekspres kavo, na vozila, službinčad, na napisne deske, na klavirje, biljarde, policijska dovoljenja; prispevek za prenos posmrtnih ostankov nekega padlega.

Občina Sempeter ob Soči: davek na stroje za ekspres kavo in na pse; prispevek za spomenik škofu Margottiju; davek za zasedbo javnih prostorov; davek na službinčad, na javna in zasebna vozila, na klavirje, biljarde in policijska dovoljenja.

Nenadna slabost

GORICA, 15. — Rešilni avto Zelenega križa je pripeljal danes v mestno bolnišnico Brigata Pavia 51-letnega Zavadlava Franca iz Standreža. Zavadlavu je postalo na Korzu nenadoma slabo. Po pomoči, ki so mu jo nudili v bolnici se je Zavadlav vrnil domov.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od 9. do 15. novembra 7 rojstev, 12 primerov smrti, 3 vknjižene poroke in 5 porok.

Rojstva: Miljavec Giancarlo, Cossi Ambra, Severa Loredana. Geotti Flavija, Mazzon Franc, Bizaj Renzo, Mučič Jordan.

Smrti: 81-letni pleskar Bonnes Alojz, 68-letna gospodinja Gorjan por. Znidarčič Katarina, 60-letna gospodinja Colautti por. Silvestri Antonija, 83-letni kmet Pintar Jožef, 63-letna gospodinja Boškin vd. Hval Ana Marija, 96-letni kmet Erzetič Anton. 81-letni upokojenec Skolc Mihael, 84-letna gospodinja Segariol Klara, 37-letna gospodinja Della Marina Marija, 64-letna gospodinja Balloch vd. Markola Marija, 3 mesece stara Simonato Malvina, 74-letna gospodinja Barbieri vd. Radezič Lucija.

Vknjižene poroke: agent javne varnosti Birri Marino in uradnica Casagrande Marija, agent javne varnosti Leotta Roman in učiteljica Štih Marija, podčastnik policije Picci Salvatore in uradnica Principe Zora.

Poroke: trgovec Curci Kozim in učiteljica De Reya Ileana, uradnik Monticco Bruno in uradnica Tommasi Elda, agent policije Nanut Hijacint in gospodinja Nanut Anamarija, risar Calligaris Franc in gospodinja Sdrigotti Margareta, uradnik Henrik in uradnica Colautti Karmela.

LOTERIJA

BARI	83	58	17	24	63
CAGLIARI	32	34	13	75	59
FIRENZE	21	79	70	53	75
GENOVA	28	68	50	26	40
MILANO	59	38	33	2	69
NAPOLI	45	22	38	78	19
PALERMO	58	75	80	68	46
ROMA	17	85	11	3	40
TORINO	3	59	44	52	17
VENEZIA	39	77	24	72	43

IZ DOBERDOBA

Popravila v šoli

DOBERDOB, 15. — Kot smo pred tedni pisali popravljajo v naši šoli centralno kurjavo. Dela se bližajo h koncu, kar je pravzaprav že skrajni čas. Poleg tega je občina preskrbela za slovenske razrede pet učilnic, prej je imela slovenska doberdobska šola samo tri. S povečanim številom učnih prostorov bo odpadel popoldanski pouk. Preskrbeli so tudi dve šolski deski in nekaj drugih učil. Ves kaže, da se bodo razmere počasi normalizirale in da bodo od tega imeli koristi predvsem učenci.

IZ KRMINA

Vodo obmejnim vasem

KRMIN, 15. — Na zadnji seji krminskega občinskega sveta je zastopnik Slovencev predložil županu vlogo, s katero zahteva, da obmejnim vasem Plešivo, Subida, Ceglo in drugim preskrbijo vodo. Doslej, kljub tolikim zahtevam, še vedno niso zadeve rešili. Župan je vzel vlogo na znanje in bodo o tem razpravljali na eni izmed prihodnjih sej.

Na seji so svetovalci razpravljali tudi o užitninskem davku za leto 1953 ter sklenili nabavo motornega vozila z zmogljivostjo 15 stotov za občinske potrebe. Dalje so imenovali dr. Bancherja za šolskega zdravnika in odobrili sklep občinskega odbora za najem lova v katastralnih občinah Krmin, Medeja, Bračan in Plešivo.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

Obnovljena pogodba za obmejne izmenjave

GORICA, 15. — Ministrstvo za zunanjo trgovino je z okrožnico št. 5230089 od dne 15. oktobra 1952 sporočilo sledeče:

Kot znano sta se italijanska in jugoslovanska vlada sporazumeli podaljšati do 31. decembra t. l. trgovinski protokol od dne 3.8.1949.

Ker je trgovinski sporazum med Italijo in Jugoslavijo od dne 3.2.1949 za izmenjavo lokalnih proizvodov nekaterih obmejnih krajev odvisen od omenjenega protokola, s to okrožnico ministrstvo odreja, da je sporazum od dne 3.2. 1949, ki je zapadel 3. avgusta t. l. podaljšan do 31. dec. t. l.

Kar se tiče izvajanja sporazuma v dobi podaljšanja njegove veljavnosti, veljajo odredbe, ki jih je ministrstvo za zunanjo trgovino objavilo z okrožnico št. 2L1919 od dne 1. junija 1951

Obvezna prijava novih trgovskih obratov

Opozarjamo, da je po čl. 47 in nadaljnjih T.U., ki so bili odobreni z odlokom od dne 20.9.1934 št. 2011, vsakdo, ki ima zasebno ali družbeno trgovinsko, kmetijsko ali industrijsko podjetje dolžan prijaviti vse spremembe podjetja in konec obratovanja Zbornici za trgovino, industrijo in poljedelstvo. Prijavo je vložiti najkasneje 15 dni po nastalih spremembah.

Za legalno ustanovljene družbe so dolžni napraviti prijavo upravniki. Do izdaje listine o ustanovitvi so dolžni napraviti omenjene prijave tisti, katerim je poverjen postopek za ustanovitev družbe. Ustanovitev družbe je treba prijaviti najkasneje 15 dni po ustanovitvi in prijavi priložiti vse potrebne dokumente.

KINO

VERDI, 14.30: «Tri prepovedane zgodbe», E. Rossi Drago in G. Cervi.

VITTORIA, 15: «Deset legionarjev», B. Lancaster.

CENTRALE, 17: «Pet siromakov v avtomobilu», A. Fabrizi in W. Chiari.

MODERNO, 15: «Cesarstvo gangsterjev», C. Trevor.

Športne vesti

Košarkarsko prvenstvo Goriziana Reyer

Danes zjutraj bo na igrišču poleg Telovadnega trga goriška košarkarska reprezentanca sprejela ekipo Reyer iz Benetk za prvenstvo prve državne lige. Po dveh porazih proti Borlettiju v Gorici in proti Itali v Gradišči si gorisko občinstvo želi danes lepo zmago. Pri goriškem moštvu imamo nekatere spremembe. Po neuspelih poskusih treniranja Punterija in Collinija je znova prevzel to mesto stari goriški trener Gubana, ki bo gotovo znal izboljšati ekipno igro. Tudi Collini in Punteri bosta tako lahko bolj posvetila svoj prosti čas lastnemu treniranju. Z druge strani pa se zdi, da bodo Goričani izšli zmagoviti iz današnje tekme, saj so se zelo dobro držali proti državnemu prvaku Borlettiju ki je v dosedanjih tekmah prav v Gorici dosegel najslabši rezultat. Reyer je že gostovala v Gorici pred dobrim mesecem, v zadnji prijateljski tekmi pred pričetkom prvenstva. Takrat so Benečani zmagali z rezultatom 57-43 a moramo pomisliti, da je bila Goriziana takrat šele ob začetku tekmovanja, saj je izgubila tudi proti videmski ekipi tretjega razreda. Ceprav ima Reyer že dolgoletno prakso v prvem državnem prvenstvu in ima take igralce kot so Marsico, ne smemo obupati, kajti smo gotovi, da bodo domačini skušali vse za dosego zmage, seveda če se ne bosta vmešala sodnika in ne bosta nasprotnega mnenja, kot sta bila v preteklih dveh tekmah. Začetek tekme bo ob 11. uri.

Lestvica prvenstva po četrtem kolu je naslednja:

Borletti	4	4	0	0	2..2	147 8
Virtus	4	4	0	0	204	150 8
Varese	4	3	0	1	191	150 6
Itala	4	3	0	1	158	137 6
Roma	4	2	1	1	207	189 5
Gira	4	2	0	2	219	185 4
Reyer	4	2	0	2	179	173 4
GORIZIANA	4	1	0	3	172	206 2
Napoli	4	1	0	3	185	218 2
Pesaro	4	1	0	3	161	200 2
Triestina	4	0	1	3	153	241 1
Gallaratese	4	0	0	4	114	196 0

* * *

Ljubitelje juventine, ki bi radi prisostvovali današnji tekmi v Čedadu, obveščamo, da bo odpotoval avtobus s trga v Standrežu, točno ob 3. uri.

Več skrbi za razvoj turizma v naši pokrajini

Turistična sezona je končana. Zdaj je primeren čas, da pogledamo, kakšna je bila ta sezona pri nas in kaj bi se lahko napravilo za razvoj turizma v naših krajih. Pred dnevi je videmski tisk objavil več člankov s podatki o letošnji sezoni in napovedal lep razvoj v prihodnjem letu. Toda vsi podatki in napovedovanja se tičejo le znanih in že dobro izkoriščenih krajev, kakor n. pr. Karnija in Kanalska dolina in nekaj drugih. V tem vidimo pomanjkljivost, ker je v naši pokrajini še mnogo drugih krajev, v katerih bi se lahko razvil tujski promet, če bi merodajni krogi zares hoteli in si želeli vsestranski razvoj turizma v naši deželi. Pokrajniski turistični urad se do sedaj sploh še ni nikdar zmenil za Beneško Slovenijo, čeprav so v teh krajih velike možnosti, lepi kraji, zanimivosti, dober zrak itd., ki bi privabili številne goste in izletnike.

Obljubljali so tudi, da bodo objavili poročilo o uspehih jamskih raziskovanj v Terski dolini, ki bi zanimali širšo domačo in tujo javnost. Do sedaj pa smo zasledili o tem le en članek v nekem beneškem listu. Pričakujemo, da ne bo ostalo samo pri tem in da bodo merodajni krogi obrnili svojo pozornost tudi na Beneško Slovenijo.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

IZPRED IZREDNEGA SODIŠCA

Razprava zaradi mamil odložena na sredo 19.

Včeraj ob 9.30 se je pred izrednim sodiščem nadaljevala razprava proti 15 osebam, ki so obdolžene prekupčevanja z mamili. Svetovalec Palermo, ki predseduje razpravi, je prečital izjave obtožencev Carpinettija, njegovega svaka Duttija in Peggiona, ki so jih dali preiskovalnemu sodniku. Svetovalec Palermo je javil, da so sklenili zaradi lozjega razumevanje preiskave prečitati zapisnike izjav omenjenih obtožencev, čeprav je bil sodni postopek proti Duttiju in Peggionu ukinjen, ker se bosta morala že pred sodiščem v Padovi (Peggion je namreč iz Padove) zagovarjati zaradi nedovoljenega kupčevanja z mamili. Medtem ko Carpinetti in Dutti priznavata, da sta trgovala z mamili, ki sta jih prodajala v Ameriko (Dutti trdi, da se je zadnje pošiljke «heroine» rešil, še preden je odpotoval iz Genove s tem, da jo je vrgel v nekem hotelu v nekem hotelu v stranišče) vztraja Peggion pri trditvi, da ni trgoval z mamili.

Po čitanju zapisnika izjav Carpinettija je državni tožilec De Franco zahteval, da se obtožba o kupčevanju z mamili raztegne tudi na Carla Trosta ki naj bi bil v to zapleten, vendar je nato pristal, da bodo o tem razpravljali ob drugi priložnosti, če bo to potrebno. Isto je zahteval tudi za obtoženo Morgantija in Duttija.

ISČEMO INTERESENTE

za zidavo večje hiše v solastništvu (kondominiju) — posojilo Aldisio — na Opčinah.

Ponudbe naslovite na oglasni oddelek «Primorskega dnevnika».

RADIO POSTREŽBA TOČNA

POPRAVILA VSEH VRST RADIOSPREJEMNIKOV

STANKO VODOPIVEC DOLINA 63

CENE ZMERNE

AVTORIZIRAN GEOMETER

prevzema vse posle za vknjiženje zemljišč in izdeluje načrte stanovanjskih hiš po ugodnih cenah. — Pojasnila in pomoč pri zidanju po načrtu «Aldision».

UL. MACHIAVELLI 17, VRATA 7

Otroške pravljične ure

Jutri dne 17. t. m. ob 19. uri bo na sedežu prosvetnega društva v Lonjerju predvajana pravljica

Sneguljčica

s projekcijskimi slikami

V **torek** bodo isto pravljico predvajali na sedežu prosvetnega društva na Opčinah ob 16. uri,

V **sredo** ob 16. uri na sedežu prosvetnega društva v Barkovljah.

V **četrtek** ob 16. uri pa na sedežu SHPZ v Trstu, Ul. Roma 15/II.

Otroci so vabljeni k številni udeležbi.

ZAHVALA

Vsem, ki so spremili našega očeta

IVANA PERTOTA

na poslednjo pot, vsem, ki so mu poklonili toliko cvetja, barkovljanskemu moškemu zboru, ter vsem ki so z nami sočustvovali iskrena hvala.

Žalujoči otroci

Trst, 16. novembra 1952

Po daljši mučni bolezni je danes preminul v Gorici naš predragi mož, oče, sin

dr. JOSIP GRUDEN

roj. v Trstu leta 1901

Pogreb dragega pokojnika bo v Gorici v ponedeljek 17. t. m. ob 14. uri iz kapele Villa S. Giusto.

Žalujoči ostali: žena Fani Grauner, otroci Marko, Niko in Aleš, mati, družina Gruden iz Nabrežine, družina Zvanut iz Gorice, ing. Schiozzi iz Gorice in Karlin v Ljubljani.

Gorica - Trst, 15. novembra 1952.

DEMOKRATIČNA FRONTA SLOVENCEV

javlja svojim članom in vsem zamejskim Slovencem, da je v soboto 15. t. m. zjutraj umrl

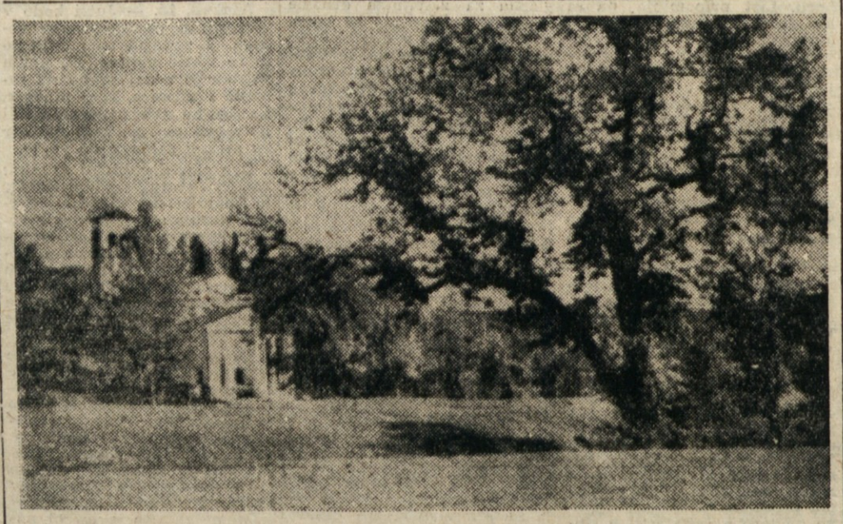
dr. JOSIP GRUDEN

goriški odvetnik in član izvršnega odbora DFS.

Pogreb dragega pokojnika bo v ponedeljek 17. t. m. ob 14. uri izpred zdravilišča Sv. Justa na Korzu.

IZVRSNI ODBOR DFS

V Gorici, 15. novembra 1952.



LEPA JE BENESKA SLOVENIJA

Naš tedenski pregled

Zdaj, ko so ameriške volitve skoraj pozabljene, nam bodi dovoljeno, da preidemo od velikega k malemu. V mislih imamo Italijo, ki postaja zanimiva s svojim volilnim zakonom. Ne samo z diskusijo o tem zakonu in s poskusi, da zavre njegovo odobritev v parlamentu (preprečiti je praktično ne more), temveč predvsem z bistvom volilne reforme.

Premišljevanje o bistvu spremembe italijanskega zakona za izvedbo parlamentarnih volitev nas pripelje do zanimivih zaključkov, pa naj gre za načelno vprašanje demokratičnosti tega zakona (torej za stvar, ki je v današnjem položaju v svetu in še bolj v Italiji bolj ali manj akademska), ali za cilj, ki ga hočejo demokristjani doseči, ali pa tudi za vprašanje političnih perspektiv v Italiji sploh.

Najprej nekaj zgodovine rojstva Scelbove reforme. Takoj po koncu vojne, to je, po porazu Italije in padcu fašizma, je bil v Italiji uveden volilni zakon, ki se naslanja na načelo proporcionalnega razdeljevanja glasov. S tem zakonom so bile izvedene tudi volitve 18. aprila 1948, ki so zaradi posebnih okoliščin (volitve so bile v času, ko se je začela jasno kazati povojna imperialistična in napadalna politika ZSSR in komaj dva meseca po državnem udaru na Češkoslovaškem) prinesle demokristjanom 49 odst. glasov, v parlamentu pa absolutno večino, ker je sistem razdeljevanja mandatov po ostankih kljub vsej proporcionalnosti le dajal določene prednosti močnejšim strankam.

Upravne volitve v lanskem in letošnjem letu so pokazale, da je bil demokristjanski plaz leta 1948 res samo plod posebnih okoliščin in nekaj čisto izjemnega; pokazalo se je tudi določeno upadanje v primerjavi z rezultati prejšnjih volitev. Postalo je jasno, da demokristjani na bodočih volitvah ne morejo računati z več kot 35 odst. glasov če bodo postekale v normalnih okoliščinah.

Že takoj po prvih dveh turnusih volitev v lanski pomladi je nastala trenutna negotovost: zadnji turnus upravnih volitev, ki bi moral biti tisto jesen, je bil preložen in govorilo se je celo o možnosti odložitve parlamentarnih volitev. Izhod je demokristjanom pokazal volilni sistem, ki so ga uveljavili za upravne volitve: apparentamento in nagrada večini; ta sistem se je odlično obnesel in izročil demokristjanom večino občinskih uprav.

Med dvema možnima rešitvama — koalicijska vlada in večinski volilni sistem — so demokristjani izbrali zadnjo, ker jim pač obeta, da jim znova pokloni tisto absolutno večino v parlamentu, ki jim jo je podaril dobrotljivi 18. april. Da se razumemo: demokristjani se sicer stalno zavzemajo za razširitev vladne koalicije, toda samo, dokler je njej temelj njihova absolutna večina v parlamentu, se pravi, dokler so ostale stranke samo «demokratični» okras njihove samovlade in obenem soodgovorni za politiko, ki jo dejansko izvajajo demokristjani. Tak okras z enako odgovornostjo in z neznatnimi pravicami so zdaj republikanci, medtem ko so liberalci in socialni demokrati zavohali, kam pes taco moli in izstopili iz vlade. Koalicijska vlada s parlamentom, v katerem razpolaga le vsa koalicija s potrebno absolutno večino, pa bi demokristjanski samovolji znatno pristrigla peruti.

Začelo se je torej govoriti o volilni reformi in že to pomlad so se pojavili prvi nasveti, pojavili so se tudi prvi glasovi za in proti, za manjše stranke, pa je nastal problem, kako rešiti čelo kožo — problem, ki ga do danes niso znale in ga verjetno tudi ne bodo znale rešiti. Neznanki novega sistema sta bili predvsem dve: odstotek nagrade večini (kombinacije so navajale razne odstotke tja do 75 odst. mandatov) in pa mehanizem «apparentamenta», še bolj pa njegova širina, se pravi, katere stranke bodo v njem sodelovale. Šlo je predvsem za monarhiste.

Pogajanja med štirimi strankami centra so se vlekla, medtem pa je notranji minister Scelba v demokristjanskem imenu kar meni nič tebi nič predložil parlamentu svoj, to je, demokristjanski, načrt volilne reforme. Njegove glavne karakteristike so: stranka ali povezana skupina strank, ki na volitvah zbere več kot polovico glasov, dobi nekako 65 odst. sedežev v parlamentu (385 od skupno 589, ki se razdeljujejo po tem sistemu, praktično pa 386, ker sedež iz kolegija doline Aosta, ki ne spada v to kombinacijo, demokristjanom ne more uiti). Prvotne demokristjanske zahteve so govorile o 390-395 poslanskih mestih, manjše stranke pa se zdaj trudijo, da bi to znižale na 370-375. Ker je poslancev 590, je za absolutno večino dovolj 296 mandatov.

Tu gre za čisto računico. Demokristjani hočejo da bi «nagrada večini» bila postavljena vsaj tako visoko, da bi pri razdeljevanju glasov znotraj zmagovite povezane skupine njim ostala vsaj polovica vseh poslanskih mest. Pri Scelbovem načrtu se račun ujema, pri zahtevah manjših, naj se «nagrada» zmanjša za deset ali petnajst sedežev, pa ne več; v tem primeru demokristjanom najbrž niti sedeži njihovih zvestih republikancev ne bi zadostovali za absolutno večino.

Vprašanje vodilnih zaveznikov pa je s tem postalo nekoliko enostavnejše. Če demokristjani ne bodo vohali še znatnejšega padca svojih glasov, to je, če ne bodo čutili, da jim gre za kožo in ne več za absolutno oblast, se zelo verjetno ne bodo zavzemali za razširitev povezane skupine na monarhiste. V primeru vključitve monarhistov se namreč število tekmecev na razpoložljiva poslanska mesta poveča in račun se ne ujema več.

Tako je postala aritmetika edini meter za italijansko demokracijo. O demokraciji je v Italiji pravzaprav že zdaj težko govoriti, saj je čisto deklarativna, poslej pa bo stvar še slabša.

Tu je potrebnih nekaj besed o vladnih primerjavah italijanskega volilnega sistema z angleškim. V Angliji namreč velja sistem poimenskih volilnih okrožij: kandidat, ki v svojem okrožju dobi največ glasov, je izvoljen in o kakšni proporcionalni korekturi ni sledu (na zadnjih volitvah so na primer laburisti dobili večino glasov, konservativci pa večino poslancev). Demokristjani torej pravijo, da je demokracija v Italiji tudi z novim zakonom še vedno večja kot v Angliji. Italijansko demokracijo kazi le ena sama lepotna napaka. V Angliji namreč dosledno velja politični «fair play», ki je osnovni pogoj za meščansko demokracijo, laburisti so bili šest let na vladi in so brez besed prepustili Churchillu mesto, ko je zmagal na volitvah, in nobenega dvoma ni, da bo Churchill storil isto, če bodo na prihodnjih volitvah zmagali laburisti. In v Italiji? Komaj so se demokristjani po sreči dokopali do absolutne večine (ki jo v Angliji praktično vedno dobi tista stranka, ki zmaga pri volitvah), že iščejo nov sistem, da bi to absolutno večino obdržali, čeprav se je medtem razpoloženje volivcev znatno spremenilo. Če je torej to, kar vidimo v Italiji, demokracija, je to kaj gnila demokracija!

Dejansko v Italiji ne gre za nobeno demokracijo, niti za kaj dvomljivo meščansko demokracijo, temveč za uvajanje fašizma nove oblike. Glavna nevarnost za italijansko demokracijo danes niso skupine, ki jih nekoliko netočno imenujemo neofašistične (saj gre za stare fašiste!), temveč demokristjanske težnje po samovladi. Fašizem ni nekaj, kar je samemu sebi namen, temveč le sredstvo, s katerim skušajo privilegirane družbene skupine ohraniti svoje omajane pozicije. Razne neofašistične in druge desničarske skupine so danes mnogo prešibke, da bi se še lahko kdor koli nanje naslonil, temveč služijo lahko samo kot rezerva, ki sili demokristjane na desno in kot udarna pest za zatiranje ljudskih reakcij na uvajanje totalitarnih metod in na kričeče socialne krivice.

Totalitarističnim tendencam italijanskega kapitalističnega monopolizma se v sedanjem času pridružujejo podobne tendence Vatikana, ki jih na političnem področju zastopa Geddova katoliška akcija. Zaradi vse večje prepletenosti Vatikana kot kapitalistične sile prve vrste z vrhovi italijanske buržoazije se obe tendenci združujeta in se politično izražata v hegemonističnih tendencah demokristjanske stranke, pri čemer služi neofašistično gibanje kot izsiljevalsko sredstvo onega dela buržoazije, ki tudi na gospodarskem področju brani svoje pozicije pred vse večjo vsiljivostjo vatikanskega kapitala.

To so osnove, iz katerih raste politični razvoj v Italiji, ki kaže od demokristjanske uzurpacije upravnih organov pod krinko «stabilne občinske uprave» do uzurpacije parlamentarne večine pod podobno krinko «stabilne vlade» vse jasnejši kurz v totalitarni režim klero-fašističnega tipa. Razni zakonski načrti — novi sindikalni zakon, novi tiskovni zakon in «polivalentni zakon za obrambo demokracije» — pa kažejo na omejevanje svobode tudi na ostalih področjih družbenega življenja.

Če te ugotovitve spopolnimo z drugim polom — s kremeljsko agenturo kominformovske opozicije, ki dejansko demobilizira v bistvu zdrave ljudske množice, edino potencialno napredno in demokratično silo v Italiji, dobimo vso žalostno sliko današnjega italijanskega političnega položaja. Ni večjega zaveznika demokristjanskih totalitarističnih tendenc kot zbirokratizirano kominformovsko vodstvo. De Gasperi in Togliatti sta siamska dvojčka današnje politične Italije; tako sta povezana, da bi eden brez drugega kmalu moral zapeti De profundis.

Togliatti daje De Gasperiju pretvezo za postopno uvajanje nove diktature, kričeča protiljudska demokristjanska politika pa je umetno gnojilo, na katerem se bohotno razvija Togliattijevo zasužnjevanje delovnih množic. Obenem je kominformovska nevarnost najboljše sredstvo za demokristjansko izsiljevanje ne le manjših sredinskih strank (vse razloge imamo za prepričanje, da bodo tudi zdaj kapitulirale), temveč tudi volivcev (spomnimo se na 18. april!), samozvano enačenje moskovske agenture s komunizmom in socializmom pa je skoraj popolnoma zavrlo razvoj naprednih sil v Italiji.

Skratka: danes v Italiji ni videti sile, ki bi se lahko uprla klerofašističnim tendencam, ki jih po višjem naročilu izraža demokristjanska stranka.

TRINAJST GLASOVANJ ZA IZVOLITEV JUGOSLAVIJE V «EKOSOC»

NEVIDNA DIPLOMATSKA BORBA V DVORANI IN NA STEKLENIH HODNIKIH OZN

Panorama političnih mnenj in dogajanja v današnjem svetu - Trgovska računica ZSSR, „gentlemenski sporazumi" med velesilami, ozki interesi visoko razvitih dežel in roke nevidnih režiserjev

Objavljamo zanimivo, kljub svoji važni politični vsebini napeto napisano reportažo o trinajstih glasovanjih za izvolitev Jugoslavije v Gospodarsko-socialni svet Združenih narodov. Reportažo, ki daje tudi zanimive vpoglede v «diplomatsko kuhinjo», razkriva ozadja marsikaterih na videz nerazumljivih ali nepomembnih političnih potez in prikazuje težko borbo Jugoslavije za uveljavitev proti raznim reakcionarnim tendencam na Zahodu in proti spletkam sovjetske diplomacije, sta napisala dopisnika Borbe Jože Smole in Zdravko Pečar.

Začele so se volitve šestih novih članov gospodarsko-socialnega sveta. V veliki dvorani, v kateri zaseda plenum skupščine, so imeli delegati pred seboj volilne listke, glasovanje je tajno, nobenih javnih kandidatur ni in komu iz publike se je morda zazdelo, da bo zdaj «navdihnjenje» v obliki bele golobice zafrfotalo nad glavami delegacij in jih razsvetlilo, za koga naj glasujejo. Morda se je to tako tudi res zdelo komu izmed prijateljev ZN iz one skupine radovednežev, ki je prav v tem trenutku prišla v dvorano (prostore ZN obide dnevno več kot tisoč ljudi, ki prihajajo iz raznih krajev ZDA v New York).

Oni, ki so bili v tem trenutku v dvorani, občinstvo ali novinarji, se pravi tisti, ki niso direktno sodelovali pri samem glasovanju, so bili priče redkega dogodka, ki je trajal približno dve uri in ki je bil neobičajno zanimiv in napet, čeprav glavno dogajanje ni bilo vidno.

Bil je to kalejdoskop brezkončega prepletanja barv, ki so se menjale pred očmi gledalcev med desetimi dejanji drame, ki se v običajnem slovarju imenuje panorama političnih mnenj in dogodkov v današnjem svetu. Tako je tudi prišlo do tega, da je velik del publike, ki ni spregledal ozadja vsega dogodka, zapustil dvorano, ker se mu je predstava zdela dolgočasna, da pa so novinarji sedeli pogloblјeni v rezultate in upirali oči v objavljene številke. To so bili oni, ki so dobro vedeli, da tu ne gre za noben navdih, temveč za merjenje sil, odražajoče se v rezultatih, ki jih je objavljal predsednik po vsakem glasovanju.

Rezultat prvega glasovanja, v katerem je dvetretjinska večina potrebna za izvolitev, znašala 40 glasov, je bil naslednji:

Venezuela 57, Avstralija 52, ZDA 52, Indija 45, Turčija 41, CSR 31, Pakistan 28, Jugoslavija 27 in še nekatere države, med njimi Egipt in Izrael, po en glas.

Predsednik je objavil, da so po rezultatih glasovanja Venezuela, Avstralija, ZDA, Indija in Turčija izvoljene v EKOSOC, Treba je bilo izvoliti še enega novega člana.

Glavna naloga sovjetske delegacije

Kaj je pokazal rezultat prvega glasovanja?

Predvsem je potrdil, da je imela delegacija ZSSR za eno izmed najvažnejših nalog na tem zasedanju glavne skupščine, da onemogoči izvolitev Jugoslavije v EKOSOC in da to mesto ponovno zagotovi CSR, ki je že pet let član tega organa. V tej smeri si je prizadevala že več mesecev pred zasedanjem: njeni napori so bili spretni in razdeljeni v nekoliko smeri.

Z velikim številom delegacij so se predstavniki ZSSR razgovarjali čisto po trgovsko. Onim, ki niso bili gotovi, da bodo predstavniki njihove skupine izvoljeni, so Rusi odkrito ponujali svojih pet glasov, v zameno pa so zahtevali, da glasujejo za njihovega predstavnika — CSR. V drugi obliki se je ruska ponudba glasila: «Če glasujete za Jugoslavijo, boste izgubili naših pet glasov, v zameno pa dobite premalo, samo glas Jugoslavije.»

S trgovskega stališča je to kaj privlačna vaba in ni mogoče reči, da se nanjo niso ujele nekatere delegacije, zlasti iz arabskega bloka, ki so si jih kolonialisti leta in leta pridajali med seboj in jim razlagali, da to pravzaprav ni trgovina, temveč diplomacija.

Pri nekaterih drugih državah, ki želijo v današnji svetovni politiki lavirati in se čim manj zameriti velesilam in torej poskušajo voditi neko nevtralistično politiko, je ZSSR nastopila s prepričevanjem, da bi glasovanje za Jugoslavijo pomenilo odkrito opredelitev proti ZSSR, ki ima «moralno pravico» na sedež v gospodarsko-socialnem svetu. S to metodo Rusi niso naleteli na gluha ušesa n. pr. pri delegaciji Indije, čeprav je ta s tem zašla v popolnoma nenačelno stališče. Predvsem je CSR že pet let sedela v gospodarsko-socialnem svetu in ves ta čas dosledno nastopala proti pomoči nerazvitim deželam s posredovanjem tega organa, medtem ko je prav Indija med onimi državami, ki to pomoč najbolj zahtevajo. Na drugi strani pa je bila Jugoslavija doslej samo leto dni član tega foruma, glede na svoje dosedanje napore za reševanje svetovnih gospodarskih, humanitarnih in socialnih problemov pa ima nesporno pravico, da sodeluje pri delu tega najvažnejšega stalnega organa OZN na gospodarskem in socialnem področju.

Nekatere delegacije, n. pr. britanska, pa so na vso to stvar gledale s stališča spoštovanja «gentlemenskega sporazuma». Po tem sporazumu bi morali biti sedeži v gospodarsko-socialnem svetu razdeljeni po blokih. Tako so se bile dogovorile velesile. Sovjetski blok bi moral imeti tri sedeže. Zato je britanska delegacija glasovala za CSR in proti Jugoslaviji, kajti Jugoslavija ni v nobenem bloku, zato je «gentlemen's agreement» ne predvideva za kakršno koli izvolitev v organe ali stalne forume OZN.

Ta «gentlemenski sporazum» so nekatere delegacije mešale tudi z univerzalnostjo ZN. Tako razumljena univerzalnost bi pomenila, da pripada ZSSR to in to mesto v OZN, ZDA to in to, Veliki Britaniji to in to; če ga te sile ne dobijo, pomeni, da je bila prekršena univerzalnost itd. Vse to bi šlo tako, kot da je univerzalnost treba meriti po temu, kakšno mesto je dobil ta ali oni blok v ZN. V tem primeru pa bi bilo najbolje razpustiti to organizacijo, ne pa računati z njo kot z resnim faktorjem v sodobnem svetovnem dogajanju.

Kaj je pokazalo prvo glasovanje

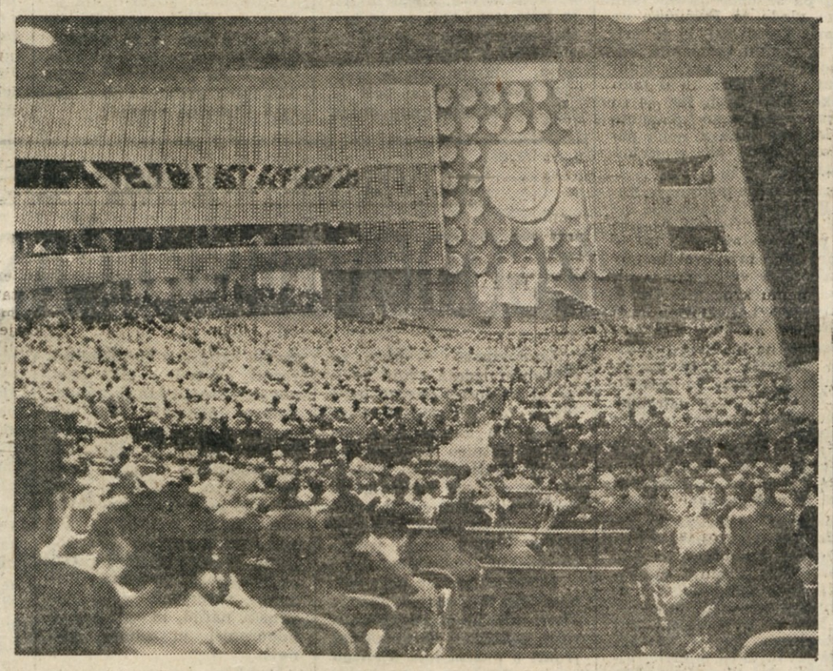
Prvo glasovanje je pokazalo prvi odnos sil, obenem pa tudi to, da se obe Ameriki nista kdo ve kaj zavzeli za izvolitev Jugoslavije.

So razne sile na zahodu, katerim izvolitev Jugoslavije v EKOSOC ni bila niti malo po volji, ker menijo, da je bolje imeti v tem organu CSR, saj ona ne pomeni nič več kot ponavljanje sovjetske teze proti konstruktivnemu mednarodnemu sodelovanju na gospodarskem področju. Torej jih udeležba CSR v gospodarskem socialnem svetu ne more nič motiti, temveč lahko njihovim ozkim interesom samo koristi. Drugačna pa je stvar za Jugoslavijo, ki se zelo resno in konstruktivno loteva svetovnih gospodarskih in socialnih problemov in se dejansko zavzema, da se s pomočjo OZN začnejo akcije za reševanje teh problemov, posebno na področju pomoči gospodarsko nerazvitim deželam. Nekaterim visoko razvitim državam na Zahodu, ki so proti pomoči nerazvitim deželam, pa je takšna vloga Jugoslavije neprijetna in zato niso želele, da bi bila izvoljena v ta organ.

Začelo se je drugo glasovanje.

Po pravilih procedure je bilo to glasovanje omejeno na ona dva kandidata, ki sta v prejšnjem glasovanju dobila največje število glasov, pa nista bila izvoljena. Odločitev je morala pasti med Pakistanom in CSR. To pot je Jugoslavija izpadla iz kombinacije. Rezultat je bil: Pakistan 29, CSR 28. Ker nihče ni dobil dvetretjinske večine 40 glasov, so prešli k tretjemu glasovanju, spet omejenem na dva kandidata.

Zdelo se je, da bo to pot padla odločitev Pakistanu je bilo potrebnih še 11, CSR pa 12 glasov.



Dvorana v stalnem sedežu OZN v New Yorku, kjer zaseda glavna skupščina. V tej dvorani so volili tudi nove člane Gospodarsko-socialnega sveta

Katz Suchy in Nosek agitirata za CSR

Ko so delili volilne listke, so člani delegacij sovjetskega bloka, n. pr. Katz Suchy, tekali okoli nekaterih južnoameriških delegacij in agitirali za svojega favorita. Nekatere države latinske Amerike so že prej glasovale za češkega delegata, ker so želele s čim samostojnejšim nastopom demonstrirati svoje nerazpoloženje proti ZDA zaradi njihove brezobzirne gospodarske penetracije v južnoameriške dežele. Te države se niso poglobile v bistvo jugoslovanske kandidature v EKOSOC, temveč so gledale na glasovanje skozi prizmo svojih odnosov z ZDA.

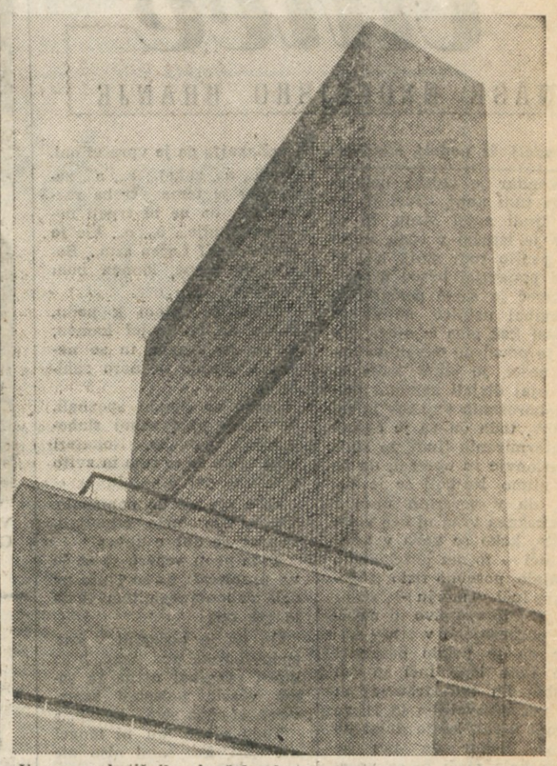
Češki delegat v gospodarsko-socialnem svetu Jiri Nosek je diskretno prisedal k raznim delegatom in jih z osebnim kontaktom skušal opozarjati, da bi bilo pravzaprav kolegialno, ko bi ponovno izvolili Češkoslovaško, kajti v nasprotnem primeru se bo moral vrniti v domovino in potem, kdo ve kdaj se bodo spet videli itd.

Medtem ko so šteli glasove te tretje runde in medtem ko so novinarske agencije že poročale, da je Jugoslavija izpadla iz kombinacije in da se za šesti sedež borita Pakistan in CSR, je neki stari evropski novinar, ki je že več kot 25 let diplomatski dopisnik, pristopil k svojim jugoslovanskim kolegom z naslednjim vprašanjem:

«Od kod vendar naenkrat Pakistan? Po vseh predvidevanjih in kot se je razvijala akcija z raznih strani, bi se morala borba voditi med vami in CSR. Kako se je tu znašel Pakistan, mi ni jasno. Kdo ga je pravzaprav lansiral?»

Rezultat tretjega glasovanja: Pakistan 31, CSR 27.

Prvi se je povzpel za dva, druga pa je izgubila en glas. Toda odločitve še ni bilo, prvemu in drugemu je manjkalo še precej glasov.



V tem nebotičniku iz železobetona in stekla je stalni sedež Organizacije združenih narodov. Pri zidavi sedeža so skoraj vse države članice prispevale po svojih močeh

Prepričljiva kombinacija o rebusu pakistanske kandidature

Medtem ko so delegati popisovali glasovnice za naslednje glasovanje, je naš stari kolega prisedel k nam in začel razgovor. Spet o Pakistanu in o tem, kdo stoji za njim. Za stare diplomatske novinarje, kot tudi za diplomate, ni skrivnosti. Naš prijatelj je potegnil iz žepa list papirja. Bila je to tabelа, na kateri je bilo napisanih nekaj kombinacij o tem, kakšna upanja ima kdo za izvolitev. Vse je bilo predvideno, toda vso kombinacijo je kvaril Pakistan, podobno kot kakšno presenečenje pri športnih stavah.

Režiserska roka Sira Gladwyna Jebba

«To se mi zdi zelo podobno akciji, ki jo lahko izvede samo njegova ekscelenca Sir Gladwyn Jebb. Bolj ko gledam na svojo tabelo in na te rezultate, bolj sem o tem prepričan» — tako je naš kolega začel reševati rebus tega glasovanja. «Se spomnite glasovanja za Varnostni svet pred tremi leti? Velika Britanija je takrat glasovala proti Jugoslaviji zaradi spoštovanja «gentlemenskega sporazuma» z Rusijo. Tudi danes se čuti v tej dvorani, da zanjo to načelo še vedno drži. Njeni glasovi so ali pri Čehih, ali... ali pa je skrivnost razkrita» — je dejal.

Po tej kombinaciji se je zdelo, da je bil v izbor med Jugoslavijo in CSR vtaknjen Pakistan zato, da bi se s pojavom tretje, tako imenovane «nevtralne sile» rešil spor med glavnima rivaloma.

Ta kombinacija ni zvenela neprepričljivo.

Četrto glasovanje je bilo spet odprto — se pravi, v njem so se lahko pojavile kot kandidati spet nove države.

Rezultat: Jugoslavija 23, CSR 20, Pakistan 16, Izrael 1.

Jugoslavija, ki je izpadla iz prvih rund glasovanja, se je ponovno pojavila in prešla v vodstvo.

Časopisne agencije, ki so že poslale v eter vesti, da je Jugoslavija izpadla iz kombinacije za izvolitev v EKOSOC, so morale zdaj svojo prezgodnjo oceno vrat na nos popravljati.

Glasovanje se obrača v jugoslovansko korist

Peto glasovanje: Jugoslavija 27, CSR 17, Pakistan 15, Izrael 1.

Začelo se je premikanje v korist Jugoslavije. Zdi se, da so se nekatere arabske dežele odločile glasovati drugače, ni pa bilo izključeno, da so tudi Skandinavci, ki so bili prav tako za spoštovanje «gentlemenskega sporazuma» z Rusi, spremenili svoje stališče. Tisti edini glas za Izrael pa je bil stalna demonstracija, s katero je predstavnik te države protestiral proti jugoslovanskemu glasovanju za Egipt pri volitvi podpredsednika glavne skupščine, ko je Jugoslavija uradno sporočila Izraelu, da bo glasovala za Egipt, in ko je ta glas, zdi se, odločil, ker je Izrael izgubil samo za en glas.

Šesto glasovanje: Jugoslavija 34, CSR 13, Pakistan 13.

Začelo se je dogajati nekaj, česar niso predvidevali oni, ki so bili za ustvaritev slepe ulice v tem glasovanju, iz katere naj bi bil po njihovem mnenju izhod Pakistana. Zdaj pa se je izhod iz slepe ulice začel polagoma približevati, toda pod vodstvom Jugoslavije.

Da delegati izpolnijo glasovnice, da jih odnesejo v volilno skrinjico in da se vse to prešteje, traja redno vsaj četrt ure. Bilo je že težko sedeti na svojem mestu. Vstali smo in šli na steklene hodnike. Morda bomo tam izvedeli kaj več. Tu smo naleteli na novinarja iz arabskega sveta.

«Kako glasujejo vaši delegati?»

«Na to je težko odgovoriti. Preprosto ne vem. Glasovanje je tajno, naši diplomati pa imajo večkrat običaj, da eno rečejo, drugo pa store», je bil njegov odgovor.

Čas se približuje, gremo nazaj v dvorano. V tem trenutku nekdo izmed članov komisije že izroča predsedniku listek z rezultati. Slušalke so na ušesih.

Rezultat sedmega glasovanja: Jugoslavija 33, CSR 15, Pakistan 2.

Osmo glasovanje je omejeno samo na Jugoslavijo in CSR. Bo ta runda dokončno prinesla odločitev?

Pojavi se neki rovinar, južnoameriški, rdečega in jeznega obraza. «Sit sem že te negotovosti z glasovanjem naših delegatov. Našel sem enega izmed njih doli v salonu. Ko sem ga vprašal, za koga pravzaprav glasuje, je bil njegov odgovor: Gospod, to vprašanje je zame žeło žaljivo — mar morda menite, da glasujem za ruskega satelita CSR? Zares sem se razjezil, ker se zdaj kaže, da on, pa tudi nekateri njegovi kolegi, sploh niso glasovali drugače kot za Jugoslavijo, in ni izključeno, da to delajo tudi zdaj, v deveti rundi».

Rezultat devete runde: Jugoslavija 36, CSR 20.

To pot je dvotretjinska večina znašala 39. Pomeni, da manjka Jugoslaviji samo še en glas.

Nervoza v dvorani po deveti rundi

V vsej dvorani je čutiti nervozo. Tabele in predvidevanja romajo v žep. Nič niso pomagale, bile so jalove. Bujlite vanje, kolikor hočete, videli ne boste nič novega. Lože za publiko so skoraj popolnoma prazne. Ura je že dve, ljudje so šli na kosilo. V novinarski loži je ostalo še deset dopisnikov, dva Jugoslovana in osem onih najbolj zagrizenih, ki se nočejo ločiti od svojih tabel. Zanje je to tekma, ki ji je treba pričakati konec. Ostali novinarji so v svojih kabinah sledili rezultatom po zvočnikih.

Nerazpoloženje je doseglo vrhunec, ko je predsednik sporočil, da je po pravilih procedure to glasovanje ponovno odprto. Spet ista zgodba s Pakistanom! Zakaj se ne odreče kandidaturi, kot je sicer običaj, in zakaj ne da svoj in oni skrivnostni spremljajoči glas Jugoslaviji?

V prejšnjem glasovanju je bila dvetretjinska večina 39. Dobili smo samo glas manj, 38, kar pomeni, da nam je zdaj potreben samo še en glas in izvoljeni bomo.

Rezultat desetega glasovanja: Jugoslavija 39, CSR 17, Pakistan 2, Cile in El Salvador 1.

Končno smo zmagali. Že napisani radiogram lahko predano.

In tedaj... Predsednik objavlja, da je dvetretjinska večina to pot znašala 40 glasov.

Nihče ni več sedel na svojem mestu. Zbrali smo se v gručo in začela se je francosko-nemško-angleška in srbskoslovenska konverzacija psovk na račun onega štiridesetega nesrečnika, ki se je zdaj pojavil in glasoval, potem ko je nekoliko rund počival v salonu.

Predsednik je mirno rutinersko najavil, da se začenja enajsto glasovanje. Nekdo je vrgel: «Zdaj se naj javi kak delegat, da je lačen, ker je 14. ura že mimo, poleg tega pa je sobota in weekend».

Južnoafriški delegat uvaja nov manever

Ko je ta glas še govoril, se je dvignila suha starčevska roka. Bil je to predstavnik Južnoameriške unije. Zahteval je prekinitev seje. Glasovanje je bilo hitro opravljeno. Predlog je zmagal z majhno večino.

Onim, ki so bili proti Jugoslaviji, je bila dana možnost, da popravijo svoje pozicije in pripravije nove manevre.

Zakaj je prav predstavnik Južnoafriške unije, članice britanskega Commonwealtha, zahteval preložitev seje v trenutku, ko je bilo potrebno samo še eno glasovanje, samo še vsega skupaj deset minut, pa bi bila Jugoslavija izvoljena? Za nas je bila takrat rešena tudi zadnja neznanka na našem rebusu. Postalo je jasno, odkod, kako in zakaj se je pojavil oni tretji nevtralni kandidat med Jugoslavijo in ZSSR.

S pomočjo južnoafriškega predloga za preložitev seje je bil izvršen še en dobro premišljen manever za preprečitev izvolitve Jugoslavije.

Po dveh dneh, ko so vsi oni z vzhoda in zahoda, ki so bili proti jugoslovanski kandidaturi, imeli čas, da se dogovorijo, kako bi preprečili to izvolitev, je glavna skupščina nadaljevala z glasovanjem.

V prvem glasovanju v ponedeljek (enajstem v vsem glasovanju) je Jugoslavija izgubila osem glasov, CSR jih je dobila šest več kakor v soboto, Pakistanu so ostali samo še trije glasovi.

V dvanajstem glasovanju so mnoge delegacije, ki so prej glasovale za CSR, dale svoje glasove Jugoslaviji. Dobila je 38 glasov, CSR pa je padla na 20. Za izvolitev je bil potreben samo še en glas (dvetretjinska večina je bila 32 glasov).

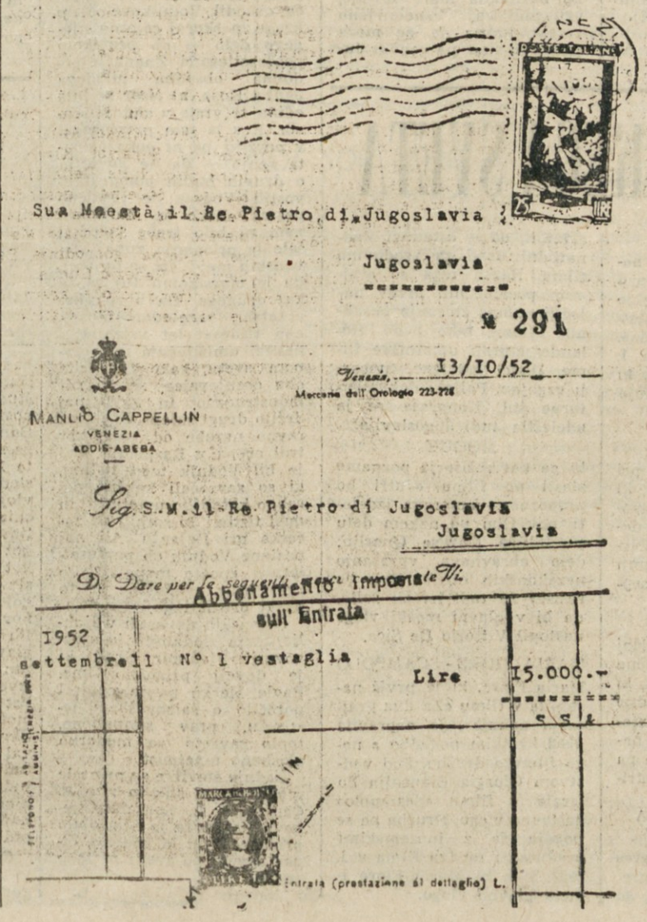
Končno - zmaga načelnosti in odločnosti

Trinajsto glasovanje: Jugoslavija 40, CSR 18 glasov.

Vsi manevri, ki so koteli preprečiti izvolitev Jugoslavije, so doživeli neuspeh tudi in v tej čistopolitični borbi, ki je trajala 13 rund, je Jugoslavija s podporo malih in nerazvitih dežel, ki sicer zares niso že od začetka bile za njo, torej končno le zmagala, ker je načelnost in dokazana odločnost Jugoslavije, da se tudi nadalje, kot še prej, bori za pomoč nerazvitim deželam, za pakt o človeških pravicah, za svobodo informacij in za zaščito malih držav pred velikimi, vendarle nadvladala vse trgovske računice in «gentlemenske sporazume», pa tudi vse one, za katerih ozke interese je Jugoslavija v gospodarsko-socialnem svetu mnogo večja ovira kot kakšna satelitska Češkoslovaška.

To pa je najbolje označil glavni tajnik jugoslovanskih sindikatov Ivan Božičević, ki prvič prisostvuje zasedanju ZN in ki je ves čas tega glasovanja kot delegat sedel doli v dvorani. Po glasovanju nam je tako mimogrede rekel: «Zares, ta nova Jugoslavija se mora povsod in na vsakem kraju s trudom prebijati naprej».

DESET LET SO PRESPALI...



V Italiji je bilo vedno dosti takih, ki zaostajajo za zgodovino. Beneško podjetje Mario Cappelin, ki ima v «duhu časa» na računih še vedno napisano «Venezia — Addis Abeba», spada menda tudi med tiste, ki so deset let prespali. Račun za domačo haljo, katerega fac simile objavljamo, so prebrisani beneški trgovci poslali kar na naslov «Njegovo veličanstvo jugoslovanski kralj Peter — Jugoslavija» (naslov je podoben tistemu «naj spremje naš Janez pri soldatih») in zdaj menda v miru čakajo, da jim bo pošteni dolžnik račun za pošteno blago tudi pošteno plačal. Na žalost pa je, kot je zapisala beograjska «Politika», ki je pričujoči fac simile prva objavila, firma, ki ji je poslan račun, že davno v likvidaciji in kupec bi bil dolžan sam sporočiti sedež likvidacijskega odbora, če že ni imel 15.000 lir v gotovini....

RADE PREGARC

Tinče

NAŠE NEDELJSKO BRANJE

(Nadalj. iz nedelj. številke)

Vendar je vojska učinkovala tudi nanj. Videl je, da je ljudi zajel strah, ki se jim je izražal v očeh, in to je prešlo tudi nanj. Nič ni več ponavljal besed drugih, temveč je samo poslušal in pregibal ustnice, ne da bi prišel kak glas iz njega. Ko se je plazil po stezàh do Nove ceste, je videl, kako so po njej dirjali kamioni polni oboroženih vojakov in fašistov, toda on se je ogibal uniformiranih ljudi, se skril v grmovje in oprezal, da so šli mimo. Najbolj se je čudil, da v večernih urah z Openskega vrha ni več videl Trsta, kako se kopa v morju luči — to mu je tako zelo ugajalo, posebno tisto trepetanje luči v morju —, sedaj pa je bilo vse sivo in mračno, pogreznjeno v temo, kakor da je nekdo pokradel vse tiste lepe luči in jih razbil. Pa tudi tramvaj ni bil več razsvetljen in si ga komaj videl, ko je drsel po progi, kakor da mu je zmanjkalo moči in se nečesa boji.

S časom so se ljudje privadili tudi vojske. Življenje je teklo dalje, sicer spremenjeno, vendarle življenje, samo skrbi in strahu je bilo več. Okrog hiš so neprestano hodili karabinjerji in fašisti, zaukazovali zatemnitev, v nekaterih hišah so vršili preiskave, nekatere moške so odgnali — slišalo se je, da jih pošiljajo v taborišča — in Gržetovega Milja so poklicali v vojsko.

Na ljudstvo je strmoglavilo zlo, kakršnega ni pomnilo. Vrstilo se je preganjanje, zapiranje, mučenje. Revščina je pokukala v vsako hišo in v vsako družino, ljudje so postali molčeči, nezaupni, njih duše so bile bolne in zmučene. Pazili so se, da kaj rečejo pred Tinčetom, boječ se, da v svoji neumni nepreračunljivosti česa ne ponovi ali narobe izklepeče. Pa tudi on je postal molčeč in zadržan, le mežikal je in pregibal ustnice.

Samo kadar so prileteli avioni, se je vznemiril, pobledel kakor rjuha in začel kričati nekaj nerazločnega. Skril se je v lopo ali kakšen kot in ostal tam, dokler niso odleteli. Ce so začeli metati bombe in se je treskanje čulo vse do Stare ceste, je drhtel, da se mu je treslo vse telo kakor ščenetu. No, kadar jih ni bilo, je bil kakor po navadi.

Toda nekega dne se je splazil po Stari cesti — bog ve kaj ga je privedlo do tega — in ne daleč od karabinjerske postaje začel kričati, kako je neumna ta zatemnitev in kako bi jo bilo treba drugače urediti. Ljudje so se zbirali okrog njega, on pa je ves bled lomastil z rokami in z nasmehom na licu govoril:

«Ljudje, hej, ljudje... nekaj vam hočem povedati... ta zatemnitev ni nič, ta zatemnitev ni za nič... zakaj naj trpe nedolžni ljudje, če oni zgoraj mečejo bombe kar tako... videti bi morali... mora biti zatemnitev, toda tiste hiše, vojašnice, kjer so vojaki, bi morali močno razsvetiti, da bi oni od zgoraj lahko videli, kam naj vržejo bombe, da bi zadeli, ne pa, da mečejo na mirne ljudi, nedolžne, ki niso krivi za to vojsko... bojsko... Tako mora biti, tako...»

Ljudje so se smejali, mahnili z roko in šli dalje, toda nekdo je vzkliknil «ščavo provokator» in se hitro oddaljil.

Tinče je ostal sam na sredi ceste, mrmral nerazumljive besede, nekaj časa lomastil z rokami in se nazadnje odpravil domov. Naredil je šele nekaj korakov, ko so se okoli njega pojavili karabinjerji, ga zgrabili in odvedli.

Z bliskovito hitrostjo se je razvedelo, da so Tinčeta zaprli. Ko je strina Ana to slišala, je odhitela na karabinjersko postajo, da bi se zavzela za reveža, toda rekli so ji, da tam Tinčeta ni več in da so ga odpeljali v mesto. Zaman je zatrjevala karabinjerjem:

«El xe un povero mato, no el sa cossa che el parla...»

«Una canaglia, ma no mato!» je zakričal eden od njih in jo odrinil.

Strina je povsod spraševala a ni mogla zvedeti, kje je Tinče.

* * *

Tinčeta so medtem odvedli v vojašnico, kjer so zbirali izgnance za taborišča v Italiji. Stražili so jih fašisti. Zaprli so ga v veliko sobo, kjer razen lesenega poda ni bilo ničesar in kjer so bili zbrani tudi drugi jetniki. Bled in preplašen se je skril v kot in ni razumel, kaj se godi z njim.

Nekdo od sotrpinov se mu je približal, ga prijel za ramo in z mehkim, tihim glasom vprašal:

«Kaj je, prijatelj? Ali so tudi vas prijeli?»

«A... a...», je odgovoril Tinče zmedeno in nemirno gledal v ljudi, ki so se zbirali okoli njega.

«Zakaj?» ga je vprašal oni.

«A... a... zakaj... a... a... zato ker je tema... treba razsvetiti... da ne bi trpeli nedolžni ljudje... o... o... kje je strina Ana? Lačen sem... Bežite od mene, kamen bom vrgel...»

Tinče se skloni k podu, kakor da bo prijel kamen, potem se zravna in se nenadno glasno in noro zahihita.

Ljudje so kmalu spoznali, da imajo pred seboj slaboumnega človeka. Nekateri med njimi so se tiho in zvito smehljali ter šepetali:

«Nič mu ne bo pomagalo. Vseeno ga bodo odpeljali. Vendar se dobro dela.»

Toda proti večeru so se že vsi prepričali, da se Tinče ne dela slaboumnega, temveč da je res tak.

On pa je počepnil v kot, spodvil roke pod noge, brez glasu pregibal ustne in samo včasih bolestno zamrmral: «Lačen sem... kruha...»

Toda nihče mu ni mogel nič dati, ker sami niso nič imeli. Hrano so delili samo enkrat na dan, ob enajstih dopoldne.

V takem stanju je bil Tinče ob večernem pregledu fašističnega komandanta. Medtem ko so vsi stali v vrsti in mirno — vedeli so, da morajo tako —, je Tinče še vedno čepel in ni kazal nobenega zanimanja za to, kar se dogaja okrog njega. Čeprav ga je najbližji prijel za roko in ga poskušal vzdigniti, se je Tinče trmasto otresel in obsedel.

Ko je komandant to opazil, je jezen planil proti njemu in ga brcnil v lakotnice:

«Svinja, ali ne veš, kaj je tvoja dolžnost? Ali nisi videl, kdo je prišel? Na noge!»

Toda Tinče se je še bolj skrčil in gledal komandanta z motnimi, krmežljavimi očmi; lica je imel skrivljena, toga in bleda, na usta se mu je pocedila pena.

«Alzati, bestia!» je jezno zakričal komandant in v tem trenutku sta priskočila spremljevalca, da ga s silo vzdigneta. Toda Tinče se je trmasto stiskal v kot kot preganjana žival, ki so jo gnali v past.

«Ne! Sam mora vstati!» je zagrmel komandant. «Naučili bomo reda te živali!»

«Slaboumen je», reče nekdo od jetnikov.

«Zito! Niti besede!»

«To je tisti, ki je rekel, da bi bilo treba razsvetiti vse vojne objekte, da bi mogli sovražni avioni bolje zadeti cilj», je dodal eden od komandantovih spremljevalcev.

«A, to je tisti? Slaboumen? Dela se neumnega in nas hoče prevariti. Vstani, svinja! Ali si ti to rekel? Kaj? Treba razsvetiti, ne?»

«A... a... svetiti... a... a... tema», je brez zveze zastokal Tinče in sline so se mu pocedile po bradi.

Toda v tem trenutku je komandant že zamahnil s svojo debelo palico in z vso silo udaril Tinčeta, da je zatulil kot ranjena zver. Vzdignil se je na kolena, stegnil roke, kakor da bi se branil, in zavpil: «No! No!» Toda nič ni pomagalo. Komandant je začel besno udrihati s palico in brcati; tolkel je tako dolgo, da se je palica razcefrala.

«Tu imaš, ščavo porko, da si boš zapomnil, kdaj si se spakoval naši sveti stvari.»

«Vendar ne gre pretepati slaboumneža, ki ne odgovarja za svoje besede! Ubili ga boste!» je nekdo ogorčeno zašepetal.

«Zito! Bom še tebe! Naj crkne svinja slovenska, saj za drugo ni. Cim manj teh barbarov, tem bolje. Ne bo se delal, da je neumen. Poznamo take. Mir! Brez besede!»

Komandant je z očmi ustrelil po jetnikih in zamolklo zakričal: Vinceremo! ter odkorakal naglo in zravnano skozi vrata v spremstvu obeh fašistov. Tinče je obležal na podu, pogreznjen v kri in prah. Izgubil je zavest. Jetniki so nekje našli staro, raztrgano brisačo, jo namočili v vodi in polagali Tinčetu na razne dele pretepenega telesa. Z mokrim robcem so mu obrisali lice, toda iz ušes in ust mu je tekla kri in curljala v tenkem curku na tla. Tinče ni prišel k zavesti. Ponoči je nastopila vročica in telo je začelo otekati. Nepremično je ležal iztegnjen na hrbtu in včasih tiho zastokal, zagrgral in nato zopet nemo pregibal ustnice.

Iznenada je trznil, trudno mahnil z roko in razločno, skoraj na glas vzkliknil: Che bella è Italia!

Potem je dolgo molčal in težko dihal. Okrog polnoči se mu je začelo blesti, da je bilo komaj mogoče razumeti pretrgane besede: A... a... strina Ana... zakaj mi bodo tisti čevlji... tiste gete, ki mi jih je dal Toni Fugel... Vzemite jih vi... tam v bajti so... ci, ci, ci poje škržat... Trst je v temi... a... a... ne vidi se... oče naš... amen kamen...

(Nadaljevanje na 7. strani)



Vittorio De Sica pripravlja nov film «Stazione Termini» v proizvodnji Davida Selznicka. Glavno žensko vlogo ima žena slednjega, igralka Jennifer Jones. — Na sliki igralka in pisatelj Cesare Zavattini, ki je napravil za film scenarij.

O ZADNJIH DVEH ŠTEVILKAH
RAZGLEDOV

V Dachauu mi je prišlo v roke eno izmed del danes tudi pri nas slovečega Prousta: Du Côté de chez Swan. Lotil sem se ga kakor toliko drugih: v gneči na bloku, ki se da morda primerjati največjemu navalu in prerivanju na mestni postaji ob sobotnih popoldnevih. Ob prvih straneh sem si že izrekel sodbo: meščanska razkrojenost in naveličanost, ki ne najde poti drugam kakor v tako drobno risanje in mozganje zapletenega notranjega sveta. Ali kakor sem bral, me je knjiga osvajala in spominjam se strani, ki so me speljale v pravo zamaknjenje, kakršnega nisem doživel ob nobenem delu v tistih klavrnih časih. Okoli mene ni bilo več ponižujoče gneče sužnjev — gledal sem živo mejo s prečudovitimi vrtnicami, ki so presunljivo toplo žarele v najrazličnejših skupinah in stopnjah, in poslušal sem koncert, šel za glasbo in njenimi variacijami, zraven pa kdaj pogledal po poslušalcih in se ustavil na neki gospe, ki je poslušala, pa je vendarle iz nje sevalo, da je zaverovana v nekaj čisto svojega.

Ko smo bili že osvobojeni in smo čakali na vrnitev, sem kdaj mislil, kako bi se dalo ujeti to, kar je bilo pravkar za nami. Samo pripovedovanje in opisovanje grozot taboriškega življenja ne more zadeti. Proust mi ni prišel na misel, ali čutil sem, da bi bilo treba nekaj takega, modernega, da bi poiskali tisto višje pravo življenje, ki se je tedaj še bolj potajilo, ki pa je edino držalo človeka pokoncu nad sužnjem, ki je prehajal skoraj v žival, dokler se ni v krematoriju sesul v pepel.

V Dachauu sva se srečala tudi z Borisom Pahorjem, ki je bil takrat revirski bolničar. Imel je za seboj Natzweiler v Alzaciji, ki se ga je vsak bal, ker je veljal za Vernichtungslager — uničevalno taborišče pred seboj pa svoj Trst, ki bo v kratkem naš, kakor smo pričakovali. Dosti je videl in preizkusil in premišljal je, kako bi se dalo to zapisati. Komaj sva se našla, ga je že čakala nova pot, ne v mirnejši, boljši kraj, kakor je menil, ampak v še hujša morišča.

V knjigi Moj tržaški naslov je spregovoril o svojem mestu in tudi o taboriščih. Hotel je pisati moderno, ta modernost pa je bila še preglasna in tudi afektirana. Današnji čas je treba sodobno moderno izraziti, ali da velike stvari ne rabijo glasnih ali iskanih besed, to mu je, tako bi v podobi povedal, razložila domača kraška zemlja in naš človek ob našem delu morja.

Zdaj izhaja v Razgledih njegov spopad s pomladjo. Govori pa o bivšem taboriškem bolničarju, ki se v francoskem zdravilišču za jetične oživlja v novo sedanjost. Kaj je resnica — ali ponižujoča sedanjost ali uporno življenje spričo brezmejne smrti? Saj ga pritegujejo novi, zanimivi ljudje, kakor so bolničarke, zdravnica, partizanski poročnik, ki je poljski komunist. In to so razumevajoči ljudje. Pa kako naj bo njim umljivo, kakšna je bila strahota tam, kjer smrti sredi lakote, mraza, griže, flegmone in jetike skoraj ni bilo treba izbirati, če tega niso mogli doumeti tisti, ki so živeli blizu bolniških revirjev. Prav tako ne vedo, koliko je tam ostalo človeškega, toplote, dobrote in tudi ponosa. Znanje je vzdignilo ljudi v pošastno oblast nad naravo in še nad človekom. Clovek, ki se je vrnil iz tega brezmejnega ponižanja, vidi, da ga bo prebolel, če se bo zaupal zdravi naravi in če se bo lahko kot njen otrok vrnil med ljudi.

Zakaj sem se spomnil Prousta, ko sem prebral te Pahorjeve strani? O odvisnosti ni govora, je pa podobnost, kljub še takim razločkom v snovi. Ne tu ne tam ni zunanje epske vzvalovanosti, ampak rajši ravnina, vendar prisrčna, ali če je tako bolje, intimna ravnina, kjer prijetno brodiš. Pri tem odkrivaš tako rekoč neheroično, drobno, pa trdoživo, uporno življenje, dokler ne obstojiš zamaknjen pred podobami iz spominov, dokler nisi sam med njimi v mrzli zimski noči, v somračnem svetlikanju smrti, skozi katero se premika pogrebni sprevod šklepetajočih prikazni. Suženj med sužnji išče, kje je človek v vojakih, ki kričijo na to človeško revščino, ali v civilu, ki jih srečujejo, zakaj do kraja ga niso mogli pregnati iz sebe. Takih strani o taboriščih ni še napisal naš pisatelj in vsak narod bi jih sprejel s priznanjem. Tisti, ki so upali, da bo kdo príčal o njihovem žalostnem koncu, so dobili v njih pretresljiv spomenik.

Po živahno razgibanem začetku, kjer se dogajanje kar prehiteva, je Alojz Rebula tek Pozabljene krvi nekako zavrl. Spustil se je za dalj časa nazaj v spomine na Milanovo pot v goriško malo semenišče. Pri tem je ubral nekoliko drugačen, zadržujoč ton, da se je pomudil ob občutjih trpkosti, strahu in odpora, s katerim gre fant v zavod, kjer si že od kraja prizadevajo, da mu vcepijo duhovniški poklic. V njegova občutja, se zdi, da posegajo še barva poslopja in vonj žive meje. In kakor ta so živo nazorne prve podobe tega novega sveta, iz njih pa stopa predvsem imenitno naslikana mati, skrbna, prilagodljiva, vznemirjeno vesela, kakor da ne more razumeti sina, pa vendar čuti z njim. Pisatelj gre na kratko za junakom in njegovim kompleksom, ki se je zajedel vanj v taki okolici. Skoraj prav tako opravi z njim, ko je v Italiji pri starših, potem s samim očetom, na univerzi, v letih, ko si nagon išče izhoda in ravnovesja v Prešernu, dokler se študent ne odloči, da gre na Kras iskat, kako se mu bo uravnalo življenje.

Po tem odskoku se pisanje vrne v nemirne septembrske dneve. Viper je na poti v Vipavo, kjer srečuje še zmerom ostanke razorožene italijanske vojske na umiku iz naših krajev. Bolj kot ta zanima pisatelja, kako gleda Viper, po rodu Primorec, pa že leta proč od tod, na primorskega partizana. Se bolj pa se ustavlja ob tem, kako gleda ta Primorec na stvari. Kurir Boj, ki je prišel iz znanih specialnih bataljonov, je iz vrste tistih primorskih ljudi, ki ni tako lahko opredeljiva, ker se tu nekam nagonsko prepleta nacionalna nota z neko neobčutljivostjo za vsakršno sentimentalnost.

Iz zapuščine pokojnega Rada Pregarca je priobčena črtica Netila, prisrčna, literarno pa zamudniška, kakor je dobro povedal Miro Ravbar v spominskem članku o pisatelju, ki bi ga bilo treba, kakor pravi, prikazati še z gledališke strani.

Pesmi Slavka Rebca so videti šibkejše od prvih. Tihožitje je morda še najboljše. Življenje je še presuho, v ogrodjih naslikano, predvsem pa medlo poantirano. Ce gre za novo pesem, kjer naj govori v glavnem dejstvo, potem je sentimentalnost le padec nazaj.

Miniature s Krasa, ki jih je napisal B. Hofman, so povečini sentimentalnost.

Bartolovo pisanje o tipologiji je obudilo nekaj kulturnozgodovinskih spominov na leta po prvi vojski, kaj tehtnejšega pa v zadnjih nadaljevanjih ni odkrilo. Videti je, da pisatelj podcenjuje bralce. Bolj zanimivo, ne samo spretno, je pisal o Romeu in Juliji — samo tistega psihoanalitičnega konjička je moral tudi sem pripeljati in ga pokazati, kjer je najmanj primerno.

Andrej Budal je kot dober poznavalec Bevkovega dela znal povedati več pripomb k prvim knjigam njegovega Izbranega dela. Koblarjeva domneva o romanskih odsevih v primorskem človeku ga je prehudo razvnela, saj ni bila še daleč ne tako mišljena, kakor sklepa ocenjevalec. Je pa zanimivo, kako gleda človek iz narodnostno varne in kako drugi iz ogrožene pokrajine.

M. R. se je toplo spomnil Frana Ramovša in uničujoče obsodil Vodnikove Zlate kroge in skoraj celotno njegovo delo — ob pesnikovi petdesetletnici. Znana je podobna obsodba mladega Janka Kosa, ki sicer ni bila edina te vrste v zadnjih časih. Kos je tam prvič segel v poezijo, pa ni pokazal čuta zanjo — da ne govorim o drugih hudih pomanjkljivostih. Vodnik je resnično pesnik; kako je moderen, nam ni bilo treba izvedeti šele iz priznanja zunaj slovenskih meja. Da se pa reči, da je marsikomu tuj in še kaj drugega. Da bi pa nekako asketski, razgledan človek nad trideset let vztrajal v nekem umišljenem nenaravnem svetu, kakor govorita oba ocenjevalca, se mi zdi monstruozno. In kako naj držijo drugi sklepi, če je res ravno narobe od tega, kar trdi ocena v Razgledih. Saj je bil Vodnik med tistimi, ki so zavračali kakšno posebno katoliško umetnost, in med tistimi, ki so bili od začetka pri Dejanju. Ali naj postane Vodnik ob petdesetletnici «poète maudit»? Po zgledih iz zgodovine se to pravi priznati ga.

O lanskih novostih v ljubljanskem gledališču je spregovoril Vladimir Kralj, ki je dovolj priznano ime. Pavle Merkù pa je napisal poročilo o salzburškem festivalu, prav simpatično, toplo zavzeto za moderno glasbeno umetnost.

Zadnje številke so prinesle reprodukcije slik in risb A. Cernigoja, L. Spacala (njegova Kraševka je žela obilo priznanja) in M. Maleša, čigar uspehi po svetu so tako znani.

L.

IZ FILMSKEGA SVETA

ERROL FLYNN

bo imel glavno vlogo v nekem filmu, ki ga bodo pričeli snemati 17. nov. nekje blizu Neaplja. Začasni naslov filma je «Učitelj don Juana». Dejanje filma se dogaja l. 1600. Kot glavna igralka, ki še ni določena, se imenuje Gina Lollobrigida.

RENE' CLAIR IN FERNANDEL

bosta mogoče sodelovala pri nekem filmu. René Clair, ki je dosegel lep uspeh s svojih filmom «Les Belles-de-nuit», bi si vsaj želel Fernandela za svoj nadaljnji film, ki ga bo delal v septembru 1953.

OTON HABSBURSKI

bi naj sodeloval kot tehnični svetovalec za «dinastične zadeve» pri nekem filmu, ki bo obravnaval zgodovino Habsburžanov. Toda nekatere posnetke bi bilo treba napraviti v Avstriji — Oton pa po zakonu ne sme v Avstrijo.

MEDNARODNA ZVEZA FILMSKIH ARHIVOV

je imela svoj letni kongres v Amsterdamu. Na kongresu, ki je trajal šest dni, so sklenili, da se ustanovi Mednarodni urad za zgodovino filma. Razen tega so arhivom posameznih držav naložili nalogo zbiranja posebnih filmov; tako bodo Holandci zbirali umetniške filme, Danci komične, Švicarji vzgojne, Poljaki dokumentarne itd. Kongresa se je udeležila tudi Jugoslavija.

MOGUY

ki ga kot režiserja poznamo zlasti po filmu «Jutri bo prepozno», namerava izdelati nov film po nekem delu pisateljice Maryse Querlin; delo obravnava vprašanje nezakonskih otrok. Baje je režiser že tudi izrazil željo, da bi v glavni moški vlogi nastopil Vittorio De Sica.

MARIA FIORE - SCAMPOLO

Maria Fiore, ki je prvič nastopila v filmu «Za dva krajcarja upanja», je napravila pred kratkim pogodbo z neko filmsko družbo. Pod vodstvom Giorgia Bianchija bo igrala v filmu «Scampolo» naslovno vlogo. Družba pa se pogaja še z inozemskimi producenti za dva filma v l. 1953, kjer bi Maria Fiore imela glavno vlogo.

NOVI NOBELOV NAGRAJENEC

François Mauriac



Nobelovo nagrado za literaturo je letos prejel francoski pisatelj François Mauriac ter tako dosegel najvišje moralno in materialno priznanje, ki ga deli Švedska najvidnejšim umskim vrhovom. Odlikovan je bil, ker je znal z globoko psihološko analizo in umetniško silo zajeti v svojih romanih vso tragedijo človeškega življenja, kakor pravi uradno poročilo švedske akademije.

François Mauriac se je rodil 1885 v Bordeauxu kot sin strogo verske katoliške družine. Domače okolje kakor tudi njegovo šolanje pri jezuitih sta močno vplivala na vse njegovo ustvarjanje. Potem ko je diplomiral na filozofski fakulteti v Bordeauxu, je odšel 1906 v Pariz, kjer je obiskoval znamenito Descartesovo šolo in pričel pisati v literarne revije. Leta 1909 je izšla njegova prva zbirka poezij: «Les mains jointes», ki je vzbudila pozornost kritika Maurica Barresa in po njegovi zaslugi so se Mauriacu za vedno odprla pota v literarni svet.

Svoje umetniške sposobnosti je Mauriac razvil v času prve svetovne vojne, ko je v neki vojaški bolnici sredi neizmernega trpljenja ranjencev in umirajočih spoznal življenje do dna. Vsa ta globoka doživetja je potem prikazal v svojih romanih, katerih vsi junaki nosijo v sebi neko nedoločeno in tesnobno hrepenenje po kesanju.

Od leta 1923 dalje je skoraj vsako leto napisal po en roman. Svoj prvi veliki uspeh je dosegel s knjigo «Le baiser a lépreux». Potem so med drugimi sledila dela, kakor: «Le fleuve de feu», «Génitrix», «Le désert de l'amour», «Thérese Desqueyroux», «Le noeud de vipères», «La Pharisée», «Galigai». Čim več njegovih del je izšlo, tem bolj se je kritika navadila govoriti o Mauriacu kot o katoliškem pisatelju. Toda čim bolj je Mauriac dozoreval, tem bolj je bilo v njegovih delih opaziti ponos in željo po umetniški neodvisnosti. Najvišji cilj mu je bil, da vloži umetniška sredstva v svobodno, umetniško ustvarjanje brez vsake vsiljene programatičnosti; Svet, ki ga obravnava v svojih delih, je predvsem meščanski in škoda je le, da ni s svojo globoko analizo in kritiko posegel tudi v probleme delavskega razreda.

Potem ko je prejel Nobelovo nagrado je francoski pisatelj podal naslednjo izjavo: «Globoko se zahvaljujem kraljevi akademiji Stockholma za izkazano čast, ki je največja, kar sem jih kdaj dosegel. Ne morem pa, da bi pri tem ne mislil na svoje tovariše, ki bi to čast prav tako kot jaz in morda še bolj zaslužili. Posebno menim pri tem Georgesa Duhamela, na Julesa Romaina in Andréja Mauroisa.»

Veliko priznanje je za pisatelja, če mu podeli nagrado tuja dežela. To je, kakor da bi mu že naznačili sodbo bodočih rodov o njem, je zanj tudi priznanje sveta, ki ga je ustvaril v svojih romanih in njegove univerzalnosti. To mu daje upanje, da je ustvaril ljudi, ki jih bralci različnih narodov priznajo. Ljudje bodo govorili, da je Francija dobila nagrado in zelo ganljivo je za nekega človeka čeprav tega ni vreden, — da predstavlja svojo domovino, četudi le ob podelitvi literarne nagrade.

IZ ITALIJANSKE LIRIKE

ALFONSO GATTO

In ti me boš poslušala

Sred one velike tišine, kamor zora
iz pristanišč megla prihaja,
ob oknu tujčevega doma ti govoril
bom o življenju, izgubljenem kakor sanje,
in ti, lahno pripirajoč oči, me boš,
vsa plava v svojem mrazu, poslušala.

Potem, že vendar enkrat neoskrunjen
in z razprostrtimi rokami, brez strahu
spustil se bo nad zemljo mir.
In verovali bomo, v prvih nadah,
da novo nosimo s seboj življenje,
ob dihu zdaj že daljnega glasu,
kot mrtva luna v svitu jutra.

(Prevedel Ciril Zlobec. *Beseda* 1951-52, št. 9-10)

SLOVENSKI HUMORIST

RADO MURNIK

OB DVAJSETLETNICI SMRTI

Slovenci nismo narod humorja in smeha. Usoda nas je posadila v življenjski prostor, kjer smo se morali vedno boriti za obstanek, z ene strani so pritiskali Germani, z druge Romani, z boka pa že Madžari. Nismo torej imeli priložnosti, da bi vsak zalogaj, ki smo ga morali jemati v usta, mirno prebavili in se prepustili ugodju, iz katerega nastaja smeh. Naši Ribničani in Dolenjci so bolj originalni kakor k smešnemu nagnjeni ljudje. Isto lahko rečemo tudi o Podravju. K smehu se drastimo, silimo, narejamo, naš smeh ne izhaja iz viška življenjske dobrovoljnosti, ki samo iz sebe povzroča židano voljo. Zato nimamo globokega spontanega humorja. Naš Pavliha je samo žalosten godec na prireditvi obupancev.

V skladu s tem je tudi naše humoristično slovstvo. Jakob Alešovec, pisec «Ljubljanskih slik pod drobnogledom», ni nikak Sančo Pansa, ki priskleduje po dvorih in zraven stresa iz rokavov svoje debele opazke za grajske dekle. To je siromašen možiček, ki drobi svoje zanimivosti ljudem, da bi si s tem zaslužil košček kruha, ki ga mora imeti za svoje bedno življenje. Ves naš humor boleha na tem, da ga pravzaprav ni, ker ni zanj nikakega pravega vzroka.

In vendar imamo tudi mi nekaj pisateljev, ki so se trudili, da bi se smejali. Pred šestdesetimi leti je bil takšen mož Rado Murnik, pred tridesetimi pa Fran Milčinski. Oba zdaj počivata v grobu; Murnik je legel vanj 6. novembra 1932 — torej pred dvajsetimi leti.

Bil je sin ljubljanskega trgovca, študiral gimnazijo v Ljubljani, medicino v Gradcu in na Dunaju, a je opustil študij in se posvetil izključno peresu. Živel je od književnosti in časnikarstva.

Kot visokošolec je Murnik opazil, kako dobro dene človeku smeh. Sestavljal je humoristična predavanja za večere Akademskega društva «Slovenija» in se kmalu pridružil vesnanom na Dunaju, ki so prvi dvignili na svoj ščit slovenski naturalizem. Njegovi prispevki v «Vesni», «Ljubljanskem Zvonu», «Slovanu», «Slovenski Matici», «Ježu», «Osi», celo v dunajski «Neue Freie Presse» in praški «Politiki» pa so pokazali, da se Murnik bolj nagiba k smešnemu kakor k naturalizmu.

Tako je n. pr. v «Vesni» objavil sestavke «O glavi», «V šesti (šoli)», «Prisiljeno zelje». To je bil parodističen humor. V «Ljubljanskem Zvonu» je natisnil črtico «Signor Giovannino». A literaren sloves mu je prinesel šele roman «Groga in drugi» (LZ, 1895). To je bil zabavni družabni roman, poln psihološke ostrine, bogat z motivi in toplo vsebino. Nato



slednje leto je objavil prav tam «Materino srce», resno novelo v močni realistični tehniki. Velikomestno okolje je tam prikazano z globokim čustvom. «Napoleonov samovar» (LZ, 1896), je satirična komedija iz meščanskega življenja. V noveli «Ata Zažamuža (LZ, 1900) je osmešil naše podeželsko mogočnjaštvo in vaško častihlepje.

Kmalu je začel Murnik izdajati svoje spise v knjigah. Tako so nastali l. 1902 «Navihanci», l. 1903 burke «Bucek v strahu», l. 1907 «Znanci» (z «Materinim srcem» in «Malim kavalirjem»), l. 1909 «Jari junaki», stanovske, vojaške in smešne zgodbe (značilen je posebno «Divji vitez» v zgodnjem Trubarjevem jeziku). Šibkejši «Majev Matija», vesela novela tajev Matija», vesela novela (Slov. Matica, 1909). Najobširnejši Murnikov tekst pa

(Nadaljevanje na 7. strani)

SLOVENSKE ZNANSTVENE REVIJE

ZGODOVINSKI ČASOPIS V.

Zgodovinsko društvo za Slovenijo izdaja svojo revijo, ki je doslej dosegla peti letnik. (Sicer nosi 512 strani obsegajoča knjiga tega letnika še letnico 1951, vendar pa je upati, da bo Zgodovinsko društvo nadoknadilo zamujeni termin z izdajo naslednjega zbornika, ki bo izšel za jubilej enega izmed slovenskih zgodovinarjev).

V tem letniku je na uvodnem mestu objavil France *Škerl* obširno razpravo *Politični tokovi v Osvobodilni fronti v prvem letu njenega razvoja.* Gotovo je to doslej najdaljši in najbolj dokumentiran spis o tem predmetu. Avtor podaja v svoji razpravi najprej pregled političnih tokov pred vojno. Zloma stare Jugoslavije namreč ni bila toliko kriva samo premoč zunanjih sovražnikov, temveč predvsem njena notranja slabost zaradi kopice nerešenih vprašanj, ki so državo slabila, in pa rušilno delo pete kolone. Nato piše Škerl o zlomu v aprilu 1941 in pa o delu voditeljev slovenske buržoazije za ohranitev lastnih pozicij v udinjanju okupatorju. Naslednje poglavje je posvečeno ustanovitvi Osvobodilne fronte in prvemu poletu osvobodilnega gibanja. Med drugim govori v tem poglavju o razmerju skupin v Osvobodilni fronti, pa tudi o tako imenovanih sredinskih skupinah. Zadnje poglavje Skerlove razprave govori o visoki stopnji, ki jo je dosegla moč osvobodilnega gibanja že v prvem letu, tako da se je to gibanje po pravici imenovalo «država v državi». Po enem letu razvoja Osvobodilne fronte se je položaj pri Slovencih bistveno spremenil; spremenil se je slovenski narod, ki je postal odpornejši in samozavestnejši.

Približno istemu razdobju kot prva je posvečena tudi druga razprava *Prvo osvobojeno ozemlje v Sloveniji (Doneski k problematiki narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji),* ki jo je napisal *Metod Mikuž.* Medtem ko so bila v nekaterih predelih Jugoslavije že l. 1941 osvobojena ozemlja, pa v Sloveniji do osvobojenega ozemlja v pravem pomenu besede (da je iz določenih predelov izgnan okupator za dalj časa in da začno na njem nastajati elementi ljudske oblasti) v tem letu ni prišlo. Avtor pravi, da s tem še ni rečeno, da je bila NOB v Sloveniji manj intenzivna in manj masovna kot v ostalih pokrajinah Jugoslavije in da ni bilo storjeno prav vse, da bi bili osvobojeni tudi v Sloveniji večji predeli. Pač pa je okupator znal oceniti važnost geografskega položaja Slovenije in še posebej njeno komunikacijsko omrežje ter je bil zaradi tega zelo občutljiv za vsako akcijo prvih slovenskih partizanskih edinic; zato je bila NOB v Sloveniji toliko težja. Po opisu borbe za osvobojeno ozemlje v Sloveniji nam avtor opiše razvoj ljudske oblasti na osvobojenem ozemlju in prehaja nato na podroben opis administrativne oblasti SNOO (odnosno njegovega izvršilnega organa IOOF). Tako govori o razlastitvi tujih veleposestev, o davku, posojilih, denarju, razmerju do cerkve, omejitvi gibanja civilnega prebivalstva in postavitvi Narodnoosvobodilnega sveta. Razvoj upravne oblasti pa je zahteval tudi razvoj sodne oblasti, o katerem piše Mikuž na nadaljnjih straneh. Oblast na osvobojenem ozemlju je morala že tedaj neodložljivo urejati razna vprašanja, tako n. pr. vprašanje prehrane in preskrbe, ki ga je urejalo poverjeništvo, ustanovljeno pri Narodnoosvobodilnem svetu. — Na koncu govori avtor še o prosveti in propagandi na slovenskem osvobojenem ozemlju.

Na popolnoma drugo področje vodi razprava *Angelosa Baša K izvoru pleteninaste ornamentike.* V razpravi, ki sta ji priloženi dve strani slik, govori Baš o eni izmed glavnih vej predromanske umetnosti, tako imenovani pleteninasti plastiki, kamnoseški dekorativni zvrsti.

Sledijo *Zapiski,* od katerih so pa nekateri kar majhne in tehtne razprave. *Dr. Viktor Korošec* objavlja *Kratko poročilo o nekaterih novejših klinopisnih tekstih.* Avtor omenja dva zakonika, starejša od Hammurabijevega, ki sta bila objavljena l. 1948. Francozi pa so pri izkopavanjih v l. 1934-1939 našli v Tell Hariri okoli 23 tisoč listin na glinastih ploščicah. — Ko piše *Bogo Grafenauer O Arheologiji in zgodovini,* posega v zvezi z načelnima sklepoma, ki sta bila sprejeta na prvem posvetovanju jugoslovanskih arheologov l. 1950, v vprašanje arheologije v povezanosti z drugimi zgodovinskimi znanostmi ter pri tem poudarja važnost pisanih srednjeveških virov za arheologa. Na koncu govori o škodi, ki jo je arheologiji prizadejalo neznanje zgodovinskega kriticizma pri virih in pa neznanstveno kopiranje virov.

(Nadaljevanje na 7. strani)

KULTURNE VESTI

SVETOZAR BANOVEC

tenorist ljubljanske Opere, slavi 30-letnico kot operni pevec. Bilo je leta 1919, ko so mu kot članu opernega zbora dali manjšo vlogo v Massenetovi operi «Zongler naše preljube Gospe». Kritiki so opazili njegovo sposobnost in Hubad ga je pregovoril, da je izstopil iz zbora in se posvetil študiju solopetja. Ko je Hubad postal upravnik gledališča, je Banovca angažiral kot solista za manjše vloge; to je bilo leta 1922. Banovec pa je že naslednje leto nastopil v daljši vlogi v Zajčevi operi «Zrinjski», leta 1924 pa se je že uveljavil kot Rudolf v «Boheme», kot des Grieux v «Manon», kot Franjo v «Gorenjskem slavčku», kot vojvoda v «Rigolettu». Postal je vodilni tenor v Operi in v naslednih letih je izdelal celo galerijo glavnih tenorskih partij. Razen tega pa je sodeloval tudi izven opere kot koncertni solist in član Maroltovega Primorskega kvarteta in pozneje Slovenskega kvarteta. Gostoval je po vsej Jugoslaviji in tudi izven njenih meja. Bil je tudi na turneji po Ameriki, kjer je imel 86 samostojnih koncertov in 26 koncertov v radiu.

Od leta 1931, ko se je vrnil iz Amerike, je zopet nepretrgoma član ljubljanske Opere. Pozneje se je posvetil buffo vlogam; iz te stroke je zlasti znan njegov Vašek, pa tudi več drugih.

Da se je slovenska Opera med obema vojnama dvignila na višino ugledne umetniške institucije, je v nemali meri tudi zasluga Svetozarja Banovca, za kar mu bo slovensko občinstvo ostalo hvaležno.

MIHA MALEŠ

se je udeležil razstave v švicarskem mestu Arbon ob Bodenskem jezeru. Na razstavi «Vzhodnošvicarskih umetnikov in gostov» so bili poleg šest Švicarjev še štirje Avstrijci, en Danec, eden iz Zahodne Nemčije in Maleš, ki je razstavil 39 grafičnih listov. Slovenski slikar, ki je letos sodeloval tudi na znameniti svetovni razstavi barvne litografije v Cincinatiju v ZDA, je bil tudi v Arbonu deležen velikega zanimanja. V razstavnem katalogu je bilo troje reprodukcij Maleševih del, in sicer «Slovenska Tržačanka», «Plesoči Makedonci» in «Tri makedonske deklice».

PRVI DOKTOR

sarajevske univerze je docent pravne fakultete Miroslav Djordjević, ki je bil v soboto slovesno promoviran.

...Pozdrav ...predstavnice ASIŽZ ...ongresu AFŽ Slovenije

...Tovarišice!

...našim vam pozdrav ...fašistične slovansko-ita... ...ške ženske zveze, po... ...o vseh tržaških žena, ki ...dale dosledne antifaši... ...e borke, ki se na svo... ...ozemlju bore za demo... ...jo in mir. Prinašam ...drav hrabrim sloven... ...enam, ki na tradi... ...ih junaške borbe jugo... ...anskih narodov za osvo... ...ejo grade novo državo, ...o pravo skupnost so... ...izma. Vaša borba, slo... ...ke žene, nam je zgled ...ovanja in dejavnosti. ...spehi nam vlivajo po... ...a za naše nadaljnje de... ...tiki z vami nas ...v prepričanju, da ...na pravi poti, če si ...o tudi me, tržaške ...priboriti enakoprav... ...te hočemo za naš rod ...naše zanamce dose... ...ico in demokracijo.

...slovenske žene, še v ...em delu z vsemi osta... ...enami in jugoslovan... ...narodi sploh, dosegle ...no. V coni A Tržaške... ...emlja pa položaj da... ...mnogo drugačen, kot ...a časa fašizma, pa ...bo to ekonomsko, na... ...no ali politično. An... ...eriška vojaška upra... ...amesto da bi ščitila ...alstvo Trsta in mu ...agala iz krize, potiska ...no našega mesta v ro... ...italijanske demokršča... ...de, zaradi česar pa... ...ansko prebivalstvo bolj ...remlje italijanske reak... ...e, ki skuša Trst izkoristiti ...svojo propagando in za ...je imperialistične cilje.

...tem splošnem kritičnem ...tu so tržaške žene ...prizadete. Že dej... ...je v Trstu zaposle... ...947 delavk, 8.164 pa ...ih, nam to doka... ...azujejo nam raz... ...lovarnah, kjer de... ...noma žene. Izkori... ...en-delavk doseže še ...njo kot delavcev, ...nas ne velja načelo ...ako delo enako pla...

...ite si samo primer v ...konopljarni. Po dol... ...rbi z delodajalci de... ...nišo mogle doseči iz... ...ja svojega položaja. ...alci so jih prisilili, ...ljo v slabih razmerah ...zne na dvanajstih ...ur namesto na štirih, ...bi pri tem dobile ...koli nagrado. De... ...alci so jim grozili z ...ti, če bi ne sprejele ...ogojev. In to vse sa... ...da bi jim ne bilo treba ...ljeti novih delavk v ...rno.

...otovo ste že tudi slisale ...delavkah v tobačni to... ...h, kjer se je zaradi ...higienskih razmer ...sami uri zgrudilo nad ...delavk. Namesto da bi ...to tovarne izboljšalo ...ske razmere, je za... ...no zaprlo obrat in na... ...no sprejelo po zdravni... ...pregledu take delavke, ...pogodu šovinistom.

...e stvari bi se ne mo... ...dogajati pred letom ...Enotnost tržaškega ...ariata je bila pre... ...da bi se upali trža... ...italijanski kapitali... ...e, tako izkoriščati de... ...o silo. In če so poskuša... ...morali okušati enot... ...in pest tržaškega pro... ...a, kot je bilo to ob ...stavki 1946. leta.

...ga pa sindikalne orga... ...e, ki bi ščitila de... ...pred izkoriščevalnimi ...listi ni. Izdajalski ...formistični Enotni ...ati delujejo roko v ...delodajalsko Delav... ...rnico in tako je vsa... ...ita delavcev že vna... ...emogočena.

...pod zaščito enotno... ...ega proletariata ...o se v letih pred re... ...Kominforma tudi ...ci na Tržaškem uve... ...ali kot narod in uspe... ...protovali poskusom ...istov, ki so nas ho... ...potisniti na stopnjo ...ekorpravne in nepo... ...ne nacionalne manj... ter nam odvzeti vse ...avice, ki smo si jih ...odnoosvobodilni bor... ...upno z vami priborili. ...se moramo Slovenci ...-aškem že boriti za ...o našo besedo in šovi... ...i izbruhi pripadnikov ...italijanskih strank od ...ega italijanskega ...ega gibanja pa do ...nacionalne» komin... ...ske agenture so v ...javnih forumih vse ...eji.

...udarcu Kominforma ...je neofašizem začel dvigati glavo. Miselnost benečanskega leva, ki jo je zmaga naprednih sil potisnila daleč v ozadje, zopet odkrito preveva iredentistične elemente v Trstu, ki se ob podpori klerofašistične italijanske vlade skušajo ponovno uveljaviti. Največja opora tem iredentističnim krogom pa je politika šovinizma in pasivizacije, ki jo vodijo tržaški kominformovski eksponenti. Era fašizma, ki je terjala toliko žrtev, skuša zopet nastopiti svojo zmagovito pot.

Toda napredne sile v svetu morajo to pot zatreti; v prvih vrstah moramo v tej borbi stati mi, ki živimo na stičišču dveh nasprotujočih si sil. Prav položaj v Trstu nam kaže nujnost borbe proti tem temnim silam neofašizma.

Te nujnosti se je začel zavedati tudi tržaški proletariat, v katerem moramo me antifašistične žene odigrati svojo vlogo. Kakor v preteklosti, bomo tudi v bodoče stale v prvih vrstah v borbi proti neofašizmu, proti gospodarskemu izkoriščanju in nacionalnemu zatiranju. V naši nadaljnji težki borbi nam boste za zgled ve žene Slovenije in vse Jugoslavije, ki iz tako težkih pogojev gradite danes socializem, katerega si hočemo priboriti in graditi tudi me. Vaše zadnje velike demonstracije, ko so v Londonu ponovno barantali z našim ozemljem, so nam nov dokaz razumevanja naših teženj in naše borbe.

Naj žive enotne in napredne žene Slovenije in vse Jugoslavije!

Naj živi organizacija AFŽ, ki združuje žene Jugoslavije v njihovem delu za socializem!

Naj koraka vasa organizacija od uspeha do uspeha!

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

Novo življenje jugoslovanskih žena

Narodnoosvobodilna vojna ni osvobodila narodov Jugoslavije le izpod nemških, italijanskih in madžarskih okupatorjev, temveč je osvobodila vsakega posameznika težkih spon preteklosti, ki so tako moreče ovirale njihov razvoj, njihovo delavnost, njihov napredek.

Če je to osvoboditev občutil sleherni mož, toliko bolj jo je občutila žena, ki je bila, posebno v južnih predelih bivše Jugoslavije, pravi suženj starih, nazadnjaških tradicij.

Težko pot, ki so jo prehodili jugoslovanski narodi, da so svobodo dosegli, je morala prehoditi tudi žena. Njene žrtve so bile prav tako velike, kakor žrtve mož. Tudi ona si je z orožjem priborila svobodo.

38 ženam-borkam je bil za njihovo junaštvo v narodnoosvobodilni borbi podeljen najvišji naslov narodnega heroja. Le štiri izmed teh so danes žive, 34 jih je padlo v borbi.

Po zgledih velikih junakinj vstajajo danes v Jugoslaviji nove žene-heroji. Jugoslovansko ženo zasledimo danes povsod: v tovarnah in zadrugah, v delavskih svetih in ljudskih odborih. Žena se danes uveljavlja na znanstvenem, kulturnem in političnem področju.

Kako bi živela danes večina jugoslovanskih žena, če bi si z revolucionarno borbo ne ustvarile pogojev za novo življenje?

Poglejmo si samo primer Fane Kočevske, mlade Makedonke iz vasice Lavci v okolici Bitolja. Fana je do svojega 15. leta pasla ovce na okoliških pašnikih. Bila je komaj pismena. Izbruhnilo je leto 1941. Vojna. Bitoljski študenti so začeli prihajati tudi v vas Lavci in tam organizirali mladino. Vključila se je tudi Fana in 1942. leta odšla s prvimi borci iz vasi med partizane. Preživela in pretrpela je vse napore, ki so jih od nje terjala huda leta borbe.

Danes je Fana direktor Personalne direkcije centralne narodne banke za Makedonijo. Pripravlja se, da napravi zrelostni izpit na gimnaziji in da se vpiše na univerzo. Fana Kočevska je zaživela novo življenje.

To je zgodba male makedonske pastirice. Take so zgodbe na tisoče in tisoče jugoslovanskih žena.

Taka je jugoslovanska stvarnost.

57 držav priznava ženam volilno pravico

Po zadnjem letnem poročilu Združenih narodov je od podpisa listine ZN 23 držav priznalo ženam polne ali omejene politične pravice. Do sedaj je že 57 držav priznalo ženam enake volilne pravice kot moškim.



Trdo je delo na kamniti kraški zemlji. Toda naše odporne in uporne žene se ga ne ustrašijo.

Tudi duševno manj razvite otroke moramo vzgojiti v koristne člane človeške družbe

9% šoloobveznih otrok v Trstu spada v pomožne šole. Premajhna skrb oblasti za te vrste ustanove

Pred časom je neki tuj časopis objavil vest, da je število duševno nerazvitih otrok v zadnjem času naraslo. Zato je povsem razumljivo, da smo se hoteli o resničnosti te trditve tudi sami prepričati ter smo se zato pozanimali, kolikšno je število teh otrok pri nas. Prišli smo do naslednjega zaključka: Če upoštevamo število gojencev v raznih zavodih in šolah za duševno manj razvite otroke, bi videli, da ni tako visoko ter bi lahko zato trdili, da naraščanje števila duševno manj razvitih otrok ne velja za naše mesto.

Resnica je, žal, povsem drugačna. Pri nas primanjkuje zadostno število dobro urejenih zavodov, ki bi te otroke lahko sprejeli. To je tudi glavni vzrok, da mora precejšen odstotek duševno manj razvitih otrok obiskovati redne šole.

Iz podatkov za šolsko leto 1950 je razvidno, da je bilo vpisanih v razne šole 14.500 otrok, od teh je bilo 320 otrok duševno manj razvitih. Občinska posvetovalnica, ki skrbi za te otroke ter za njihovo nadaljnje šolanje, je poslala 239 v pomožno osnovno šolo, ostale pa v šolo v Villa Giulia, kjer skrbijo za vzgojo in šolanje duševno nerazvitih otrok za to določeni vzgojitelji. Po teh podatkih bi bilo na našem ozemlju samo 2,9% duševno manj razvitih otrok, kar seveda ne odgovarja resničnemu stanju. Po izjavah zdravnikov in za to odgovornih vzgojiteljev je namreč na našem ozemlju še najmanj 700 otrok, ki bi bili potrebni posebne vzgoje, in ki bi morali v za to ustanovljenih zavodih nadaljevati šolanje. Ker za te otroke v do sedaj obstoječih zavodih ni prostora, morajo obiskovati navadno šolo.

Prav gotovo se je vam materam že zgodilo, da so vam vaši otroci pripovedovali, da imajo v razredu sošolca, ki le težko sledi pouku ter slabo razume razlago učitelja, ki je vedno zadnji v razredu in ki je prav zaradi te svoje zaostalosti v posmeh nekaterim svojim sošolcem. Če se je tudi vaš otrok grdo izrazil o tem nesrečnežu, ste ga prav gotovo pokarale ter dejale, da mora spoštovati nesrečo drugih ter se ne sme iz revčka norčevati. In ta vaš nasvet je bil povsem na mestu. Toda koliko otrok se tega nauka ne drži ter zapostavlja svoje manj razvite sošolce, se iz njih norčuje ter se jim posmehuje. Ves ta zasmeh in norčevanje kaj slabo vplivata na duševno stanje prizadetega otroka, ki skuša mnogokrat z grobostjo ali z zakrknjenostjo odgovoriti na zlobo svojih sošolcev. V teh otrocih se manjvrednostni čut še poveča in jih mnogokrat sili k dejanjem, za katera bi se sicer nikoli ne odločili.

Za duševno manj razvite otroke je na razpolago, kot že rečeno, občinska posvetovalnica, ki pa deluje v prostorih, kjer so tudi predzakonska posvetovalnica, zdravniška posvetovalnica za šolske otroke itd. V tako utesnjenih prostorih je seveda nemogoče, da bi občinska posvetovalnica v redu opravljala svoje delo. Zato bi bilo treba predvsem poskrbeti, da dobi omenjena občinska posvetovalnica svoje prostore.

Drugo, za kar bi morala občina, oziroma tržaška «provinca», poskrbeti, je razširitev in preureditev šole za vzgojo duševno manj razvitih otrok v Villa Giulia, ki je morda nekoč odgovarjala potrebam, a je danes vse premajhna in preslabo urejena, da bi lahko sprejela večje število gojencev.

Vprašanje pravilne vzgoje duševno manj razvitih otrok je tako važno, da ne moremo razumeti, še manj pa opravičiti odgovornih krogov, ki niso pokazali dovolj skrbi za te otroke.

Če se že najde denar za vzdrževanje raznih ustanov, ki še zdaleč ne opravljajo tako važne naloge, potem bi bilo treba še mnogo prej najti denar za to, da se ustanovijo zavodi, kjer bi lahko obiskovali šolo in kjer bi se razvili v koristne člane človeške družbe vsi duševno manj razviti otroci.

LE OB DOBRI KNJIGI se ti odpira pravilen pogled na svet

Sodobne italijanske pisateljice

Pri vsakodnevnem stiku z ženami lahko ugotovimo, da žene na splošno rade segajo po berilu. Najrajši seveda prebirajo časopise, vseh vrst revije, tednike itd, kar jim pri njihovi zaposlenosti jemlje najmanj časa. Žal pa, da se večina žena zadovolji z manjvrednimi revijami, ki jih je po vsej Italiji na pretek. Da je temu tako, so v največji meri krivi založniki, ki gledajo predvsem na materialno korist; drugi vzrok pa ima globlje korenine: pri vseh narodih občutimo namreč danes krizo v umetniškem literarnem ustvarjanju in jasno je torej da tudi ženske pisateljice ne morejo prebroditi tega zastoja v književnosti.

Poglejmo si danes bežno delo sodobnih ženskih pisateljic v Italiji. Njihovo število ni posebno veliko. Se največ priznanja sta si pridobili Anna Banti in Natalia Ginzburg. Anna Banti je celo dosegla več literarnih nagrad, toda kljub temu niso njena dela prodrla med širše kroge. Obe pisateljici izhajata iz meščanskega okolja in glavna njuna in večine italijanskih pisateljic napaka je, da se v svojih delih ne morejo otresti meščanske miselnosti.

Manj priznani, toda bolj popularni sta pa Sibilla Aleramo in Renata Vigano, ki v svojih romanih obravnavata resnične življenjske probleme, skupne večjemu delu italijanskega prebivalstva, t. j. proletariata.

Kljub temu, da sodobnih italijanskih pisateljic ne moremo uvrstiti med pisatelje izrednega slovesa, je prav, da jih tudi slovenske žene spoznano. Tako si bomo približale žensko dušo Italijanke, kar je nujno že zaradi splošnih stikov, ki jih imamo z italijanskim prebivalstvom na našem ozemlju. Da pa bomo lahko prodrli v tujo miselnost, je potrebno, da prej spoznamo slovensko literaturo in predvsem domače pisateljice.

Vsaka žena mora imeti toliko ponosa in težnje, da gradi v sebi pravilen pogled na svet, da si bogati svoje notranje življenje. K temu ji bo mnogo pripomoglo sistematično bra-

OBLEKE ZA NAŠE DEKLICE



Težave z nadarjenim otrokom

Zgodnja nadarjenost ima često tudi zle posledice, posebno še tedaj, če je vzgoja napačno usmerjena

Čeprav je nadarjenost velika odlika, imajo nadarjeni otroci v življenju dostikrat večje težave, kot si navadno mislimo. Zgodnja nadarjenost ima često tudi zle posledice, posebno še tedaj, če je vzgoja napačno usmerjena. Nadarjeni troci so sorazmerno bolj razviti, kar se kaže v večji rasti, večji teži, zgodnji puberteti, v večji energiji in vztrajnosti. Svoje telo imajo bolj v oblasti nego manj nadarjeni, začnejo prej govoriti, imajo večji besedni zaklad, delajo manj slovničnih napak in njihova izgovarjava je boljša kot pri drugih iste starosti. Nadarjen otrok kaj hitro dojema in sklepa ter se tudi v težjih stvareh znajde. Ko dorašča, postaja kmalu samostojen. To so v kratkem dobre strani nadarjenih otrok.

Otrokova nadarjenost pa lahko vodi k dvema zelo resnima ovirama uspešnega razvoja: nagnjenje k lenobi, ki povzroča, da otrok svoje nadarjenosti ne izrabi tako, kot bi jo moral, druga nevarnost pa je v tem, da se čuti nadarjen otrok vzvišenega nad drugimi otroki ter hodi doma in v šoli svoja pota.

Čeprav bi bil lahko nadarjen otrok prvi v razredu, je njegovo spričevalo navadno le srednje dobro. Če so šolske naloge lažje, se ob njih dolgočasi, med poukom je nepazljiv in doma se ne uči. Pri izredno nadarjenem otroku je tudi vzgoja dostikrat težavna. Tak otrok ima često svoje domisleke, kako se to in ono stori, se upira vzgojiteljem ter hoče imeti več samostojnosti, kot mu je dajejo vzgojitelji. Postane samovoljen in trmast, dostikrat ne sicer zaradi svoje inteligence, ampak zato, ker se dolgočasi in se čuti oviranega, da bi mogel popolnoma razviti svoje zmožnosti.

Nadarjen otrok ima večje zanimanje za vse stvari kot pa njegov sovrstnik, zato si skuša pridobiti prijateljev med starejšimi ljudmi ali pa hodi svoja pota. Eno kakor drugo pa ne more nadomestiti prijateljstva, ki veže otroke iste starosti.

V naslednjem nekaj nasvetov, ki utegnejo pri vzgoji koristiti:

Spodbujaj otroka, da si poišče prijateljev, ki imajo iste interese in so mu v nadarjenosti enaki;

priporočaj mu, da pomaga svojim šolskim tovarišem pri domačih nalogah;

če ima odlične rede in je zaradi tega domišljav, ga opozori, da je še mnogo poprišč, o katerih nima pojma;

povej mu, da živijo tudi manj nadarjeni otroci, ki naj jih skuša razumeti;

zaposli otroka pri domačem delu, ki ga zanima in stori vse, da se ne bo dolgočasil in da ne bo lenaril;

daj mu toliko prostosti in samostojnosti, kot ju lahko brez škode uporabi, pa četudi bi bilo za njegovo starost preveč;

upoštevaj nadarjenost otroka kot nekaj samo po sebi umevnega in je nikdar ne omenjaj in hvali v njegovi navzočnosti.

Dr. S. S.

Kdor spi, ta jé

«Kdor spi, je», pravi kitajski pregovor. Čeprav ga ne smemo jemati dobesedno, nas vendar opozarja, da je spanje tako potrebno kot hrana. Različna so mnenja o pravilnem spanju, toda znanstvena dognanja in izkušnje nam povedo marsikaj zanimivega:

1. Da se posledice spanja prav nič ne spremenijo, če spimo na levem ali desnem boku.
2. Da zadostuje spanje ene noči, da nadomestimo prečuto noč.
3. Če spimo samo šest ur namesto osmih, moramo telesu dovajati podnevi 25% kalorij več, kot če bi spali osem ur.
4. Ni vedno res, da bi nam prvi del spanja najbolj koristil; nekaterim prijajo najbolj zadnje ure noči.
5. Tudi ni res, da bi topla pijača ublažila spanje. Bolje je, da ne pijemo preveč, preden gremo spat.
6. Spanje po kosilu nam pripomore do večje aktivnosti.

Če hočemo torej dobro in mirno spati, se izogibajmo težkih jedi in ne pijmo nobene pijače, preden ležemo. Zvečer se umijmo z mlačno in ne z mrzlo vodo. Hodimo spat vedno ob isti uri in spimo pri odprtem oknu.

Od vasi do vasi

SLIVNO

Jesen nam je bila malo bolj naklonjena kot poletje. Ne bo sicer obilice, a pridelek ajde (okrog polovica), repe, zelja in pitnika bo dobrodošel. Naši skrbni gospodarji mislijo že na prihodnje leto. Sicer so glede krompirja v precejšnjih skrbeh, ker se boje koloradskega hrošča, a brez tega pridelka ne pojde. Treba bo skrbeti za pravočasno, dosledno in množično zatiranje. A prav tako tudi za zgodnjo saditev ranega krompirja. V ta namen je potrebna pravočasna priprava zemlje, oranje pred zimo z istočasnim zaoranjem gnoja, da bodo redilne snovi v prid temu pridelku. Ni pa priporočljivo puščati gnoj v kupih na njivi. Če pa to le storimo, je treba kupe stlačiti in jih pokriti z zemljo.

Priporočamo merodajnim organom, da si ogledajo «popravljeno» pot Slivno — Prečnik in se prepričajo, kam so vrgli menda štiri milijone. Mi imenujemo to razmetavanje denarja.

Kaj pa je z popravo poti iz vasi proti Sesljanu, ki so jo tanki tik pred vasjo tako pokvarili, da spravlja voznike v nevarnost? Ta pot je res prava sramota, ker nas spominja na poti v srednjem veku. Tako je tudi s potjo proti Sempolaju. Za gospodo, ki se vozari po udobnih cestah vse, za nas, ki smo le nekaj korakov od teh magistral, pa ničesar. Tudi v tem je dokaz izkoriščevalnih odnosov do delovnega ljudstva.

RICMANJE

Kakor vsako leto, tako sta tudi letos delegaciji OF in nekominformovske KP iz Ricmanj položili dva venca in šopek na domačem pokopališču. OF je dala venec s trakom, in sicer slovensko zastavo z rdečo zvezdo ter rdečo delavsko zastavo; položen je bil na skupni spomenik žrtev iz NOB. Drugi venec, ki ga je položila delegacija KP na spomenik tov. Zmaju, je imel trak rdeče barve s srpom in kladivom. Šopek cvetic pa je bil položen tov. Liviju Pregarcu na grob.

Domači kominformovci so se seveda junaško izkazali in oskrunili spomin padlih v narodnoosvobodilni borbi.

Kaj in kdo so kominformovci, jasno priča tudi ta primer. Kmalu po resoluciji Kominforma se je v Ricmanje priselila kominformovska družina. Njen družinski glavar se je zanimal že takrat za slovensko knjižnico. Seveda, se je jezil, ker ni v rokah kominformovcev in ker ni njim na razpolago. Nekatere je hotel prepričati, da rad čita slovenske knjige.

Pomislite, ta oseba je v šolskem letu 1952-53 dala oba svoja otroka, deklici, v italijanski otroški vrtec pri Domju. Ali ni to najlepši dokaz, kdo se skriva med kominformovskimi pristaši?!

Dokaj poučen je naslednji primer. Na zborovanju Liste slovenske skupnosti v Ricmanjih, ki je bilo letos, je zborovanje motil s trobentanjem tisti, ki je pomagal leta 1922-23 sežigati slovenske knjige v Ricmanjih. In kaj naj bo ta danes drugega kot kominformovec!

Ko že govorimo o knjižnici, je dobro, da povemo še ta primer. Nekako pred dvema letoma se je na vse kriplje potegoval za slovensko knjižnico človek, ki je celo v vlaku dajal ultimat, češ ako knjižnica ne bo izročena takim pravovernim kominformovcem, kot je on, da bo... Prejel pa je takrat primeren odgovor od pravih ljubiteljev slovenske knjige: «Mar bi hoteli še te sežgati?» Verjetno vas zanima, kaj je bil ta človek v preteklosti, kaj drugega kot dobro znani aktivni fašist — sedaj seveda vnet pobornik Kominforma. Vsa sreča je v tem, da poznamo preteklost takih ljudi in tudi vemo, koliko se nanje lahko zanesemo.

* * *

Omenili smo med drugim italijanski otroški vrtec pri Domju. Poročali smo že, da je vpisala slovenska družina, ki živi od slovenskih žuljev, svojega otroka v ta vrtec. Pri vsem tem pa se hoče iz vaščanov norčevati, ko trdi, da letos ne hodi otrok nikamor. No, naj si nikar ne misli, da ne vemo, kaj se okoli nas dogaja.

GROPADA

Zaradi slabega vremena smo zelo zaostali z delom na polju. K sreči se je zdaj vreme spremenilo in vsi hitimo z delom. Pospraviti moramo še otavo, pripraviti si drva za zimo, orati njive za jesensko setev itd. Pozna jesen je že in začel je pritiskati mraz, toda če bo še kaj lepih dni bomo vsaj nekaj napravili, kar smo prej zamudili.

Drugih posebnih novic nimamo pri nas. Le mlekarice in kdor hodi pogostoma v Trst, se pritožujejo, ker so podražili prevoz z avtobusom za 25 lir. Upamo, da ne bo pri tem ostalo, ker ni prav, da nam tako navijajo cene.

DEVIN

Razveselilo nas je, ko smo zvedeli, da so se naši občinski svetovalci na občinski seji zavzeli za potrebe naše vasi. Posebno glede vode smo na slabšem kot vsaka vas. Pojavi civilizacije in modernizacije na levo in desno, a 16 družin okrog gradu nima niti najnujnejše vode. O tem smo že pisali. Upamo, da ne bodo zavlačevali z rešitvijo tega vprašanja, ki zavzema prvo mesto med drugimi vaškimi potrebami, ki sta jih naša svetovalca zagovarjala na seji.

Prejšnjo soboto je tukajšnja policija priredila v svojih prostorih ples. Tudi domača mladina se ga je udeležila. Mnenje naših mladincev in mladink je izrazil mladenič, ki je na mojo opazko, da se današnja mladost zanima samo za ples, rekel: «Vsi mladi ljudje radi plešejo. Tako je bilo in menda tudi še bo. Vendar bi radi še kaj drugega: petje, igre, šport. A kje naj se shajamo, ko pa ni primernega prostora? Če bi se kaj gradilo, bi mladina pri delu pomagala. Gotovo bi se odzvali tudi gospodarji, in to ne samo iz Devina, ampak tudi iz sosednjih vasi.» Prosvetna dvorana bi bila res skrajno potrebna, sicer ne bomo mogli nikoli načeti, še manj pa uspešno reševati vprašanja ljudske prosvete, ki visi nad nami kot najvažnejše in najnujnejše vprašanje.

DOBRA KUHARICA



KROMPIRJEV NARASTEK

V namazan pekač naložimo izmenoma tanke rezine olupljenega surovega krompirja in rezine sira, tako da je plast krompirja na vrhu. Nato polijemo s skodelico vrelega mleka ter kuhamo približno 30 minut.

RAHLE KROGLICE

Gosto omletno testo, ki smo ga napravili iz pol skodelice moke, pol skodelice mleka, dveh rumenjakov in snega, ocvremo na vroči zabeli v obliki majhnih kroglic, nakar jih takoj potresemo s sladkorjem, cimetom ter postrežemo h kompotu.

POLNJENI KRUHKI

Ozki štruci kruha izrežemo sredico, jo namočimo v vročem mleku, ji dodamo sladkorja, rozin, limoninih lupin in zmletih orehov, nato pa napolnimo s to zmesjo izdolbene štručke, jih položimo na pekač in pustimo, da se pečejo petnajst minut. Postrežemo jih še tople s sadnim kompotom.

NADEVANA JAJCA

Trdo kuhana jajca prerežemo in izločimo rumenjak. Konice jajc odrežemo tako, da stoji beljak kot skodelica. V skledi vmešamo toliko masla kolikor je rumenjakov, mu dodamo malo gorčice, pretlačeno sardelo, sol in poper, nakar stresemo k maslu pretlačene rumenjake. Zmes dobro premešamo in jo z brizgalko nadevamo v beljak.

GLAS MLADIH

V DVAJSETEM STOLETJU SUŽENJSKI TRG KOT V RIMSKIH ČASIH

Tisoč lir, tri sto kg žita in par starih čevljev

za eno leto otroškega dela

V južno-italijanskem mestu Benevento je vsako leto sejem otrok, kjer otipavajo otroške mišice ter gledajo dečkom zobe, kot so nekdaj ocenjevali sužnje. Kupčija na velikem trgu traja dva dni. Večina dečkov pripeljanih na trg je stara okoli 8 let. Nekaj sto kg žita, ki ga bo prislužil otrok, bo pomagalo prehraniti njegove mlajše bratce in sestrice, da ne pomrejo od gladu

V Beneventu (majhnem mestecu v Campanii) je vsako leto poseben semenj otrok. Italijanski tisk je o tem trgu že večkrat pisal in lani je o njem razpravljal celo parlament. Kljub velikemu hrupu se ni nič spremenilo. — Objavljamo nekaj odstavkov iz članka, ki ga je napisal Giosuè Ricciardi v italijanskem tedniku «Settimo Giorno».

V Beneventu je vsako leto dražba otrok, ki jo tam imenujejo «mercato degli alani». Ta dražba je že stoletja stara in ima najbrž svoj izvor v rimskih časih, ko je bilo v mestu še tržišče kmečkih sužnjev. Benevento je bil vedno stična točka — središče kmetij rimskih latifundistov in je zaradi tega predstavljal ugoden prostor za tržišča med zemljiškimi lastniki, ki so potrebovali delovno silo.

Dva dni traja kupčija na trgu pred veliko cerkvijo. Blago predstavljajo preplašeni otroci, ki so prišli povečini prvikrat v mesto v spremstvu staršev. Vsi so oblečeni v najboljše obleke in nekateri imajo celo zavitek s čevlji pod pazduho ali kot poseben znak elegance — čevlje obešene na rami.

Revne družine prihajajo iz južnega dela province, ki je zelo obljuden in najbolj reven. Proti severu pa so velike kmetije, ki pridelujejo tobak, žitarice in imajo velike črede živine ter potrebujejo številne delavce.

Na trgu otrok se zelo hitro spoznajo gospodarji, ki jih tamkaj imenujejo «massari». V mesto so prišli že zgodaj zjutraj z vozom, ki je poseben luksus, dovoljen samo premožnim, konja so pustili privezanega za velikim trgom in nosijo s seboj samo bič, ki postane v njihovih rokah spoznavni znak kot cigara, katero imajo običajno v ustih, in suknjič iz žameta. Gospodarji se sprehajajo po trgu in iščejo primernega blaga.

«Si že bil kdaj pri gospodarju?»

Ton je avtoritativen, pogled gre nekako čez glavo dečka, starši malega bitja so tiho in čakajo, da bo otrok sam odgovoril. Vprašanja so neke vrste izpit, ker hoče gospodar videti, kako bo dečko odgovoril, če je bister in pogumen, skratka če ne bo prvo noč jokal po mami.

Izpit se nadaljuje, padajo vprašanja in sledé tihi odgovori. Največ velja zunanji videz: nekateri izmed otrok si odpenjajo srajce in vihajo rokave, da dokažejo moč svojih rok, pogosto se pa vidi tudi otroka, kako odpira usta, da mu lahko bodoči gospodar pregleda zobe.

Mnogokrat se vmeša v pogajanja mešetar. On pozna družino in zagotavlja, da je deček zdrav, priden, poslušen, da je bil pri njegovem rojstvu in da doma dela za tri! Otrokovi družini pa zagotavlja, da je star prijatelj kmeta, ki bo otroku kot kruh in sir, da je na kmetiji malo dela in dosti jela in končno, da nimajo navade zaklepati kruha, kar je najpomembnejši znak za blagostanje; fantiča bodo imeli kot za svojega otroka, jedel bo pri mizi z gospodarjem in spal bo v hiši, namesto v hlevu.

Pogajanja se lahko zelo dolgo vlečejo, mešetar pa počasi le pripravi obe stranki do soglasja: namesto 3.000 lir, ki jih je zahteval oče, skupaj s tremi stoti žita, bo dobil samo 1.000 lir, toda kmet daruje malemu par starih čevljev. To je tisti par čevljev, ki jih je kmetov otrok obrabil, ko je hodil v šolo in ki bo lahko še nadaljeval obiskoval pouk, ker bo novi pastir skrbel za živino na očetovi kmetiji.

Večina dečkov na trgu je zelo mladih, od osem do deset let. Te mladiče uporabljajo za najrazličnejša dela. Najmlajši pasejo ovce in krave, drugi pazijo na kokoši, ko pa postanejo večji, pričenjajo čistiti hleve, oskrbujejo živino in pomagajo pri vseh ostalih kmečkih opravilih.

Kadar pa je mali hlapčič postal «alano», kar v njihovem žargonu pomeni kmetič, pričenja opravljati prav vsa kmečka opravila. Ta doba nastopi okrog petnajstega leta. Na trgu otrok se pogodbe sklepajo od leta v leto, vendar jih je mogoče obnoviti tako, da običajno večina otrok ostane na neki kmetiji po več let.

Trgi otrok pa niso samo v Beneventu. V mnogih južnih krajih imamo podoben način kupovanja otrok. Take trge lahko zasledimo povsod, kjer so kmetje reveži in kjer je poleg skrajne revščine tudi večje bogastvo, kjer so velika zemljiška posestva in močnejše kmetije. Vsi ti trgi pa so manjšega značaja in na njih sklepajo le malo kupčij ter zaradi tega niso zbudili tolike pozornosti.

Letos so v Beneventu sklenili nad sto kupčij. V prejšnjih so jih mnogo več. Letos so prvič trije kmetje podpisali pismeno pogodbo, ki zagotavlja otroku socialno zavarovanje in vse ostale ugodnosti, ki mu pripadajo po zakonu. Vendar je to izjemen primer, ki ne izpreminja splošnega stanja.

Letos je kakih deset aktivistov «Delavske zbornice» krožilo po trgu in skušalo napraviti vsaj nekaj reda. Tudi stari socialisti so hoteli izpremeniti tisočletne navade (ironija usode je, da je trg prav pred sedežem socialistične stranke). Dva izmed sindikalnih aktivistov sta pričela razgovor z dečkom starim 14 let, ki je že prejšnja leta bil pri svojem gospodarju in je zato prišel sam na trg ter sklenil zelo «dobro» pogodbo. Dečko je nezaupljiv in noče povedati niti svojega imena niti gospodarjevega imena. Sindikalist mu hoče pojasniti, da je socialno zavarovanje njegova pravica, ki mu pripada po zakonu ter da mu socialnega zavarovanja kmet ne more odrekati.

«Brigajte se za svoje stvari», odgovarja dečko. «Če bom zahteval preveč, me bo poslal prihodnje leto umret od lakote domov in noben gospodar me ne bo hotel več.» Oba sindikalista sta se morala vdati pred tem primitivnim, toda točnim odgovorom. Še zdaleč ne najdejo vsi otroci, pripeljani na trg, svojega gospodarja. Mnogi se bodo morali vrniti domov, tako da imajo kmetje veliko možnost izbire.

V Beneventu se že leta razpravlja o vprašanju otroškega trga. Vsako leto pošiljajo proteste in lani so o tem vprašanju razpravljali celo v parlamentu. Benevenčanske stranke so intervenirale na prefekturi in pri kvesturi, lokalni dnevnik pa je pričel ostro tiskovno kampanjo. Mnogo so govorili, napravili pa nič, tako da je kupčija in prodaja otrok bila letos prav taka kot vsa leta preteklih stoletij.

Ko so se kupčije končale, in se trg «zapre», vzame mali dečko svoje obleke in čevlje za zimo ter odide prihodnji dan s svojim gospodarjem. Del denarja da gospodar že ob sklenitvi dogovora, ostanek pa naslednji dan, ko gre otrok z njim. Nekaj sto kilogramov žita, ki ga bo zaslužil s svojim delom, pa bo gospodar oddal prihodnje leto, ko bo požel in s temi tremi ali štirimi stoti bo dečko pomagal, da bo lahko oče prehranil njegove mlajše bratce in sestre, ki bi drugače stradali.

To je osnovni razlog, zakaj vsi protesti in predlogi dobronamernih ljudi niso nič pomagali in zakaj se vidi vsako leto pred katedralo v Beneventu trg otrok podoben trgu sužnjev izpred dva tisoč leti.



Ti dečki čakajo, da se bodo njihovi starši pogodili z bogatimi kmeti. Potem ko je bila pogodba sklenjena, so vsi trije takoj odšli z novimi gospodarji: eden bos, drugi s starimi, tretji pa z novimi, a prevelikimi čevlji, ki mu bodo prav šele čez nekaj let



Bogat kmet si ogleduje dva dečka-brata, ki sta bila potem najeta za dva tisoč lir in dve vreči žita

FILATELISTIČNI KOTIČEK

ZNAMKE

na čast Leonarda da Vincija

Italijanski narod je lahko ponosen na enega svojih velikih sinov, ki je zrastel iz njegove srede: na Leonarda da Vincija. Ta mož, ki je živel ob koncu petnajstega stoletja in v začetku šestnajstega, je bil pravi enciklopedist. Priimek Da Vinci je dobil od kraja v Toskani, kjer se je leta 1452 rodil. V življenju si je znal pridobiti naklonjenost različnih vladarjev, posebno Medicejcev, spoznal je razne učenjake in velmože svoje dobe, bil je v skoro vseh velikih mestih Italije in Francije, kjer je imel obilo prijateljev, svoja zadnja leta pa je prebil v Franciji, kjer je tudi umrl.

Pečal se je z najrazličnejšimi stvarmi. Tudi v italijanskem slovstvu je znan, ne ker bi pisal kake pesmi, ampak ker je v lepem slogu in čistem jeziku opisal vsa svoja raziskovanja in vse svoje načrte. Bil je torej eden prvih italijanskih znanstvenih pisateljev. Poglejmo njegovo delo, a le v kratkih obrisih. Napravil je načrte za enocevne topove, za napadalne oklopne vozove — prototipe današnjih tankov, za večcevne topove — nekake vrste strojnic, za obrambne stroje proti oblegovalcem, pripravljal je razne stroje za lahko prevažanje topov — n. pr. nekatere tricikle, študiral je razne načine plezanja po zidovih trdnjav.

Poleg tega se je ukvarjal tudi s stavbarstvom in napravil več umetnostnih spomenikov in več krasnih palač, ki še danes krasijo italijanska mesta. Zelo znan pa je tudi na slikarskem področju, saj je prav tu pustil neizbrisljive spomine človeškega genija. Kdo ne ve, da je on naslikal znamenito Mono Liso - Giocondo, ki ima tak smehljaj, kakršnega ni mogel posneti noben poznejši slikar? Njegovo delo je tudi znamenita «La Vergine delle rocce», kjer prvič opazimo ozadje, kako prehaja v globino. Napravil je še mnogo drugih slik, ki nosijo neizbrisljiv pečat njegove osebnosti. Kot vidimo, se je Leonardo ukvarjal na vseh področjih. Zaradi tega ga tudi imajo za univerzalnega duha. Letos je ves svet dostojno proslavil petstoletnico njegovega rojstva. — Spomnile so se ga tudi razne poštne uprave, ki so v ta namen izdale več spominskih znamk. Poglejmo kakšne so te.

Najprej poglejmo njegovo domovino Italijo. Tu so izdali znamko za 25 lir z znamenitim Leonardovim avtoportretom v globokem tisku. Pritisk je izdelan v dvobarvnem tisku še znamke za 60 lir, na kateri bo naslikana «La Vergine delle rocce». Poleg tega pa so Italijani ob raznih prilikah že pred vojno izdali nekatere znamke z motivi iz njegovega dela. Francija je tudi izdala eno znamko na čast velikemu znanstveniku. Na njej vidimo v sredini Leonarda, ob straneh pa na desni grad Da Vinci, kjer se je bil rodil, na levi strani pa grad Cloux, kjer je umrl. Zapadnonemška republika je izdala znamko v večbarvnem tisku, na kateri vidimo njegovo najznamenitejše delo «Monna Liso». — Vzhodna Nemčija pa je po zgledu vseh vzhodnoevropskih držav izdala letos tako imenovano «serijo kulture», na kateri so naslikani štirje velikani, ki so naslikali štirje velike obletnice potekajo letos. Ti možje so Leonardo da Vinci, Gogolj, Victor Hugo in perzijski zdravnik Avicenna. Nemška znamka za Leonarda ima vrednost 20 pfenigov. Lepo manj posrečeno pa je tudi Litva. Pred vojno pa je tudi Latvija izdala znamko na čast Leonardu, v seriji, ki je prikazovala razvoj letalstva.



V Bujah imajo gimnazijci najmodernejše šolsko poslopje, kjer poučujejo v hrvatskem in italijanskem jeziku. Kdaj bo dobila slovenska gimnazija v Trstu — kjer naj ne bi poznali diskriminacije — take prostore

Nove slovenske mladinske knjige

Medtem ko se ne moremo posebno ponašati s periodičnimi publikacijami za našo mladino, pa smemo toliko bolj pohvaliti delo založbe Mladinska knjiga, ki posreduje mladini, od najmlajšega pa do onih, ki gredo v osemnajsto leto, dobre knjige. Pri tem svojem prizadevanju, dati slovenski mladini čim več dobrih knjig, je založba letos napravila znaten korak naprej, ko je začela izdajati *Bevkovo izbrano delo* in novo zbirko z naslovom *«Knjižnica sinjega galeba»*.

France Bevk

Pesterna in Grivarjevi otroci

Medtem ko je Državna založba začela lani izdajati Bevkovo izbrano delo, bo Mladinska knjiga izdala Bevkovo mladinsko delo posebej. S tem bo slovenska mladina dobila vrsto knjig priljubljenega pisatelja, čeprav se nekateri s tako delitvijo Bevkovega dela niso strinjali. Vendar pa bo treba v vedno večji meri misliti na mladinsko književnost kot posebno zvrst književnosti: in izdaja izbranega Bevkovega mladinskega dela prav gotovo ne sme ostati osamljen primer v našem založništvu.

Kot prva knjiga je izšla Bevkova avtobiografska povest «Tatič», zdaj pa smo dobili drugi in tretji zvezek te zbirke. Drugi zvezek vsebuje povest «Pesterna», tretji pa znano delo «Grivarjevi otroci». V obeh povestih prikazuje Bevk življenje otrok v svojih domačih cerkljanskih hribih. Z močnim realističnim peresom slika velike socialne krivice ter bedno življenje proletarskih otrok, ki jim usoda ni naklonila nežne mladosti, temveč je že zgodaj postavila pred njih dejstvo, da se morajo spopirjeti z bridkostmi življenja. Obe knjigi, ki bosta našli gotovo dosti hvaležnih mladih bralcev, sta opremljeni enako kot prva. Odlične ilustracije sta prispevala France Mihelič in Maksim Sedej.

* * *

Druga knjiga zbirka, Knjižnica sinjega galeba, ki ima namen posredovati mladini izbrana dela domačega in tujega mladinskega slovstva, je izdala dve knjigi. Prva je Dhana Mukerdžija «Mladost v džungli», druga pa Seliškarjeva «Bratovščina sinjega galeba». «Mladost v džungli» je zanimiva, nenavadnih doživljajev polna knjiga, ki pripoveduje o indijskem dečku Hariju in njegovem očetu, ki živita med divjimi zvermi indijskega pragozda. Spoznavanje neusmiljenih zakonov džungle ter srečavanja z dnevnimi nevarnostmi vzgajajo mladega dečka v značajnega mladeniča plemenitega srca. Nenavadne prigode, napeti doživljaji in plemenita dela, vse to daje knjigi značaj prave mladinske knjige, po kateri bo z velikim navdušenjem segla tudi naša mladina.

Druga knjiga, «Bratovščina sinjega galeba» doživlja že tretjo izdajo. Ta Seliškarjev mladinski roman o pustolovščinah dalmatinskega dečka, ki premaguje zaostalo miselnost svoje okolice in končno zmaga v prizadevanju za uresničitev idealov svojega očeta, — omogočiti sebi in drugim lepše življenje, — bo prav tako znova pritegnil mlade bralce.

Slovenske narodne pravljice

Založba Mladinska knjiga je pravkar izdala knjigo slovenskih narodnih pravljic. Ta knjiga slovenskih pravljic, ki jih je zbral in uredil Alojzij Bolhar, predstavlja dar slovenski mladini, kateri predvsem je namenjena. Dejstvo je namreč, da naša mladina nima priročne knjige slovenskih pravljic, kakor je nimajo tudi starši, ki hočejo otrokom posredovati pravljični svet. Pomanjkanje take knjige nas opozarja, da bo treba čimprej misliti nanjo, da dobimo čim večjo in popolnejšo zbirko ljudskega pesništva, za katerega danes velja, da izumira in se umika modernemu življenju. Ker nam je znano obsežno delo strokovnjakov Etnografskega muzeja, ki na terenu že vsa leta po osvoboditvi zbirajo tudi ljudsko pesništvo, bi tako izdajo toliko prej pričakovali. Sedanja knjiga, ki je namenjena predvsem mlademu rodu, seveda take izdaje ne more nadomestiti. Koristila pa bo, kot že rečeno, predvsem naši mladini. Morda bi ob knjigi, ki je opremljena z ilustracijami Maksima Gasparija, pričakovali tudi malo več opomb, morda kakih razlag, skratka nekaj več, kakor samo navadno zbirko, iz katere je pripovedka ponatisnjena, in navedbo inačic istega motiva. In končno ne bi bilo knjigi prav nič v škodo, če bi domači strokovnjak za ljudsko pesništvo napisal nekaj besed o slovenskih pripovedkah. Pomanjkanje uvoda je občutil tudi avtor, ki je namesto tega dodal nekaj misli Maksima Gorkega o pravljicah. Res ne moremo ničesar reči zoper besede Maksima Gorkega, vendar bi bil mladinski izdaji slovenskih pravljic prav gotovo bolj na mestu uvod domačega avtorja. Sicer pa, kljub vsemu temu, knjiga bo gotovo dosegla svoj namen: po njej bo rada segala naša mladina, pa tudi starši in vzgojitelji bodo v njej našli vir za pripovedi najmlajšim.

Milan Šega

ZGODBA O VOLKU, BORISU IN NJEGOVI MAMI

«Osem bo», je dejal in z gorečo vžigalico posvetil v meglo, ki je bila taka, da bi jo z nožem rezal. «Podnevi se mi ta breg nikoli ni zdel tako strm kakor v ti pretekli megli. Vrag vedi, če lezemo nanj na pravem koncu».

Zdaj smo začeli vsi trije dvomiti, če smo na pravi poti ali ne, če nismo kljub vsej pazljivosti zašli preveč na levo, kjer je bil še en skalnat vrh, le da je bil tisti dosti bolj strm in težje dostopen ko naš.

Jeli smo se ozirati okoli sebe, pregledovati tla, da bi našli kar koli, ki bi bilo poznano našim očem. Toda vse to početje je bilo čisto brez koristi in nas je samo še bolj vznejevoljilo. Ko smo se obračali sem ter tja, smo se celo tolikanj zmedli, da nismo več spoznali, na kateri strani pobočja leži vas, od koder smo prišli, in kam moramo iti, da pridemo do naše oglarske koče.

Veter je postajal vedno hujši, zledenele snežinke pa so se s tolikšno močjo zabadale v naša lica in v oči, da si nismo smeli privoščiti niti pet minut odmora. Obleka na nas je tako otrdela, da se je pri vsakem vzgibu lomila in glasno pokala. Med hojo tega pokanja niti zapazili nismo zdaj pa se zato kar nismo mogli upirati smehu, ki se nas je polotil, ko smo jeli s premrlimi prsti otipavati svoja čudna spremenjena oblačila in ko smo ugotovili, da imamo na glavi namesto baretk nekake ledene kučme.

Sredi smeha pa smo iznenada vsi trije hkrati utihnili. V globeli malo niže se je iz megle zasvetilo nekaj parov premikajočih se oči, ki so se neslišno vzpenjale po bregu navzgor.

Obstali smo in se dolgo nismo niti zganili. Sprva je bilo videti, da gredo naravnost proti nam, kmalu pa smo se lahko prepričali, da imajo pred seboj drugo pot.

Bilo je, kakor da nas sploh opazili niso. Na vrhu vzpetine so se oči sicer za trenutek ustavile, a se precej nato pognale na drugi strani nizdol in se utrnile v megli.

Šele zdaj smo prišli do sape.

«Volkovi,» je dahnil Bert in dvignil glavo, kakor da prisluškuje v smer, kamor so živali izginile.

Nismo več čakali. Z vso naglico smo se lotili strmine, ki se nam je zdela še malo prej tolikanj težavna, in v resnici, kakor bi imeli na nogah peruti tako zlahka smo se povzpeli na njen vrh in do našega bivališča.

Že naslednjega dne smo se znova srečali s tolpo petih volkov ki so prišli skoraj do vrat naše koče. Videli smo jih skozi lino v steni.

Bile so mršave, dolge živali z debelo glavo na širokem vratu in z napetimi, dvignjenimi uhlji, prežečimi na vsak šum od strani, kjer so vohale človeka. Na snegu so bili videti črni.

Nekaj časa so se potikali okoli koče, potem pa so se spustili v nagel tek in se v vrsti drug za drugim izgubili med skalovjem, ki je od vseh strani obdajalo plitvo, golo kotanjo.

Četrto jutro po našem odhodu iz vasi se je na stezi ob robu kotanje prikazala z dolgimi palicami oborožena skupina vaščanov, ki si je z naglimi koraki krčila pot skozi visoki sneg. Še preden smo jih zagledali, smo slišali njihove glasove in dvakrat zapored kratek žvižg, s katerim so nas opozorili na svoj prihod in na to, da prihajajo naši prijatelji.

«Kaj vas niso požrli volkovi», so vpili, ko so nas zapazili pred kočo. «Kar res smo se bali, da as ni nikjer več.»

Morali smo jim povedati vse čisto natanko, kako je bilo, in ko so slišali, da se volkovi še vedno potepajo okoli naše kotanje, so se preplašeno spogledali in se potem vsak hip obračali z glavami proti lini, ki je odpirala pogled med skalovje.

Nekega dne vas bodo napadli,» je dejal majhen suh možic med njimi, ki je imel poleg gorjače pri sebi še veliko gozdno sekiro. «V sosednji vasi so vdrli v hlev in raztrgali dve ovci. Samo še Nemci so lahko hujši roparji.»

Oče malega Umberta pa je brž nato povedal, da se fašisti popolnoma resno pripravljajo za pohod proti našemu skalovju in da bi se za to pot odločili že pred nekaj dnevi, če jih ne bi nekdo v vasi nalagal, da imamo tu, na vrhu dve strojnici.

«Še nekaj hujšega imamo,» je vzkliknil Bert in se od zadovoljstva zaradi svoje nenadne misli veselo zarežal. «Volkove imamo. Dvajset volkov je naša najboljša straža. Naj le pridejo, če si upajo.»

Vaščani so se znova spogledali.

«Dvajset?» je vprašal s strahom Umbertov oče.

«Najmanj dvajset,» smo odvrnili in se vsi trije v en mah zasmejali.

Prvi se je znašel mlad, visok fant, ki smo ga klicali za Bernadina. «Aha, že razumem», je dejal in se tudi sam smejal. «Ko se vrnemo v vas, bomo vsepovsod govorili, da se potika tu okrog ogromna tolpa volkov. Fašisti se še do prvih dreves ne bodo upali.»

Bilo je sredi januarja in sneg, ki je naletaval skoraj ves mesec, nas je docela odrezal od vasi. Okoli koče ga je bilo za poldrugi meter. Takega snega že dolgo ni bilo v Abruzzih.

Vsako jutro smo morali odkopavati sneg, ki je do polovice zasul vrata, in si delali gaz do oglja, če nismo hoteli ponoči zmrzniti na lesenih pogradih. Jedli smo samo še kruh, ki smo ga namakali v olje in ga nato pekli nad žerjavico.

Nekega dne pa se je nebo nad nami nenadoma zjasnilo. Posijalo je toplo, malone pomladansko sonce. Na steni položne skale smo si naredili nekaka ležišča, na katerih smo se potem sončili vsak dan po nekaj ur.

Svet okoli nas je bil ves bel in tih. Nizko spodaj je bilo videti dolgo reatinsko dolino, vasi in Rieti sam, ki pa je bil do opoldanskih ur zavit v meglo.

Volkovi so prihajali v našo bližino domala vsak dan. Kakih sto metrov od nas so se ustavili, dvignili glave in se ozirali proti koči. Včasih so polegli po snegu, položili glavo na sprednje noge in dolgo ležali tako, ne da bi se zganili. Le z uhlji so neprestano strigli.

Bilo jih je še vedno pet. Ko pa je posijalo sonce, sta se nekega jutra prikazala samo še dva. To pot sta obstala više, čisto ob robu kotanje. Brž ko pa smo stopili iz koče, sta se naglo obrnila in stekla po strmini navzdol.

Ta dva smo potlej videvali vsak dan. Tudi ponoči sta morala biti v naši bližini. Včasih nas je zbudilo njuno lajanje, s katerim sta najbrž klicala drug drugega. To lajanje se je neke noči ponovilo večkrat zapored. Bilo je z vsakim trenutkom glasnejše, zadnje pa je bilo že čisto blizu naše koče.

Bert je skočil z ležišča in odprl vrata. Zunaj je bila še trda noč.

«Nekaj se jima je moralo zgoditi,» je rekel Bert. Precej nato pa je glasno vzkliknil.

Živali sta tik mimo njega zdrveli po snegu in izginili v temi. Stekli sta proti vzhodu, kjer je bil svet okoli naše kotanje najbolj strm in zaradi navpičnih skal skoraj nedostopen.

Nekaj trenutkov nato smo se vsi trije povzpeli na vrh skale, kjer smo se čez dan sončili. Od tu smo lahko razločili do dna strmine, po kateri se je dvigala edina pot do našega bivališča. Spočetka nismo videli drugega ko grmičje, s katerim je bilo pokrito sedlo med našim in sosednjim vrhom, čez kratek čas pa smo zapazili še nekaj, kar nas je hudo vznemirilo.

Med grmičevjem so se premikale nekakšne sence, ki jih je bilo vedno več. Toliko smo lahko že razločili, da so bili to ljudje in da so bili ti ljudje oboroženi s puškami.

«Fašisti,» je zamrmral Peter ki je imel med nami najbolj ostre oči.

Zdaj smo si bili takoj na jasnem: če ne bi bilo obeh volkov, ki sta nas zbudila s svojim laježem, bi nas jutro našlo obkoljene v kotanji. Tako pa je bilo še vedno dovolj časa, da se jim lahko izmuznemo. Vendar smo se odločili, da počakamo jutra.

Noč se je naglo redčila in ljudje pod nami so postali kmalu povsem vidni. Ker je bilo jutro mrzlo, so stopicali po snegu sem ter tja in mahali s premrlimi rokami. Bilo jih je okoli dvajset.

Preteklo je še pol ure. Fašisti se še vedno niso premaknili. Videli smo, kako so obračali glave proti vrhu in z očmi iskali okoli sebe, kakor da se boje nečesa v svoji bližini.

Takrat smo začuli kratek žvižg. Izza skal na drugi strani kotanje se je prikazal Umberto. Bil je ves zasopel in krvav po rokah.

«Nisem mogel prej, da bi vas opozoril», je dahnil, ko se je ustavil pod skalo. «Vso pot sem tekel. Moral sem narediti velik ovinek, da me ne bi opazili.»

V tem se je docela zdanilo. Zdaj smo z naše višine razločili natanko vsako najmanjšo stvar, ki nas je utegnila zanimati. Videti je bilo, da se fašistom čisto nič ne mudi. Oblečeni v temnozelene uniforme in oboroženi s kratkimi karabinkami, so se zgnetli v manjše grupe; bili so tako glasni, da smo jih slišali do vrha vzpetine.

Mahoma pa je nastala med njimi pravcata zmešnjava. Begali so po sedlu in vpili drug na drugega. Vse to je trajalo nekaj trenutkov. Potem so začeli nekateri streljati iz karabink in teči proti drevesom, ki so zapirala vzhodno stran sedla.

Zdaj šele smo zagledali oba volka. V dolgih skokih sta se gnala navzgor po strmini. Od spodaj se je oglašalo vedno več pušk. Bila sta le še nekaj metrov od našega skrivališča, ko je volk, ki je tekel zadnji, nenadoma kakor počenil, stresel z glavo in se nato počasi zleknil v sneg. Drugi pa se je z urnim obratom rešil pred kroglami za steno visoke skale, ki se je dvigala le malo niže od naše. Nismo ga več videli.

Vojaki so še nekaj časa streljali, potem pa so se jeli drug za drugim spuščati po poti, od koder so prišli.

«Glej jih no», je vzkliknil Bert, «kaj naj pa to pomeni!»

«Volkov so se zbali», je odvrnil Umberto in se veselo zarežal s svojimi širokimi usti. «Pa tudi nas, seveda.»

* * *

Boris se ves čas mojega pripovedovanja ni niti enkrat zganil. Ko pa sem končal, je bilo prvo, kar je želel vedeti:

Ali je bil volk, ki je obležal na snegu, mrtev.

«Mrtev», sem mu odvrnil. «Naravnost v glavo ga je zadela krogla.»

Na ta moj odgovor je resno zmajal z glavo in za dlje časa utihnil.

Potem je znova vprašal:

«Kaj pa ste storili ž njim, ko ste ga šli pogledat? Saj ste se morali prepričati, če je mrtev ali ne.»

Pogledal mi je v obraz in v očeh mu je bilo videti, kako hudo mu je bilo za ubito žival in kako rad bi slišal, da smo mrtvega volka zagrebli v zemlji.

«Nič nismo storili», sem rekel in nenadoma začutil, kako sem zaradi tega odgovora zardel. «Bila je volkulja. Oni drugi volk, ki je fašistom srečno ušel, pa se je še nekajkrat vrnil. Taval je okoli, kakor da jo išče.»

Boris ni več zdržal na sedežu za mizo. Vstal je in jel hoditi po sobi iz kota v kot, se za kak hip ustavil, me pogledal in z dvignjeno brado nekaj jezno momljal.

«Morali bi jo zagrebsti, zaslužila je», je večkrat ponovil ter stresal z glavo. «Jaz — — če bi bil jaz poleg, bi to gotovo tudi storil. Pokopal bi jo — —»

Bil je ves iz sebe.

Cez nekaj trenutkov je najin razgovor pretrgal zvonec, ki je zabrnel na vratih. Vstopila je Borisova mama.

«Po vsej hiši ga iščem», je rekla in ga skušala ujeti za roko, da bi ga odpeljala domov. «Oče se je že pred eno uro vrnil.»

Fant pa je naglo stopil za moj hrbet.

«Saj sem ti povedal, da me je tovariš profesor povabil k sebi», je dejal z užaljenim glasom in se oprijel mojega suknjiča. «O volkovih mi je pripovedoval — —»

Mama se je zdaj nasmehnila ter sedla na stol, ki sem ji ga ponudil. «Seveda si mi povedal, toda kdo bi si mislil, da boš tako dolgo ta. Gotovo si bil hudo nezasen.»

Nato pa je še dodala:

«O volkovih, da — vsaj zvedel, kakšne zveri so to. Že večkrat sem ti rekla, da te bodo nekoč dne, če boš tak, kot si — celega, s kostmi in kožo vred požrle.»

Boris je stopil na sredo sobe, se ozrl najprej na potlej pa k materi, ki ga je gledala z veselim, srečnim smehljajem. Samo ozrl se je na naju, dvignil glavo in brž nato z odločnim, moškim korakom krenil proti vratom. Tu se je obrnil in za trenutek postal.

«Prosim vas», mi je rekel, «povejte še mami, kakšna zverina je volk v resnici. Naša mama ga ni še nikoli videla.»

To je dejal, se nasmehnil in zmagoslavno odšel iz sobe.

KONEC.

NESLUTENE RAZVOJNE MOŽNOSTI jugoslovanske elektroindustrije

Ko je stara Avstro-Ogrska anektirala Bosno in Hercegovino, je v osvojenih pokrajinah predvsem želela razviti poljedelstvo. V ta namen je v okresu in Livnu ustanovila meteorološke postaje. Nad pol stoletja se je smatralo da so ne melioracije, regulacija rečnih sezonskih voda, gradnja kanalov in nasipov, osnovni problem teh krajev. Napravilo pa se je zelo malo. Med obema vojnama se je pozabilo še na tisto, kar je že bilo napravljeno.

Po osvoboditvi pa so z novim časom prišli tudi novi, mladi in podjetni ljudje. Med drugim so si zastavili naslednjo velikansko in važno nalogo: izdelati regulacijski načrt vseh voda, nakazati sistem za njihovo uspešno in pravilno izkoriščanje, za odpravo po njih povzročene škode, za spremenitev sezonskih nalivov, poplav, svojeglavih hudournikov, skritih ponikalnic močvirij itd.

V tem pogledu imajo danes kraji od Kupreškega polja do morja zanesljiv in dokumentiran osnovni plan. To je delo mladih inženirjev in strokovnjakov, ki so v času stare Jugoslavije študirali na zagrebški tehnični fakulteti ter sanjali o podobnih nalogah. Ko je prišel njihov čas, so se pod najhujšimi pogoji lotili napornega dela. Njihovi računi in projekti so povečini sestavljeni na osnovi podatkov, ki so jih sami zbrali od leta 1945 dalje.

Cetini več vode

Prva konkretna naloga se je zastavila v zvezi z reko Cetino. Ta reka ima namreč poleti tako malo vode, da se lahko izkoristi samo petina, večkrat celo samo osmina njene vodne sile. Zgodi se, da mora hidroelektrarna «Tito» na reki Gubici večkrat odpovedati svoje usluge dalmatinski industriji in morajo s tem v zvezi nekatere industrijske ustanove celo prekiniti z obratovanjem.

Zatorej bi bilo potrebno normalizirati obratovanje te hidrocentrale ter na ta način omogočiti obratovanje industrije. Dobra rešitev bi bila v tem primeru umetno jezero, ki bi se v njem v času poletne suše zbirala zadostna količina vode, s čimer bi bil rešen problem tudi za meseca januar-februar, ko reka zamrzne in voda priteka počasneje.

Iskali so na Sinjskem polju primerno mesto, toda zaman. Važnost tega prostranega, če prav še neurejenega polja, je za napredek dalmatinskega poljedelstva tako velika, da se ga tudi samo delno ne sme potopiti. Nižje, v kraških klancih, pa so zraven tega še naleteli na skrita ponikalna žrela, ki bi skoznje, globoko pod zemljo, vsa voda odtekla v morje.

Za Sinjem se razteza razsežno Horvataško polje, ki so ga tudi raziskovali, če bi morda ne bilo primerno za zgraditev umetnega jezera. Geologi so ugotovili, da bi njegovo dno verjetno puščalo vodo. Zato so leta 1947 opustili ta načrt. Poskušali so drugje, in sicer izven reke Cetine, proti Bosni na tako imenovanem Buškem blatu, ki je pravzaprav samo južni poganjek velikega Livanjskega polja. To Buško blato, ki je sezonsko jezero, onemogoča bolj kvalitetno poljedelstvo, v sebi pa zbira vode, ki niso nikomur koristne, razen živini, ki jo gonijo pastirji že od pamtiveka semkaj napajat. Leta 1948 pa se je skupina hidrotehničnih strokovnjakov začela resno ukvarjati z omenjenimi načrti. Geologi so pričeli vrtati zemljo, hidrologi pa meriti ter opazovati vodo.

Ljudje širokih koncepcij so hoteli ves problem zagrabiti še temeljiteje. Razširili so svoja raziskovanja na obširno področje kakih 5.000 kv. km, na vse področje Imotskega, Vrlike, Krke itd. Skoraj leto dni so raziskovali tokove podzemskih voda in kraških ponikalnic. Barvali so te vode, da bi potem poiskali njihovo sled v niže ležečih ter bolj oddaljenih potokih, brzicah, predvsem pa v reki Cetini. Delo je bilo zelo težavno. Raziskovanja so vsak teden zastavljala nove probleme. Najnovejši zaključki, ki so se do njih dokopali, so vedno bili povsem nasprotni prejšnjim. Prej se je recimo zatrjevalo, da akumulacija vode na toku Cetine ni potrebna, ker da za to zadostuje Buško blato. Opazovanja zagrebške skupine geologov in graditeljev pa so govorila, da se večji del vodovja tudi pod zemljo ne izteka v Cetino. Pri tem delu se je utrjevala sama osnova, ki se je obogatila z novimi podatki o doslej še neraziskanih tokovih in karakteristikah glavnih voda tega zapuščenega kraja.



Poteze velikega načrta

Pred letom in pol so na seji strokovnega sveta v Crikvenici predložili svoje načrte inženirji Stjepan Reštarović, Boris Pavlin in Anton Stepinac. Veliko pozornost je vzbudil elaborat inženirja Restarovića.

Reka Cetina, ki je doslej slabo in neredno zalagala z vodo hidrocentralo Tito, bo v bodoče v hidroenergetskem pogledu postala pravi velikan. Postopno bo Cetina zadobila eno najpomembnejših vlog v gospodarskem razvoju tega predela Jugoslavije. V devetih debelih zvezkih je obdelana splošna gospodarska, energetska, hidrološka in geološka problematika Reštarović in tovariši predlagajo v svojem načrtu, naj bi se poleg objekta za akumulacijo vode na sami Cetini, zgradila že dva takšna večja objekta. Glede na precejšnje višinske razlike, bi te vode postale močen vir energije. Ta sistem, ne samo da bo v času suše in zimske zmrzavi omogočil enakomerno obratovanje hidrocentrale Tito, marveč bo tudi imel docela obratne karakteristike od ostalih hidroelektričnih central. Cetina bo tako lahko nadoknadila primanjkljaj energije vsem ostalim sistemom.

Izvoz energije

V tem ko se je iskala ta rešitev, se je porodil načrt, po katerem naj bi postalo področje, ki je do danes trpelo na pomanjkanju vode, samo dobavitelj energije. Še več: izvoznik energije.

Primanjkljaj energije v poletnem času, v alpskih deželah pa tudi pozimi, ni značilen samo za jugoslovanske hidrocentrale. Še bolj občutijo to v Švici, Severni Italiji in Avstriji. Da bi se v tem času ta primanjkljaj nekako izravnal, so primorani graditi drage termocentrale. Raziskovanja in proračuni Reštarovića ter njegove skupine dajejo izredno ugodno sliko. Cetinski sistem bi lahko postal ogromen regulator izvoza odvečne energije prav v času in tja, kjer bi ta energija bila najbolj potrebna. Namesto da bi se gradile zelo drage termocentrale, se bodo raje napeljali s področja Cetine daljnovodi, ki se bo po njih dovažal električni tok na kraj potrebe. Ta projekt, ki v svoji sedanji oblik: postavlja samo osnove nadaljnjemu razvoju, predlaga postopno zgraditev kakih deset hidrocentral velike zmogljivosti. V primerjavi z vinodolskim sistemom bi se dala izraziti energetska kapaciteta cetinskega sistema v razmerju 20 : 1, v primerjavi s sistemom dravskih elektrarn pa v razmerju 2,3 : 1. Najvažnejše je to, da bo ta sistem razpolagal z energijo ob pravem času, se pravi, ko bo ta primanjkovala ostalim našim sistemom, kakor tudi onim v inozemstvu.

«Peruča»

V natrpani sobici, ki je v tretjem nadstropju belega poslopja v Gudoličevi ulici, se pripravljajo idejni načrti za zgraditev prvega člena v tej verigi novih hidrocentral. Inženirja Luka Mladineo in Boris Pavlin načelujeta «ekipi Peruča». Dela se bodo pričela prihodnje leto. Prva nova hidrocentrala bo začela obratovati leta 1955—56. Idejni projekt mora biti gotov do konca tega leta, da bi se čim hitreje pristopilo k izdelavi glavnega projekta in nato k — uresničevanju.

Namesto, da bi se potopilo Horvataško polje, ki je v poljedelskem pogledu zelo važno, ker se z njim preživlja okrog 1000 gospodarstev, se bo raje evakuiralo Koljansko in Ribariško polje med Sinjem in Vrliko. Približno 140 gospodarstev se bo preselilo v nove domove. Tudi okrog 20 km ceste Sinj—Vrlika bo prekrila gladina novega jezera, ki bo po površini za deset Blejskih.

Na vsem tem področju se vrše detajlne analize tal. Od teh raziskovanj bo odvisna velikost jezera, odnosno višina jezu.

— Odločili smo se že za etapno graditev. V prvi etapi bomo zgradili 35 m visok jez, pri čemer bo znašala površina jezera 11 kv. km s 150 milijoni kub. m vode. Če nam bo sestava tal to dovolila, bomo kasneje zvišali jez na 50 m. Jezero bo seveda večje: okrog 15 kv. km, s 350 milijoni kub. m vode.

Hidrocentrala Peruča, ki bo stala za jezom, na jugovzhodnem koncu novega jezera, ne bo igrala v tem podjetju glavne vloge. Predstavljala bo postransko vrednost. Največja vrednost bo velikansko skladišče vode, iz katerega se bo dovažala reki Cetini, ko bo njeno vodno stanje deficitno, prav tako pa tudi Horvataškemu in Sinjskemu polju za namakanje v času suše. Tako se bo poleg pridobitve novega energetskega vira v Peruči, tudi okrepilo ter izpolnilo obratovanje hidrocentrale Tito. Dalmatinskemu poljedelstvu pa se bo s tem že v prvi etapi nudila občutna pomoč. Hidrocentrala Peruča bo dajala letno od 60 do 90 milijonov KW. Hidrocentrala Tito pa ne bo več obratovala neenakomerno in pretrgano. Obe skupaj bosta predstavljali okrog 75 odst. kapacitete celotnega vinodolskega sistema.

Pogled Stjepana Reštarovića je uperjen na velik zemljevid kamnitega dalmatinsko-bosenskega področja, kjer so že zarisani predvideni nasipi, kanali, tuneli, postaja za črpanje vode, podzemske elektrarne, nova jezera, nova plodna ter orna polja, sadovnjaki, zeleni vrtovi, južne kulture itd.

Kupreško polje ima povprečno nadmorsko višino 1140 m, površine pa 9600 ha. Padavine so precejšnje. Z zgraditvijo manjšega nasipa se bo lahko zbralo okrog 5 milijonov kub. m vode iz Milača in Mrtvice, in to ne samo za poletno namakanje polj, marveč tudi za potrebe nove hidrocentrale Stržanj. Namesto, da bi se vodovje Milača izgubljalo v kraških breznih, se bo s pomočjo sistema kanalov napeljajo do slapa Suice, kjer se bo zgradila elektrarna s kapaciteto 2750 KW.

Kanjon Suice se razširi v Suičko polje, ki meri 480 ha ter ima 920 m nadmorske višine. Suica je tipična kraška reka, ki teče delno po površju, delno pod zemljo. Pretežni del njenih voda izginja v brezno Kovači. S pomočjo barvanja se je ugotovilo, da to vodovje ponovno prihaja na površje v Buškem blatu, in sicer kot reka Ričina. Z zgraditvijo nasipa pod elektrarno Stržanj, bi se to vodovje ponovno moglo izkoristiti pri Bogdašiču. Še bolj važno pa je to, da bo v jezeru 5 milijonov kub. m vode več kot dovolj za namakanje Duvanjskega polja. V ta namen bi zgradili med Suičkim in Duvanjskim poljem tunel treh kilometrov. Pri tem se bo padec hkrati lahko izkoristil za potrebe hidrocentrale Mokronoge.

Večje bodo koristi od namakanja Duvanjskega polja. To polje meri okrog 12.200 ha, njegova povprečna nadmorska višina je 820 metrov. V zimskem času, ko ni vegetacije, se lahko tu zbere nad 40 milijonov kub. m vode. V času vegetacije bi to polje postalo velikanski planinski pašnik, vodovje Suice, ki je doslej izginjalo v breznu Kovači, pa bi sedaj odtekalo z Duvanjskega polja, skozi novo hidrocentralo Vrilo, v novo veliko jezero, ki bi nastalo v Buškem blatu. Po pet in pol kilometra dolgem predoru bi se voda pod zemljo spustila za kakih 150 m. Hidrocentrala bi dajala letno okrog 90 milijonov KW, zraven pa še dokaj vode Buškemu blatu.

Ukročene ponikalnice

Tudi Glamoško polje s svojimi 13 tisoč hektari površine, moremo smatrati za dobavitelja vode Livanjskemu polju, odnosno novemu jezeru nad Buškim blatom. Zaradi velikih padavin in nadmorske višine, je Glamoško polje važno zbirališče voda, ki potem izginjajo kot ponikalnice proti severu najbrž v Plivo, proti jugu pa v Livanjsko polje in Cetino. Tudi v dolini Ribnik, na severozahodnem koncu polja, se bo zbralo kakih 5 milijonov kub. m vode. S tem bodo zmanjšane zimske poplave, poleti se bo namakalo okrog 1000 hektarov plodne zemlje, voda pa bo odtekala po 20 km dolgem kanalu v nižje Livanjsko polje. Na južnem koncu bo zimsko zbirališče z 20 milijoni kub. m vode. Voda bo tekla po 4,8 km dolgem kanalu skozi hidrocentralo Kablići in bo dajala letno novih 45 milijonov KW.

Livanjsko polje meri 40 tisoč ha in je 700 do 720 m nad morjem. Padavine so velike Voda ponika na robeh polja teče proti Cetini. To je inženir Stepinac tako ugotovil, da jo je pobarval. Vendar ponikalna žrela niso dovolj velika, da bi utegnila vsa voda odteči. Poljedelstvo se v tem kraju ne more razviti. Poplave trajajo zelo dolgo. Ko voda odteče, pusti za seboj veliko škodo, blato in opustošena polja.

(Nadaljevanje na 8. strani)



JUCA piše PEPI

Draga Pepa!

Na tem svetu je tako,
da le to se zdi lepò,
kar je prej nekdaj bilò.

Vse, kar leze ino gre,
kar vrti in giblje se,
naj v življenjskem je še boju
al' v zasluženem pokoju,
naj počiva al' peha se,
ljubi resnost ali špase,
vse pozna le take glase,
ki slavè le stare čase. —

Tu nastaja pač vprašanje:
Je pravilno to ravnanje??

Pa poglejmo mal' nazaj,
da spoznamo, če v deželi
res so dobro se imeli,
če je res bil v Trstu raj!

Kaj imel je Tržačan?
Delal je, garàl ves dan!
A zvečer spehanost silno
moral nesti je v gostilno.
Tam ga čakala je hrana
težka, neprebavna, slana,
le pečenke in klobase...
Z muko jih je tlačil vase,
zraven štefan istrijana
ali «doppio» dalmatinca...

In ko bil je končno sit,
tak' se čutil je nabit,
kot da bi nažrl se svinca.

Taka stvar je brez pomena;
kje ostane tu higiena?!

A doma, ti ljubi bog!
Žena žre in žre otrok!
Dolge ure je kosilo
trajalo in pri večerji
žrli v istem so razmerji.
To več ni človeško bilo!

Od pondeljka do sobote
ista pesem, iste note...

Ko prišlò je do nedelje,
isto je bilò veselje:
V mestu in okolici
vse ti pije, žre, kriči.
Grobo so se špasali,
s hrano, z vinom basali.
Dalmatinec, istrijan
bil tedaj je prenavaden;
za nedeljo bolj prikladen
bil seveda je teran. —

In požrešno to početje
je zaključilo še petje.
Kot da s pametjo se sprli
so, vsi Tržačani vrli
kakor srake so se drli...

Je grmelo kot kanon
še «un litro de quel bon»,
krulili so «primo amore»,
tulili so «che bel fiore»,
«le gal'ine tutte matte»,
«son galante, son gentile»...
Polne tega vedno bile
ulice so in zagate.
Večni bil je to program,
vedno le «beviam, beviam!»

In po ravnem in po klanci
valjali so se pijanci...

Ah! Vi ubogi Tržačani,
kak' bili ste zapeljani!
Tako nehanje nezdravo
ste imeli za zabavo!
Niste ne se veselili
in živeti niste znali;
le želodce ste polnili
se prek' mere debelili,
eleganco pokopali!

Doba zdaj interesantna
naša je in elegantna.

Vino zdaj se ne preliva,
danes delavec počiva
v vsakem tednu po par dni,
in pečenk, klobas več ni. —
Linija se zdaj goji!

Petje pa je tak špetir,
da kali le nočni mir.

Vsak boga naj zdaj zahvali,
da za vekomaj končali
stari časi so pijani
ob premastni, težki hrani!
In če stiskajo zdaj pas,
vitek je zato naš stas! — —

Tak' se, Pepa, ti oglasi,
če ti kdo še kdaj pokvasi
o tem «lepem, starem času»!

Ko pa sama si s seboj,
le po starem si zapoj!
V javnosti pa skrivaj sline
v čast in slavo —
«domovine»!

ZGODOVINSKI ČASOPIS V.

(Nadaljevanje s 4. strani)

Josip Korošec v članku *Bijelo Brdo* poroča o dveh razpravah, ki sta izšli o nekropoli v Bijelem Brdu ter pri tem zavrača nekatera tam navedena mnenja. Odklanja pa tudi način izkopavanja, ki je bil uporabljen v Bijelem Brdu. — Stari zgodovinar *Ljudmil Hauptman* je prispeval sestavek *Postanek kmetskega stanu na Koroškem*, v katerem odgovarja W. Fresacherju, ki je v Celovcu izdal knjigo Der Bauer in Kaernten. — Daljši je sestavek *Ferda Gestrina Doneski k zgodovini Ljubljane v srednjem veku.* Avtor pravi v začetku, da doslej v literaturi še ni ugotovljen čas, v katerem je postala Ljubljana mesto v pravnem pomenu besede. Po raznih argumentih prihaja do zaključka, da je Ljubljana prejela pravice mesta leta 1220. Nadalje govori o zgodovini najstarejših ljubljanskih patricijskih družin. Pri tem se ustavi tudi ob začetkih mestne avtonomije, ki datira iz časov vojvode Rudolfa (1358—1365). — *Josip Zontar* piše *Ob šestoletnici Dušanovega zakonika;* poroča o raznih predavanjih in spisih ob tej priložnosti. — *Slovenica v spisih metliškega čevljarskega ceha* je prispevek *Modesta Golje.* Avtor objavlja nekatere vpise, ki so pisani v slovenščini in ki so dragoceni ne samo za slovenista temveč tudi za zgodovinarje zaradi cehovske terminologije. — V članku *«Župan» in «občina» v novejšem slovenskem izrazoslovju* piše *Janko Polec*, kako je po izrazih «srenja» in «soseska» Matej Cigale kot urednik avstrijskega Uradnega lista uveljavil besedo «občina», ki je bila pri Hrvatih že v splošni rabi. Za poglavarja občine pa se je uveljavil stari slovanski naziv «župan», ki so ga predlagale Novice. — Zanimivi sta pismi, o katerih poroča *Dragotin Lončar (Dva doneska o početkih socializma med Slovenci).* Avtor se je namreč obrnil na dva slovenska ameriška izseljenca socialista, ki sta mu poslala nekaj podatkov o početkih socializma v Avstriji in ZDA ter o slovenskem anarhistu Antonu Klemenčiču; izseljenca sta Josip Zavertnik in Fran Petrič, pismi pa iz leta 1909.

Skoraj 40 strani zavzema poglavje *Zgodovinske ustanove*, v katerem poročajo *Maks Miklavčič, Ivan Mohorič* in *Franjo Baš* o *Splošnem zakonu o državnih arhivih*, o *Arhivu zbornice za trgovino, obrt in industrijo* in o *Situacijski sliki slovenskih muzejev* ter o *Spomeniškem varstvu v Sloveniji.*

Zborovanjem in družtvenemu življenju sta posvečena na sestavka *Leopolda Petauerja Sedmo zborovanje slovenskih zgodovinarjev ob desetletnici Osvobodilne fronte v Ljubljani od 3. do 5. maja 1951* in pa *Boga Grafenauerja Tajniško poročilo za leto 1950.*

Janko Slebinger, Walter Schmid in *Egon Baumgartner* imajo v Zgodovinskem časopisu nekrologe, ki so jih napisali *M. Pivec-Stele, Jože Kastelic* in *Aleksander Jeločnik.*

Dobršen del revije je posvečen ocenam raznih knjig. Med recenzenti so *Bogo Grafenaur* (petkrat), *Josip Korošec* (štirikrat), *Jože Kastelic* (štirikrat), *Maks Miklavčič* (dvakrat), *Milko Kos* (enkrat), *Josip Zontar* (dvakrat), *Pavle Blaznik* (dvakrat), *Ferdo Gestrin* (dvakrat), *Aleksander Jeločnik* (enkrat), *Fran Zwitter* (dvakrat), *Lojze Ude* (enkrat), *Metod Mikuž* (šestkrat) in *France Škerl* (enkrat). Nekatere teh ocen so tudi zelo polemične in zavzemajo obseg pravih razprav.

Naslednje zaglavje je posvečeno poročilom o časopisih. *Gregor Čremošnik* poroča o *Istoriskem glasniku*, I-III letnik, in o *Historijskem zborniku*, I-III letnik; *Silvo Kranjec* o *Nasatvi istorije u srednjoj školi* I, 1-2; *Franjo Baš* o *Zeitschrift Vereines fuer Steiermark*, XXXVII-XLI, 1946-1950 in o *Carinthia* I, 134-140, 1947 do 1950. Poročila so toliko izčrpna, da se o vsebini vseh v teh časopisih objavljenih del pouči tudi tisti, ki so mu ti časopisi manj dostopni; zaradi zgoščenih prikazov so zlasti dobrodošla vsem tistim, ki tudi ne utegnejo tolikšnega gradiva sami prebrati, pa jih vendar stvar do neke mere zanima.

Na koncu je 69 strani *Bibliografije*, ki je razdeljena tako-le: 1. *Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1945-1950);* temu delu je napisal *Vasilij Melik Uvod* in *Splošni del*, *Stanislav Jesse* je sestavil bibliografijo za *Arheologijo in zgodovino starega veka*, *Vasilij Melik s sodelovanjem Milka Kosa, Alberta Rejca in Lojzeta Udeta* bibliografijo za *Srednji in novi vek do 1941.* 2. *Bibliografijo o narodno-osvobodilnem boju Slovencev za leto 1950*, sestavil jo je *France Škerl.* 3. *Bibliografija slovenske Koroške;* sestavil jo je *Lojze Ude.* 4. *Bibliografija o primorskem problemu;* sestavil jo je *Albert Rejec s sodelovanjem Lava Čermelja.* Za nas Tržačane je zlasti važen zadnji del, čeprav so tudi v ostalih takšna dela, ki nas zanimajo ali nas celo neposredno zadevajo. Pri tem pa moramo omeniti, da bi se v bibliografijo ne smela vriniti napaka, da je Bortolo Petronio naveden pod B (str. 471) namesto pod P. Tudi Race je Boris in ne Božo, kot je napačno navedeno na str. 510 (in v našem listu, ki je tamkaj naveden, ni te napake!). Nadalje se nam zdi, da bi morala bibliografija navajati vsaj dosegljiva dela iz zamejstva. Če je namreč v bibliografiji Koledar Svobodne Slovenije, bi tudi drugim delom ne mogel biti dostop zaprt.

Zgodovinski časopis je revija, ki nadvse dostojno reprezentira slovensko zgodovinsko znanost doma in pred svetom. Pri tem je še treba ugotoviti, da lahko tako po pestrosti vsebine kakor tudi po skoraj poljudnem slogu, ki je lasten vsem sodelavcem kljub znanstvenemu obravnavanju, revija najde čitatelje tudi med nezgodovinarji. Želimo, da bi uredniškemu odboru, ki ga sestavljajo dr. Bogo Grafenauer, Jože Hainz, dr. Jože Kastelic, dr. Josip Korošec, dr. Milko Kos, Vasilij Melik in dr. Fran Zwitter (odgovorni urednik je B. Grafenauer), uspelo, da bi naslednji letniki redno izhajali in s tako bogato vsebino. — Zahvala gre seveda tudi založnici Državni založbi Slovenije v Ljubljani.

RADE PREGARC

Tinče

(Nadaljevanje s 4. strani)

Pred zoro je bil Tinče mrtev. Jutranja svetloba, ki je legla na okna vojašnice, je padla na njegovo lice, ki je bilo rumeno kot vosek, na pol odprte mrtve oči je upiral v strop, v kot med tenkim nosom in upadlim licem je polzela solza in se ustavila kakor okamenela.

Jetniki so prihajali, gledali in zopet odhajali, nemi, tihi, s stisnjenim grlom in težko môro na prsih. Vsi so občutili: na žrtvenik večne pravice je padla nedolžna Tinčetova žrtev kot težka utež obtožbe proti brezumju ljudi, pogreznjenih v kri in umore, proti ljudem, katerih razum sta spačila domišljavost in pohlepnost ter ga spremenila v zverinstvo.

Ko so v Tinčetovem kraju zvedeli za njegovo žalostno smrt, so spoznali, da je nastopil strašen čas brez milosti.

Rado Murnik

OB DVAJSETLETNICI SMRTI

(Nadaljevanje s 4. strani)

je «Hči grofa Blagaja», roman, ki je izhajal v «Lj. Zvonu» od l. 1911 do 1913. Murnik je bil tudi dober podlistkar: smešil je družabne, politične in druge dogodke. L. 1914 je izdal «Lovske bajke in povesti», l. 1917 je napisal za «Lj. Zvon» idilično novelo «Na Bledu». Zadnja stvar izpod njegovega peresa so bili «Ženini naše Koprnele» (1921., Plamen in v ponatisu).

Moža, ki je vsako stvar parodiral, je l. 1914 zajela svetovna vojna in se je kot častnik rešil k cenzuri, kjer je zbral ogromno gradivo, ki ga pa ni več utegnil obdelati. Po vojni si je nekaj časa služil kruh kot stenograf pri ljubljanskem popisnem uradu, nato ga je bolezen priklenila na posteljo. Osem dolgih let je preživel na ležišču v siromaštvu in ljubljanska mestna občina mu je segla pod pazduho s tem, da mu je dala prostor v svoji ubožnici. To je bila edina nagrada, ki jo je dobil Rado Murnik ob šestdesetletnici za svoje pisateljsko delo.

Murnikova moč je predvsem v okretnem, bogato obloženem jeziku. V tem je bil mojster. Opisoval je naše življenje, a bolj zunanje kakor notranje. To je bila njegova napaka in to je tudi vzrok, da ga je sedanjost nekako pozabila.

St. K.

ROSSINI v "Verdiju"

Če ne bi bila otvoritvena predstava v petek zvečer dobro pripravljena in če ne bi nastopali kvalitetni pevci bi upravičeno označili premiero Rossinijeve «Italijanke v Alžiru» z znano rečenico «mnogo hrupa za nič». Letošnji repertoar gledališča «Verdi» vsebuje nekaj prav zanimivih opernih predstav in zares ne vemo zakaj se je vodstvo odločilo, da prav z «Italijanko v Alžiru» pričenja novo sezono. Ta opera, ki jo je dvajsetletni Rossini napisal leta 1813 prav gotovo ne izstopa iz množice del, ki jih je italijanski mojster iz rokava iztresal» in spada z nekaterimi izjemami (npr. «Seviljski brivec») da le v arhiv. Improvizirana problematična in danes skoraj banalno učinkujoča glasba na še banalnejši tekst samo kvari okus občinstva posebno če pomislimo na kvalitetna operna dela, ki še čakajo svoje krstne prizoritve v Verdiju da niti ne govorimo o nekaterih stvaritvah slovanskih avtorjev ki z uspehom predvajajo po svetu in se jih le v Trstu iz znanih razlogov otepajo.

«Italijanka v Alžiru» kakor večina ostalih Rossinijevih del nadaljuje tradicijo italijanske opere «buffo» iz 18 stol., katero so gojili tudi številni drugi skladatelji. Tako je tudi W. A. Mozart v svojih opernih delih pristaš te italijanske smeri vendar njegova operna dela kvalitetno močno izstopajo in pomenijo največji uspeh in zaton komične opere. Rossinijeve komične opere so bile v prvi polovici 19. stol velika moda in so v nekem pogledu imele namen, kateremu danes služi film, jazz-revije itd. Briljantna, lahkotno potekajoča glasba s svežo uverturo in virtuoznimi solističnimi vložki, ki nudijo pevcem obilo možnosti, da pokažejo odlike svojega glasu in tehnično spretnost je poleg scenske komike tisti moment ki povprečnega obiskovalca gledališča Verdi še vedno navdušuje in zato ni čudno, če je občinstvo tudi v petek zvečer do kraja napolnilo prostorno gledališče.

Predstava je bila pod vodstvom dirigenta Antonina Votto izvrstno pripravljena. Odlično uglašeni orkester je pokazal kvaliteto svojih članov zlasti v briljantni uverturi. Pri izbiri pevcev je imelo vodstvo prav srečno roko. Andrea Mongelli kot alžirski bey Mustafa je danes eden prvih italijanskih pevcev in odličen interpret nekaterih Rossinijevih del. S prikupnim lepo barvanim in tehnično odlično izdelanim glasom razpolaga mezzosopranistka Giullietta Simionato. Njo kakor tudi Fernanda Coreno (izvrsten basso buffo) odlikuje odlična scenska igra. Mongelli in Corena sta prav neizčrpna pri iznajdbi vedno novih domislekov in tò brez pretiravanja, v katero bi ju lahko zavedla igra. S svežim, lepo izdelanim glasom se je predstavila Goričanka Maria Erato v vlogi Elvire. Prijeten, lepo zveneč glas Petre Munteanuja pa bi dosti pridobil če bi bil v vseh legah bolje izenačen. Lepo sta se uveljavila tudi Jolanda Gardino kot Zulma in Cristiano Dallamangas v vlogi Halyja. Zborovske vložke je naštudiral Adolfo Fanfani. Režiser Carlo Piccinato je spretno izkoristil vse možnosti, ki mu jih daje Rossinijevo delo. Posamezne scene so bile okusno in stilno odgovarjajoče opremljene.

Prav neumestno učinkuje v «hramu umetnosti» prisiljena italijanska propaganda v obliki trobarvnih šopkov in je le škoda, da vodstvo gledališča Verdi podlega onim krogom, ki hočejo tudi tam, kjer jim prav nič ni potrebno, dokazovati svojo «dvatisočletno kulturo». — r

Charles Dickens

PICKWICKOVCI

136

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

«Takoj prineses vodo, slišiš? Takoj!» je ukazoval gospod Bob Sawyer z obupno strogostjo.

«Ne, ne morem,» se je uprla Betsy, «gospa Raddlova je pogasila ogenj, preden je šla spat, in zaprla kotel.»

«To nič ne de, to nič ne de. Ne vznemirjajte se zaradi take malenkosti,» je rekel gospod Pickwick, ki je opazoval boj strasti na obrazu Boba Sawyerja, «zadostuje tudi mrzla voda.»

«Še boljša bo!» je pripomnil gospod Benjamin Allen.

«Moja gospodinja trpi včasih na slaboumnosti,» je rekel Bob Sawyer in se čudno nasmehnil. «Jaz ne vem, toda meni se zdi, da ji bom moral stanovanje odpovedati.»

«Neumnosti, zakaj neki?» mu je prigovarjal gospod Benjamin Allen.

«Ne pojde drugače,» je rekel Bob pogumno in odločno. «Plačam ji jutri najemnino in pojutrišnjem ima odpoved.»

Ubogi fant! Kako bi bil vesel, ko bi bil mogel to storiti!

Tisti [illegible] poskus Boba Sawyerja, da bi se posmehoval poslednjemu udarcu, so tesnobno vplivali na vso družbo, ki je zaradi tega skušala dobiti svojo veselost nazaj s tem, da je pridno pila mrzli brandy in vino Prvi učinek je bila obnovitev prepira med škrofuloznim mladeničem in gospodom z rdečimi sidri na srajci. Najprej sta oba nasprotnika kazala svoje zaničevanje s tem, da sta trmasto in mrko gledala ter vihala nos, dokler se ni slednjič škrofulozni mladenič videl primoranega, da se jasneje izrazi.

«Sawyer!» je rekel na glas.

«Kaj je, Nody?» je vprašal Bob Sawyer.

«Žal mi je, Sawyer,» je rekel gospod Noddy, «da moram pri prijateljski mizi, in zlasti pri tvoji mizi, Sawyer, delati neprijetnosti. Toda ne morem si kaj, da ne bi povedal gospodu Gunterju, da ni gentleman.»

«In jaz,» je rekel na to gospod Gunter, «jaz bi zelo nerad delal izgrede v ulici, kjer stanujete, Sawyer, toda skoraj se bojim, da bom moral predramiti vaše sosedstvo s tem, da vržem tega človeka, ki je zdaj govoril, skozi okno.»

«Kaj s tem mislite, gospod?» je vprašal gospod Noddy.

«Nič drugega, samo to, kar sem rekel,» je odgovoril gospod Gunter.

«Potem bi rad videl, kako boste to naredili, gospod?» je vprašal gospod Noddy.

«Čez pol minute boste to videli, gospod!» je rekel gospod Gunter.

«Smem prositi za vašo vizitnico?» je rekel gospod Noddy.

«Še na misel mi ne pride, gospod,» je dejal na to gospod Gunter.

«In zakaj ne, gospod?» je vprašal gospod Noddy.

«Ker bi jo zataknil za okvir pri zrcalu in bi vse ki vas obiščejo, s tem varali da bi mislili, da vas je obiskal gentleman, gospod,» se je odrezal gospod Gunter.

«Gospod jutri zjutraj pošljem k vam enega mojih prijateljev,» je grozil gospod Noddy.

«Dobro, da vem, gospod, bom vsaj mogel služkinji ukazati, da naj zaklene vse srebrne žličke,» je odgovoril gospod Gunter.

Potem so posredovali drugi ter opozorili oba gospoda na nespodobnost takega vedenja. Gospod Noddy je potem prosil, da bi smel izjaviti, da je bil njegov oče prav tako pošten mož, kakor oče gospoda Gunterja, in gospod Gunter je izjavil, da je njegov oče v vsakem oziru tako pošten mož, kakor oče gospoda Noddyja in da je sin njegovega očeta sedemkrat na teden enako pošten mož, kakor gospod Noddy.

Ker so smatrali ti dve izjavi za uvod k novim sovražnostim, je posegla družba drugič vmes, nakar se je začelo grozno govorjenje sem in tja in hrup, v katerem se je slednjič gospod Noddy vdal svojim čustvom in glasno priznal, da je že od nekdaj čutil simpatijo h gospodu Gunterju. Gospod Gunter je odgovoril, da mu je gospod Noddy ljubši kot lastni brat, in po tem priznanju je gospod Noddy vstal velikodušno s svojega mesta in ponudil gospodu Gunterju roko. Le-ta jo je iskreno prijel in vsi so se izrazili v tem smislu, da se je spor vršil tako, da je obema samo v čast.

«In zdaj se spet malo razvedrimo, Bob,» je zaklical gospod Jack Hopkins, «in veste, kaj? Zapojmo!»

In med burnim odobravanjem je gospod Hopkins kar je mogel glasno zapel kraljevsko himno «The king God bless him», («Bog ohrani kralja») toda z neko čudno in novo melodijo, skombinirano z dvema drugima pesmima.

Glavno pri tem je bilo, da se je himna pela v zboru in ker je vsak gospod pel po svoji najljubši noti, je bil vtis res mogočen. Po prvi kitici je dvignil gospod Pickwick roko in rekel nenavadno resno med globoko tišino: «Oprostite, prosim, toda meni se zdi, da je spodaj nekdo klical.»

Precej nato je nastala globoka tišina in gospod Bob Sawyer je vidno prebledel.

«Sedaj se mi zdi, da se klicanje ponavlja,» je rekel gospod Pickwick. «Ali ne bi bili tako prijazni in odprli vrata?»

Komaj so bila vrata odprta, ni bilo nobenih dvomov več.

«Gospod Sawyer, gospod Sawyer!» je ječal neki glas iz drugega nadstropja.

«To je moja gospodinja,» je rekel Bob Sawyer, v veliki zadregi zroč okrog sebe. «Da, gospa Raddlova».

«Kaj naj to pomeni, gospod Sawyer?» je kričal vreščavi glas z izredno gibčnostjo jezika. «Ali ni dovolj, da me goljufate za najemnino in izdatke za zajtrk in da me vaši prijatelji, ki hočejo veljati za gentlemane, mučijo in žalijo? Vi hočete menda še hišo podreti, ker kričite ob dveh tako, da mi prikličete še ognjegasce sem. Vrzite ven te lumpe!»

«Lahko bi vas bilo samega pred seboj sram,» je zazvenel zdaj v neki oddaljenosti glas gospoda Raddla, in sicer, kakor se je zdelo, izpod odeje.

«Tebe bi bilo lahko sram,» je kričala gospa Raddlova. «Zakaj ne vstaneš in ne zapodiš vse dol? Ko bi bil ti res pravi mož, bi bil to že zdavnaj storil!»

«Jaz bi šel, če bi nas bilo takole ducat,» je mirno odgovoril gospod Raddle, «toda teh gospodov je, kakor vidiš, več, moja draga.»

«Fuj, ti baba!» je odgovorila gospa Raddlova z neizrečenim zaničevanjem. «Ali hočete te ljudi ven vreči, gospod Sawyer, ali ne?»

«Saj že hočejo sami iti, gospa Raddlova, glejte, saj že gredo,» je odgovoril pomilovanja vredni Bob Sawyer. «Jaz mislim,» se je obrnil k prijateljem, «da bo zdaj najbolje, če res odidete. Meni se je tudi zdelo, da preveč hrumite.»

«To je zelo neprijetna stvar,» je menil nagizdani gospod, «prav zdaj, ko je najlepše.»

(Nadaljevanje sledi).

ZADNJA POROČILA

PRIMORSKI DNEVNIK

16. NOVEMBRA 1952

VREME Vremenska napoved za danes: Jasno, nekoliko vetrovno, brez spremembe temperature. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 7.7, najnižja 4 stopinje.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta**: 14.30: Spored slovenskih narodnih s Tržaškega in Benečije. 17.30: Partizanske koračnice. — **Trst II.**: 15.20: Rimski-Korsakov: Skaska. 21.00: Schumann: Koncert za klavir v a-molu. — **Trst I.**: 14.30: Odlomki iz Verdijeve opere «Moč usode». — **Slovenija**: 16.30: Radijska igra - Fran Levstik: Juntez.

Razvojne možnosti jugoslovanske elektroindustrije

(Nadaljevanje s 7. strani)

V projektu je vse predvideno: kako se bo s pomočjo zbirnega kanala odvajala voda na Livanjsko polje, kako se bo izvedlo poletno namakanje, kako črpanje vode iz niže ležečih površin, kako bi se mogli izkoristiti ponikalniki v primeru pretiranih padavin itd. Zbirni kanal 35 km bi bil skrajšan s črpalno postajo pri vasi Kovačići. Tu se bo voda dvigala za osem metrov (40 kub. m na sekundo) v drugi sistem kanalov, ki bo dolg 42,5 km. Druga takšna črpalna postaja bodo Vrželare. Ta bo dvigala 90 kub. m vode v sekundi 20 m visoko.

Vse to je potrebno, da bi se iz Buškega blata ustvarilo jezero s 700 milijoni kub. m vode. To novo jezero na zemljepisni karti Jugoslavije bo imelo okrog 60 kv. km površine in bo ležalo 700 m nad morjem. Tako smo prišli do glavnega vira sile sistema «Cetine», ki bo njegovo obratovanje rezervirano za energetsko deficitne poletne in zimske mesece.

Ustvarjanje tako prostranega jezera na močvirnatem področju kot je to, pa zahteva dolga in naporna geološko-hidrološka raziskovanja ter geomehanično študija. Zraven še četo strokovnjakov s specialnimi stroji in napravami. Predvsem je potrebno poznati ves podzemski labirint.

«Jabuka»

Tudi za to področje so projektanti že našli rešitev. Iz Buškega jezera bo grmelo po 80 kub. m vode v sekundi do 400 metrov niže ležeče hidrocentrale Jabuka, z 240 tisoč KW in letno proizvodnjo 1,1 milijarde KW. Ta gigant bo grajen iz dinarskega kamna, pod zemljo, na robu Sinjskega polja, nedaleč od istoimenske vasi Jabuka, ki bo postala izvoznik dragocene električne energije.

Vodovje reke Cetine pa tihotapsko goltajo ponikalna žrela pod Triljem. Splošno znano je, da ima Cetina nad Triljem mnogo več vode kot pa v tistem delu toka, kjer se danes nahaja hidrocentrala «Tito»

Razen iz jezera Ribarić-Koljana, ki je jasno zarisano v načrtih inženirjev Mladinea in Borisa Pavlina, bo pritekala voda v Cetino tudi iz Buškega jezera, in sicer skozi Jabuko. Projekt inženirja Reštarovića in tovarišev teži za tem, da bi se preprečilo izgubljanje vode v ponikalnih žrelih pod Triljem, zato tudi predvideva, da bi se v poslednji etapi graditve osušila Cetina od Trilja do morja.

Vodno bogastvo Cetine, ki so ji ga posredovala bosenska in vrliška polja, se lahko napelje od Trilja do dve sto metrov niže ležečega morja, na razne načine. Eden bi bil v obliki raznih predorov in bazenov, od Trilja do vznožja starodavnega Klisa na Solin ki je v načrtu zamišljen kot zadnja stopnja tega dolgega in discipliniranega popotovanja dinarskih voda, in kjer bi zrastla hidrocentrala s 340 tisoč KW ter dvema milijardama KW letno. Solinska hidrocentrala bi se tako uvrstila med največje energetske vire sveta Te številke niso definitivne in so prej prenizke kot previsoke.

Drugi sistem bi bil sistem kanalov skozi Mosor. Mislilo se je tudi na varianto Ugljane-Poljica do izteka vodovja nedaleč od ustja Cetine. Vse te variante imajo svoje prednosti in nedostatke, ki jih je potrebno proučiti ter pretehtati. In ne samo s stališča pridobivanja energije, marveč tudi s poljedelskega in industrijskega gledišča.

***

Sistem zahodno - bosenskih polj in reke Cetine, ki se bo začel izvajati 1953 leta z gradnjo jeza «Peruča», bo samo v energetskem pogledu obogatil Jugoslavijo za 620 tisoč KW se pravi, za 3,3 milijarde KW letno. Razna blata, kisli pašniki tisoči hektarov neobdelanih polj, se bodo po zaslugi novega regulacijskega sistema voda spremenili v najboljšo in visoko produktivno orno zemljo.

V Reštarovićevem projektu so nakazane tudi poti ter način prenosa energije. V predlogu so obdelani vodi visoke napetosti od 220 do 380 voltov Dežele, ki so že povsem izrabile vse energetske vire svojih voda in tako do največje mere povečale razpon med suficitnimi in deficitnimi meseci, slede z izrednim zanimanjem tem raziskovanjem. Si stem «Cetina» postaja objekt mednarodne važnosti. Pričakovati je tudi, da bo prišlo do mednarodne razprave in na osnovi tega do mednarodnega sodelovanja za uresničenje teh načrtov.

Letalska nesreča na Koreji

TOKIO, 15. — Vzhodno od Seula se je včeraj pripetila letalska nesreča, ki je zahtevala smrt 44 oseb. Na letalu se je vozilo poleg posadke 37 vojakov, ki so se vračali z vojaškega dopusta, preživelega na Japonskem.

JUŽNOKOREJSKE PRIPRAVE ZA SPREJEM EISENHOWERJA

Clark zahteva še štiri divizije

Vrhovni poveljnik ameriških sil na Daljnem vzhodu ima namen pripraviti veliko ofenzivo - Nadaljevanje bojev za vrh „Sivankine konice“.

TOKIO, 15. — Kljub mrazu in megli se na osrednjem delu bojišča nadaljuje borba za posest skupine Gričev prostih strelcev. Z menjajočo se srečo se vodijo srdite borbe za vrh tako imenovanega griča «Sivankine konice». Glasnik osme armade je izjavil, da ni mogoče reči kolikokrat je ta vrh menjal gospodarja v enem mesecu.

Slabo vreme je omejilo delovanje letalstva. Poročilo zračnih sil pravi, da je skupina 14 letečih trdnjav napadla objekte na Severni Koreji in odvrgla pri tem 140 ton bomb. Zadete so bile nekatere vojašnice v Hoečangu okrog 60 km vzhodno od Pjongjanga, nekatera skladišča in železniške naprave.

Cikaški list «Sun Times» objavlja danes poročilo svojega dopisnika iz Washingtona, v katerem je rečeno, da je poveljnik ameriških oboroženih sil na Daljnem vzhodu general Mark Clark zaprosil obrambno ministrstvo, naj mu pošlje nadaljnje tri ali štiri ameriške divizije. Sodeč po tem poročilu, je Clark med drugim izjavil, da ima namen pripraviti močnejšo ofenzivo proti Severnokorejcem. Svojo zahtevo po nadaljnjih ojačenjih bo predložil Eisenhowerju, ko bo ta obiskal Korejo.

Novi ameriški predsednik se bo torej znašel v dokaj nerodnem položaju. Med volilno kampanjo je namreč vztrajal na tem, da se zmanjša število ameriških sil na Koreji in da se jih nadomesti z južnokorejskimi četami. Kakor zatrjujejo, piše «Sun Times», so Clarkovo zahtevo po novih ameriških četah podprle visoke osebnosti v obrambnem ministrstvu, med temi podtajnik William Foster in nekateri člani glavnega stana.

Po mnenju lista, bodo morali počakati na dokončno odločitev glede Clarkovih zahtev do ustoličenja predsednika, t. j. do 20. januarja, predvideva pa se, da bodo poveljniki v glavnem stanu o zadevi razpravljali prihodnji teden. Vsekakor, zaključuje list, pa bo mnenje, ki si ga bo Eisenhower ustvaril med obiskom na Koreji, v dobršni meri vplivalo na sedanje voditelje obrambe, še preden bo novi predsednik vstopil v Belo hišo

Obisk generala Eisenhowerja na Koreji namerava predsednik Singman Ri izkoristiti za postopno preselitev nekaterih ministrstev svoje vlade iz Pusana v Seul in to kljub opoziciji poveljstva osme armade. Ri, ki pripravlja bodočemu predsedniku ZDA velik sprejem, zatrjuje, da Pusan ni primeren za sprejem Eisenhowerja in da bo Seul s širokimi ulicami dokaj bolj primeren za to priliko. S to pretvezo so pričeli v Seulu popravljati poškodovane zgradbe in v njih urejati vladne urade. Policijo bivše prestolnice so okrepili in uvedli nočno službo, da bi preprečili sumljivim osebam dohod v mesto.

Na Severno Korejo je prišla kitajska misija, ki je zagotovila severnokorejskemu generalu Naur Ilu vso pomoč Kitajske, dokler ne bo doseženo pravično in nepristransko premirje. Radio Peking, ki je razširil to vest, dodaja, da je kitajska misija pred povratkom razdelila severnokorejskim in kitajskim četam 6000 ton zavitkov.

TAJPEH, 15. — S Formoze prihaja vest, da je včeraj na južnem delu otoka divjal tajfun, pri čemer je bilo ubitih nad sto oseb, nad tisoč pa je ranjenih.

Adenauer skuša ublažiti grožnje Arabske lige

V sedem arabskih držav bodo poslane delegacije za vzpostavitev gospodarskih in diplomatskih stikov

KAIRO, 15. — Arabska liga je danes objavila besedilo note, poslane 12. novembra zapadno-nemški vladi. Kakor znano, se nota nanaša na reparacijski sporazum med Nemčijo in Izraelom in pravi, da bodo arabske države takoj pretrgale vse gospodarske stike z nemško zvezno republiko ter se poslužile tudi drugačnih ukrepov za obrambo svojih interesov, ako bo sporazum ratificiran.

Dobro obveščeni vladni krogi v Bonnu trdijo, da bo Zapadna Nemčija še pred božičem poslala delegacije v vseh sedem arabskih držav. Te delegacije naj bi skušale rešiti politična in gospodarska vprašanja. Bonnska vlada upa, da bo na podlagi teh pogajanj Arabska liga odstopila od grožnje, ki jo je izrekla v svoji noti. Delegacije bodo skušale sestaviti trgovske pogodbe z vsako izmed sedmih držav ter vzpostaviti diplomatske stike s Saudsko Arabijo, Irakom, Jordanijo in Jemenom. Z Egiptom in Sirijo ima Nemčija že diplomatske odnose.

Predsednik izraelskega odbora za reparacije, Goldmann, je po včerajšnjem razgovoru s kanclerjem Adenauerjem izrazil prepričanje, da bo nemško-izraelski sporazum o reparacijah bonnska skupščina ratificirala v predvidenem času. Goldmann je poudaril, da ima Adenauer odločen namen, spoštovati sporazum, nato pa je napadel arabske države, ki protestirajo, češ da bi nemška izplačila reparacij okrepila izraelsko vojaško moč. Goldmann bo jutri odpotoval iz Nemčije.

Incident na francosko - nemški meji

BONN, 15. — V nemških političnih in novinarskih krogih je dvignil dokaj prahu incident, ki se je sinoči pripetil na obmejnem prehodu med Palatinatom in Alzacijo pri Schweigenu. Nemški cariniki so namreč hoteli preiskati francoski vojaški tovornik, ki je vozil iz Nemčije v Francijo, in so v ta namen vprašali francoske orožnike, naj ugotovijo, če na vozilu ne potuje neki nemški državljan, vpisan v tujski legiji in če ima ta potnik veljavne dokumente za odhod iz Nemčije. Francoski cariniki so se uprli tej zahtevi in pojasnili, da nemške oblasti nimajo pravice preiskovati francoska vojaška vozila. Takoj za tem je tovornik prešel mejo brez nadaljnjih incidentov, čeprav se napetost med obmejnimi organi ni tako naglo polegla.

Nemški tisk kritizira obnašanje francoskega orožništva in navaja v zvezi s tem incidentom nekaj nedavnih primerov, tako ugrabitev Linseja, zaščito, ki so jo nudili Američani bivšemu tajnemu agentu Kemeritzu, itd.. Berlinski list «Tagesspiegel» pričakuje, da bodo francoske oblasti obsodile delo svojih carinikov in se za njihovo ravnanje oprostile v Bonnu, medtem ko govori uradni vladni list «Tag» o «resnem incidentu». «Spandauer Volksblatt» piše, da predstavlja včerajšnji incident «zahrbtni udarec» proti kanclerju Adenauerju, ki vidi v francoski-nemški spravi nalogo svojega življenja. Na podoben način se na široko bavijo z dogodkom tudi ostali berlinski listi.

Član vodilnega odbora social-demokratske stranke v Bonnu, Fritz Heine, je ostro obsodil ravnanje francoskih carinikov. Francoski krogi v Bonnu pa so naravnost iznenadeni zaradi pomena, ki ga pripisujejo nemški listi včerajšnjemu incidentu.

Priljubljenost Faruka v Egiptu

KAIRO, 15. — Egiptovski list «Akhbar El Jon» objavlja danes rezultate poizvedovanja med narodom, ki ga je izvedel v teh dneh. Po objavljenih podatkih je 81 odstotkov vprašanih oseb zahtevalo, naj pride bivši kralj Faruk pred sodišče, 70 odst. teh mu je privoščilo smrtno obsodbo, 20 odst. pa dosmrtno ječo.

KINO

V TRSTI

Excelsior. 14.00: «Svet v mojih rokah», G. Peck, A. Blyth.
Nazionale. 14.00: «Vsi smo razbojniki», Y. Sanson, A. Nazzari.
Fenice. 15.15: «Pogumni kapitani» S. Tracy, M. Rooney.
Filodrammatico: 14.30: «Gora sedmih sokolov», Alan Ladd.
Arcobaleno. 14.30: «Bobneči orli».
Astra Rojan. 14.30: «Vojvodinja iz Idahe», E. Williams.
Alabarda. 13.45: «Luisianski ribič», K. Grayson, M. Lanza.
Ariston. 10.00: «Lassijev sin», barvni film.
Armonia. 14.30: «Duša in obraz».
Aurora. 13.30: «David in Betsabea», G. Peck, S. Hayward.
Garibaldi. 14.00: «Pogumni možje»
Ideale. 14.30: «Vsako leto drugo dekle», R. Cummings.
Impero. 14.00: «David in Betsabea», G. Peck, S. Hayward.
Italia. 14.30: «Ljubezen ki ubija»
Viale. 14.30: «Skrivnostno bodalo», V. Ralston, W. Marshall.
Moderno. 14.00: «Vam na usluge, gospa!», Bob Hope.
Kino ob morju. 14.30: «Neverjetna dogodivščina Mr. Hollanda», A. Guinness, S. Hollaway.
Massimo. 14.30: «Kraljica Kristina», Greta Garbo.
Savona. 13.30: «Prostor na soncu», M. Clift, E. Taylor.
Secolo. 14.00: «Muka», Y. Sanson, A. Nazzari.
Ferroviario. (S. Vito). 14.30: «Razkošno potovanje», Powell.
Vittorio Veneto. 14.00: «Sin sin moj», M. Carrol, B. Haersa.
Azzurro. 14.00: «Odpadnikovo znamenje», R. Montalban.
Belvedere. 14.00: «Oktobrski vpoklic», G. Ford, T. Moore.
Marconi. 14.00: «Polkovnik Hollister», Gary Cooper.
Novo cine. 14.00: «Živio Robin Hood», Y. Derek, D. Lyn.
Odeon. 14.00: «Cirano de Bergerac», J. Ferrer.
Radio. 14.00: «Častni kavalir».

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

NEDELJA, 16. novembra 1952

8.00 Poročila. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Mladinska oddaja. 13.00 Promenadni koncert. 13.30 Poročila. 13.45 Glasba po željah. 14.30 Izza meja... spored slovenskih narodnih s Tržaškega in Benečije. 16.00 Ena izmed naših najboljših zadrug. 15.20 Pester spored zabavne glasbe. 16.30 Slušna igra: Priestley «Prišli so v neko mesto». 17.30 Partizanske koračnice. 17.40 Križem po Jugoslaviji v narodni pesmi. 18.30 Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. 19.30 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.
306.1 m ali 980 kc-sek

8.00 Jutranja glasba. 8.15 Poročila. 8.30 Lahke melodije. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 10.00 Prenos maše. 11.15 Dva španska skladatelja. 11.30 Oddaja za najmlajše. 12.00 Vesela glasba. 12.15 Od melodije do melodije. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Lahki orkestri. 15.00 Koncert pevskega zbora iz Mačkovelj. 15.20 Rimski-Korsakov: Skaska. 15.30 Richard Strauss: Till Eulenspiegel. 15.45 Dunajski motivi. 16.00 Malo za šalo — malo zares. 16.30 Svendsenove skladbe. 17.00 Pestri folklorni motivi. 17.30 Priljubljene melodije. 18.10 Parada evropskih godb. 18.30 Plesna čajanka. 19.00 Novice iz filmskega sveta. 19.45 Poročila. 20.00 Slovenski motivi. 20.30 Sportna kronika. 20.35 Pestra glasba. 21.00 Schuman: Koncert za klavir v a-molu. 21.30 Izbrana lirika. 21.40 Melodije iz revij. 22.00 Verdi: Trubadur, 1. in 2. dejanje. 23.15 Poročila.

TRST I.

8.45 Odlomki iz oper. 9.20 Igra godba na pihala. 12.00 Godalni orkester Carla Savina. 14.30 Odlomki iz Verdijeve opere «Moč usode». 17.30 Simfonični koncert pod vodstvom Wolfa Ferrarija. 19.30 Plesna glasba. 20.35 Oddaja za smeh.

SLOVENIJA
327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

10.00 Dopoldanski koncert slovenske orkestralne glasbe. 12.30 Poročila. 12.40 V valčkovem ritmu. 13.00 Pogovor s poslušalci. 15.40 Pester spored lahke slovenske orkestralne glasbe. 16.30 Radijska igra — Fran Levstik: Juntez. 17.30 Orkestralne skladbe Franza Liszta. 18.15 Naši najmlajši pojo in igrajo. 19.40 Lahka glasba. 20.00 Odlomki iz jugoslovanskih oper. 21.00 Spored zabavnih melodij in ritmov. 22.00 Poročila. 22.15 Glasbena medigra.

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

PONEDELJEK, 17. nov. 1952

7.00 Poročila. 7.15 Slovenske narodne. 11.00 Igra orkester JLA iz Portoroža. 11.30 Žena in dom. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.30 Iz športnega sveta. 14.40 Domači zvoki. 17.30 10 popularnih melodij. 17.40 Pesmi jugoslovanskih narodov. 18.15 Slavni operni solisti. 19.00 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.
306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Lahki orkestri. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra operetna glasba. 13.30 Kulturni obzornik. 13.40 Godalni kvarteti. 14.00 Poročila. 14.15 Pestra ritmična glasba. 14.30 Pregled tiska. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Koncert pianista Gojmira Demšarja. 18.35 Glasba iz baletov. 19.00 Mamica pripoveduje. 19.15 Pestra glasba. 19.45 Poročila. 20.00 Večerni koncert. 20.40 Dvorakovi Slovanski plesi. 21.00 Književnost in umetnost. 21.45 Violinist Jehudi Menuhin. 22.00 Verdi: Trubadur, 3. in 4. dejanje. 23.00 Tangi in valčki. 23.15 Poročila.

TRST I.

11.00 Oddaja za šole. 11.30 Simfonična glasba. 14.00 Poje kvartet Cetra. 17.30 Spored BBC. 18.00 Koncert violinista Ludvika Dobronyja. 21.05 Operna antologija prenos iz Milana. 22.15 Tartini: Vražji trilček.

SLOVENIJA
327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Mali koncert lahke glasbe. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Spored slov. narodnih pesmi. 15.10 Skladbe za razne instrumente. 16.00 Arije, ki so doživele največji uspeh. 17.15 Operetni zvoki. 18.00 Odlomki iz baletov P. I. Čajkovskega. 18.30 Jezikovni pogovori. 18.40 Narodne pesmi v priredbi Emila Adamiča. 20.10 Od Haydna do Dvoraka (simfonični koncert Radia Ljubljana v počastitev 250 let naše glasbene kulture). 22.00 Poročila. 22.15 Melodije in ritmi.

Slovenci!

POHISTVO PO NAJNIZJIH CENAH TRSTA IN OKOLICE DOBITE V DREVOREDU XX. SEPTEMBRA ST. 53 IN UL. ZOVENZONI 6.

VELIKA IZBIRA SPALNIC, SPREJEMNIC IN KUHINJ.

Dr. N. GIGLIA

ZDRAVNIK KIRURG
ZOBOZDRAVNIK

Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. — Zdravi z najmodernejšimi sistemi.

Sprejema od 9. do 13. ure in od 15. do 20. ure.

TRST - Ul. Torrebianca št. 43 (vogal Ul. Carducci) - Tel. 71-18



KROJAŠKI SALON
M. MOZETIČ
Trg Garibaldi 11, tel. 90-480
za dame in gospode
NAJMODERNEJŠA IZDELAVA TAJERJEV PLAŠČEV, OBLEK, ITD
Velika izbira, dobrega in modernega blaga najfinejših tovarn.
PLAČILNE OLAJŠAVE

Krojaška delavnica
za dame in gospode
CARLO MILETICH
TRST, UL. MILANO 25 - III
Ima v zalogi vzorce
«LA SARTOTECNICA» - Milano
Solidna in točna postrežba

Velika izbira vseh vrst kuhalnikov in štedilnikov na plin, tekoči plin, elektriko, les in premog, najboljših znamk - Električni hladilniki in hladilniki na led - Najlepši darilni predmeti, servisi iz porcelana, umetniške keramike, stekla in kristali



Prvovrstno posrebreni pribor in pribor iz nerjavečega jekla
Vse za gostilne, bare, dom in kuhinjo
PLAČILNE OLAJŠAVE

Tvrdka KERŽE
TRST - Trg sv. Ivana 1
(Piazza S. Giovanni - Tel. 50-19)

KUPUJTE PRIMORSKI DNEVNIK!

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

ZTT
ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA dr. z o. z.
Telefon 95873
TRST
UL. MONTECCHI 6

VSAKOVRSTNE PLOŠČE ZA MOTORJE, ZNAČKE ITD.
GRAVIRANJE NA ALUMINIJ, ANTIKORODAL, MEDENINO, BAKER, ALPAKO, NERJAVEČE JEKLO ITD. ITD.

ŠPORTNI DNEVNIK

NAJBOLJ ZANIMIVA MEDNARODNA NOGOMETNA TEKMA NEDELJE

Irska - Francija

Po treh zaporednih zmagah so Francozi nekoliko domišljavi Ne potrebujejo več ne avstrijskih ne angleških učiteljev

PARIZ, 15. — Jutri bo nastopila v Dublinu francoska reprezentanca. Po zmagi nad Severno Irsko je Francija z nogometnega stališča še bolj zanimiva. Pariški novinarji so celo rekli: «Francija se je pokazala za eno najmočnejših moštev sveta. Nismo porazili Severne Irske, premagali smo angleški nogomet». Pred meseci so pometli z «dunajsko šolo» in se zato danes Francozi — morda nekoliko domišljavo — ozirajo okoli sebe ter pri tem iščejo nasprotnika.

Nedeljska tekma proti Irski bo težja kot dvoboj v torek. Gostje bodo nastopili brez Bonifacija in Cisowskya. Prvi si je pretegnil mišico predvsem zaradi pretiranega napora. Po nedeljski prvenstveni igri je v torek igral še v reprezentanci z neodpočitim telesom Cisowsky je bil žrtev preostrega starta nekega irskega branilca. Njuni mesti bosta zasedla novinca Ferry in Piantoni. Francozi računajo predvsem na tri svoje igralce: Kopa, Ujlaki in Curyl. Za njih po tekmi z Irsko ne najdejo dovolj visokih pridevnikov. Edino skrb predstavlja trda igra domačinov, lastna mnogim anglosaškim enajstoricam. Napad gostov je po mnenju strokovnjakov prelahek.

Francoski trener je izjavil, da upa v zmago. Latinska fantazija naj bi porazila britansko togost.

MOSKI — 100 m hrbtno: *Mates 1:15, Marovič 1:20.4;* 100 m prsno: *Pavliček 1:14, Kučar 1:14.6;* 100 m prosto: *Mayer 1:02.1, Roje 1:04.5,* 3x50 m mešano: *Bayern 1:37.4, Jadran 1:38.4;* 6x50 m prosto: *Jadran 2:54.5, Bayern 2:55.6.* ŽENSKE — 100 m hrbtno: *Majcen 1:26.6, Kajser 1:32.4;* 100 m prsno: *Gesler 1:31, Didič 1:37.8;* 100 m prosto: *Lehman 1:17.1, Varga 1:20;* 3x50 m mešano: *Bayern 1:55.2, Jadran 1:57.8.*

V vaterpolu je zmagal Jadran 5:3 (3:2).

● *Vaterpolo moštvo splitskega Mornarja je v četrtek igralo proti mešanemu moštvu plavalnih klubov iz Anversa in Ganda, ki ga lahko smatramo za belgijsko reprezentanco. Zmagal je Mornar z rezultatom 11:4 (6:2).*

BOKS

Shirai ohranil prvenstvo v muški kategoriji

TOKIO, 15. - Japonec Yoshio Shirai je porazil na točke v 15 krogih Dada Marina in s tem ohranil naslov svetovnega boksarskega prvaka muške kategorije. Dvoboj je gledalo 30.000 gledalcev. Shirai je bil ves čas rahlo nadmočen, posebno v 14. krogu.

Program druge slov. lige

Program tekem druge slovenske lige, primorska podzveza: Primorje - Garnizion Ajdovščina, igrišče v Sežani ob 14.30; Železničar Gorica - Zarja Bazovica, igrišče v Novi Gorici ob 14.30; Ilirija - Branik, igrišče v Sežani ob 10. zjutraj; Mladost - Pivka in Garnizion Vipava - Železničar Sežana.

Z vseh vetrov

● *V Nuernbergu je bilo tekmovanje med Jadranom in domačim klubom Bayern 07. To je bil zadnji nastop splitskih plavalcev na turneji po Zahodni Nemčiji. Zaradi utrujenosti od potovanja so bili doseženi slabši rezultati.*

PREDZADNJA ETAPA DIRKE „PO SREDOZEMLJU“ BREZ NOVOSTI

Bresci najhitrejši med običajnim begom

ENNA — SCIACCA:
Vrstni red:

1. Bresci Giulio (Bartali), ki je prevozil 181 km v času 5.26:18, povprečno 33.280 km na uro; 2. Pezzi; 3. Giudici, s časom Brescija; 4. Isotti 5.26:33; 5. Franchi, isti čas; 6. Baronti 5.26:37; 7. Corrieri 5.27:02; 8. Maggini; 9. De Vrice; 10. Schwarzenberg; 11. Gelissen; 12. Zampieri, vsi s časom Corrierija; 13. Olmi 5.27:15; 14. Bartali 5.27:22, z istim časom v glavnina.

SCIACCA, 15. — Danes smo zopet gledali mrtvo in brezbarvno etapo. Psihološki razlog tega je iskati v dejstvu, da moštva mislijo, da so prišla na Sicilijo na propagandni obhod in ne na tekmovanje.

Tehnični razlog lahko iščete v poteku prve etape, ko je Coppi prepričal konkurente, da je edini tekmec za prvo mesto.

Današnja proga je odgovarjala vozačem kot so Magni, pa tudi Minardi in Fornara sta imela lepe možnosti uspeha. Z višine 950 metrov je peljala cesta do morske gladine. Nekateri deli in zlasti številni ovinki so favorizirali najbolj pogumnega.

Toda dirkači so se zadovoljili z mirnim spuščanjem brez tveganja. S tem nočemo reči, da ni bilo nekaj bolj ali manj zanimivih begov, videlo pa se je, da niti eden med njimi ne more povzročiti glavobola leaderju na lestvici. Ena sama želja je bila v vseh srcih: požirati kilometre v svetem miru in pri tem ne izrabiti preveč energij.

Kot običajno je pred ciljem pobegnila skupina ljudi, katerim so kapetani dali prosto pot. Prvo mesto je zavzel Bresci iz Bartalijeve hiše in tolaži nas misel, da je zmagovalec svoj uspeh zaslužil.

Jutri je na programu zadnja etapa in proti 16. uri bo karavana po 241 kilometrih v Palermu.

Stara tradicija pravi, da je v zadnji etapi isto vreme, kot med dirko. Tako bomo prisostvovali pohodu Coppija, ki je končno osvojil tudi množice juga.

ALESSANDRO ALESIANI

LESTVICA:

1. Coppi Fausto 46.24:56; 2. Magni 46.31:28; 3. Minardi 46.34:06; 4. Carrea 46.35:22; 5. Bobet 46.35:44; 6. Astrua 46.36:34; 7. Fornara 46.38:24; 8. Volpi 46.38:53; 9. Salimbeni 46.39:38; 10. Gismondi 46.40:51; 11. Bartali 46.42:12; 12. Pezzi 46.42:34; 13. Bartolozzi 46.43:38; 14. Dreį 46.44:21; 15. Corrieri 46.45:19.

Wolverhampton še v vodstvu

LONDON, 15. — Prva megla je motila prvenstvene tekme angleške lige, ni pa motila Wolverhamptona, ki še nadalje vztraja na prvem mestu. Tokrat je premagal Stoke z 2-1. Sunderland je izgubil proti Prestonu in to na domačem igrišču. Tretje moštvo pri vrhu, Burnley je porazilo Aston Villa v zelo napeti tekmi, ki bi se lahko končala tudi drugače. Londonski Arsenal je odpravil Liverpool z visokim rezultatom 5-1 in s tem nakazal znake izboljšanja.

Za prvo mesto se borijo: Wolverhampton 24 točk, Burnley 22 in Sunderland 21 točk.

Današnji tehnični rezultati: Burnley - Aston Villa 1-0, Cardiff - Manchester United 1-1, Liverpool - Arsenal 1-5, Manchester City - Charlton 5-1, Middlesborough - Derby 1-0, Newcastle - Chelsea 2-1 Preston - Sunderland 3-2, Sheffield Wednesday - Portsmouth 3-4, Stoke - Wolverhampton 1-2, Tottenham - Bolton 1-1, West Bromvich - Blackpool 0-1.

AMATERSKI NOGOMET

Anglija-Nizozemska 2-2 (1-2)

HULL, 15. — Amaterska nogometna reprezentanca Anglije je igrala danes neodločeno proti Nizozemski. Rezultat je bil 2-2 (1-2). V drugem polčasu sta bili obe enajstorici utrujeni. Angleži so v obeh polčasih igrali bolje, toda njihov napad ni znal realizirati niti najugodnejših priložnosti. Nizozemci so prišli pred nasprotnikov gol redko, a tedaj je odlični vratar imel mnogo dela. Deset minut pred koncem je obramba gostov po nepotrebnem zrušila v kazenskem prostora angleškega srednjega napadalca. Iz enajstmetrovke so Angleži izenačili.

Zaradi megle so končali tekmo z belo žogo.

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 80, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podruž. Gorica III S. Pellico 1-II.. Tel. 33-82. — Rokopisi se ne vračajo

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Trg Revolucije 19 - tel. 2009 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. TRST.